

Programmabegroting 2025-2028

Inhoud

Inleiding	3
Leeswijzer.....	6
A. Bestuur, dienstverlening en organisatie	7
B. Beheer en gebruik openbare ruimte	10
C. Sociaal Domein	12
D. Ruimtelijke ontwikkeling	20
E. Ontplooiing	27
F. Financieel gezond	30
Financieel Perspectief 2025-2028	32
Algemene dekkingsmiddelen en overhead.....	37
Paragraaf Lokale heffingen	46
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	51
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	59
Paragraaf Financiering	65
Paragraaf Bedrijfsvoering	71
Paragraaf Verbonden partijen	75
Paragraaf Grondbeleid	90
Paragraaf Investeringsprogramma "Het goede leven"	99
Bijlage 1 Investeringsplanning.....	106
Bijlage 2 Risicoprofiel	110

Inleiding

Geachte raadsleden,

Wij zien Vijfheerenlanden als een gemeente die ook in de toekomst wordt gekenmerkt door een groen hart met rust en ruimte. Met een bijzonder landschap met hoge cultuurhistorische en natuurwaarden, ook op nationaal niveau. Waarin kleine tot middelgrote woongemeenschappen (buurtschappen, bebouwingslinten, dorpen en een paar historische steden met uitbreidingswijken) liggen, nabij de benodigde voorzieningen. En met een eigen identiteit die door de jaren heen levend is gehouden. Wij zien kinderen die opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving die positieve gezondheid stimuleert. Ook een gemeente waarin energie wordt opgewekt die duurzaam en klimaatneutraal is.

Een breed duurzaam toekomstperspectief vraagt een betrokken en verantwoordelijke gemeente die erkent dat dit perspectief alleen maar kan worden gerealiseerd door een verstandige - en door onze inwoners gedragen - visie op groei. Deze visie en dit draagvlak realiseren wij door het opstellen van door participatie tot stand gekomen dorpswoonvisies en gebiedsvisies. Visies waarin wij per dorp of stad de ruimtelijke kwaliteiten in beeld brengen, de behoefte aan woningen en voorzieningen en de verwachte toekomstige ontwikkelingen. Daarbij anticiperen wij ook op de komende vergrijzing, bouwen wij voor de autonome behoefte en dragen wij zorg voor specifieke doelgroepen met een landelijke- en regionale taakstelling. Bij het bepalen van de toekomstige woningbehoefte realiseren wij ons dat, naast voldoende werk, de belangrijkste waarborg voor een bestaanszekere toekomst van onze inwoners de beschikbaarheid van ruim voldoende bereikbare en betaalbare woningen betreft.

Voor u ligt de programmabegroting 2025-2028 van de gemeente Vijfheerenlanden. De basis voor de resultaten die we via deze begroting willen neerzetten, is gelegen in het coalitieakkoord **Samen zijn wij Vijfheerenlanden**. De afgelopen jaren hebben we het coalitieakkoord via de kadernota's en begrotingen nader ingevuld. Ook voor deze begroting zijn via de kadernota 2025 de belangrijkste uitgangspunten door uw raad vastgesteld.

De afgelopen jaren heeft de gemeente Vijfheerenlanden strak gestuurd op een meerjarig sluitende begroting. Het belangrijkste risico, het door het Rijk veroorzaakte zogenaamde "ravijnjaar" (ook wel "klifjaar" genoemd) is door Vijfheerenlanden door een zeer behoedzaam financieel beleid vanaf de Meicirculaire 2024 van het Gemeentefonds structureel opgelost. Vanaf 2022 zijn immers alle autonome structurele meeropbrengsten uit het Gemeentefonds door de gemeente Vijfheerenlanden ingezet ter dekking van dit nadeel. Alleen in het begrotingsjaar 2026 resteert nog een beperkt financieel nadeel in verband met het "ravijnjaar".

Vanaf 2023 is echter een nieuw financieel risico ontstaan. De economische ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben namelijk geleid tot ongekend hoge loon- en prijsontwikkelingen. Ons inkomstenpeil heeft dit niet bij kunnen houden. De toenemende lasten en achterblijvende inkomsten leidden tot een financieel meerjarenperspectief met structurele tekorten. Bij de begroting 2024 en bij de kadernota 2025 is daarom door uw raad al ingestemd met een eerste reeks ombuigingen (lijn 0 en lijn 1) en is besloten om gezamenlijk met uw raad te onderzoeken tot welke aanvullende ombuigingen we kunnen komen om de begroting daadwerkelijk structureel sluitend te maken (lijn 2).

De afgelopen periode – na behandeling van de kadernota 2025 – is gebleken dat de effecten van de loon- en prijsontwikkelingen blijven doorzetten. We zijn geconfronteerd met hoge extra kosten voor met name de jeugdzorg en de Wmo-voorzieningen. Hierbij speelt ook extra vraag naar deze voorzieningen een belangrijke rol. Ook het nieuwe meerjaren onderhoudsplan gemeentelijk vastgoed vraagt extra budget. Dit alles leidt ertoe dat we de komende jaren geen financieel meerjarig sluitende begroting kunnen opstellen zonder verzwaring van de bestaande ombuigingsopdracht. De begrotingssaldo's zijn onderstaand (in duizenden euro's) weergegeven.

Jaar	2025	2026	2027	2028
Saldo	-4.905	-6.249	-7.126	-7.871

Bij de bepaling van deze saldo's is ervan uitgegaan dat de bestaande ombuigingsopdracht (€ 2,5 miljoen vanaf 2026) wordt ingevuld. Deze invulling moet via lijn 2 nog plaats vinden.

Een (gedeeltelijke) oplossing kan mogelijk nog komen van het Rijk. Waar immers Vijfheerenlanden het "ravijnjaar" financieel vrijwel heeft opgelost, hebben verreweg de meeste gemeenten dit nog niet gedaan. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft als standpunt dat het Rijk aan zet is om de financiële nadelen die bij de gemeenten veroorzaakt worden door het "ravijnjaar" op te lossen. Vooralsnog blijft het Rijk echter hierbij in gebreke. Er zijn ten tijde van het opstellen van de begroting door het Rijk nog geen vooruitzichten gedeeld ten aanzien van de septembercircularisatie 2024 van het Gemeentefonds. Met eventuele herstelmaatregelen die daarin kunnen zijn opgenomen, hebben wij dus nog geen rekening kunnen houden in deze begroting. U wordt via een raadsinformatiebrief vóór de inhoudelijke behandeling van de begroting geïnformeerd over de effecten van de septembercircularisatie.

Toekomstperspectief

Via de inmiddels gerealiseerde ombuigingen lijn 0 (voor het jaar 2024) en lijn 1 (2025 en verder) zijn de geïnventariseerde technische ombuigingen al verwerkt. Voor het jaar 2025 zijn derhalve geen "panklare" ombuigingsmogelijkheden meer voorhanden.

Voor de jaren 2026 en verder zijn we gestart met een inventarisatie - met uw raad - van mogelijke ombuigingen. De aanvankelijke opgave waar we ons voor gesteld zagen was € 2,5 miljoen. De voorziene tekorten in de meerjarenbegroting zijn toegenomen met de bedragen zoals hiervoor gepresenteerd en brengen de ombuigingsopgave daarmee op een totaal van € 10 miljoen structureel. Een aanzienlijke verzwaring. Meer dan ooit geldt daarom het credo dat alle opties moeten worden overwogen; van verminderde inzet op medebewindstaken tot afschaling van autonoom beleid. Dit zijn pijnlijke keuzes. Keuzes die onze inwoners en bedrijven raken, maar zeker ook gevoeld zullen worden in organisatorische keuzes. Daarbij kijken we niet alleen naar de eigen organisatie, maar hebben onze verbonden partijen nadrukkelijk ook de verantwoordelijkheid om hierin bij te dragen.

Al deze overwegingen moeten worden meegenomen en zorgvuldig gewogen in het ombuigingstraject dat raad en college gezamenlijk hebben ingezet. Dit traject is toegenomen in belang en krijgt daarmee de taak om scherp neer te zetten wat voor gemeente wij willen zijn. Om samen verder te bouwen aan een duurzame toekomst. Het is nu belangrijk om dit traject te blijven doorlopen. Door koersvast te blijven, creëren we de omstandigheden om dit zorgvuldig af te ronden.

Wat betreft het begrotingsjaar 2025 stellen we u voor om het tekort incidenteel op te vangen via een onttrekking aan de Algemene reserve. De hoogte van de Algemene

reserve staat ons toe dat we deze eenmalige onttrekking kunnen doen, waarbij het benodigde weerstandsvermogen – in relatie tot onze risico's – gewaarborgd blijft. Dit is ook in lijn met de nieuwe opvatting van rijk en toezichthouders dat gemeenten hun incidentele middelen (lees: reserves) voor dit soort omstandigheden in moeten kunnen zetten.

Ontwikkeling van de woonlasten

We streven een evenwichtige en gematigde ontwikkeling van de lokale woonlasten na. Bij de bepaling van deze ontwikkeling hanteren we uitgangspunten per heffing (onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing), maar nemen we ook het totale plaatje in ogenschouw.

Voor 2025 houden we rekening met een inflatie van 2,6%. Dit percentage is gebaseerd op de verwachting in de Marco Economische Verkenning van het Centraal Planbureau (CPB) voor 2025 van 2,8%, verminderd met 0,2%-punt omdat de verwachting van het CPB voor 2024 begin dit jaar met 0,2%-punt neerwaarts is bijgesteld. Zo geven we terug wat we in 2024 boven de inflatie als tariefsverhoging hebben gehanteerd.

We stellen voor om de totale lokale woonlasten voor inflatie te corrigeren met 2,6%. Dit bereiken we als volgt:

1. De onroerende zaakbelasting wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,6%.
2. Het uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is 100% kostendekkendheid. We worden voor 2025 geconfronteerd met hogere kosten voor de afvalinzameling- en verwerking. We hebben geen egalisatievoorziening meer en rekenen daarom de hogere kosten door in de tarieven. Dit betekent een tariefstijging van 10,6% (gemiddeld, voor één- en meerpersoonshuishoudens). We verwachten dat de hogere kosten een piek betreffen en dat de kosten de komende jaren af gaan nemen. Dit zou dan weer kunnen leiden tot een verlaging van de tarieven.
3. Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkendheid. Om deze kostendekkendheid via de tarieven te realiseren, zou strikt genomen een verhoging toegepast moeten worden. We hebben echter een omvangrijke voorziening rioolheffing, gevoed door de opbrengsten van voorgaande jaren. Door inzet van deze voorziening realiseren we ook de nagestreefde mate van kostendekkendheid. Bovendien stellen we nu voor om de voorziening in te zetten om ook een tijdelijke extra teruggave van de rioolheffing mogelijk te maken. Dit compenseert de hogere afvalstoffenheffing in het totale beeld van de lokale woonlasten.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden,

de secretaris,

de burgemeester,

W.J. (Judith) de Jonge

S. (Sjors) Fröhlich

Leeswijzer

De programmabegroting is opgebouwd uit programma's en paragrafen. In de programma's staan de beleidsdoelen en concrete acties voor het komende begrotingsjaar. Daarbij is ieder programma voorzien van een overzicht van de daarmee gepaard gaande lasten en baten. De paragrafen gaan dieper in op specifieke onderwerpen die raakvlakken hebben met alle programma's.

De programma indeling is als volgt:

- A. Bestuur, dienstverlening en organisatie
- B. Beheer en gebruik openbare ruimte
- C. Sociaal domein
- D. Ruimtelijke ontwikkeling
- E. Ontplooiing
- F. Financieel gezond

De opbouw van de programma's heeft een wijziging ondergaan. Door de vermelding van "onderhanden werk" onder de noemers *Wat willen we bereiken* en *Concrete resultaten* bevatten de programmateksten voorheen veel dubbelingen. Door hierop de programmaopbouw aan te passen zijn de programma's overzichtelijker geworden.

Op de programma's zijn de kritische prestatie indicatoren (kpi's) vermeld. De kpi's komen overeen met de begroting 2024. Momenteel worden de kpi's door een afvaardiging van de auditcommissie en ambtelijke organisatie beoordeeld op hun informatiewaarde. We streven er naar om bij de 1^e bestuursrapportage van 2025 te gaan rapporteren op nieuwe kpi's.

De paragrafen bestaan uit de door het Besluit Begroting en Verantwoording voorgeschreven paragrafen:

- 1. Lokale heffingen
- 2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- 3. Onderhoud kapitaalgoederen
- 4. Financiering
- 5. Bedrijfsvoering
- 6. Verbonden partijen
- 7. Grondbeleid

Deze paragrafen zijn aangevuld met een 8^e Vijfheerenlandse paragraaf, te weten de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden. Deze toegevoegde paragraaf gaat verder in op de wijze waarop wij de komende jaren via gerichte investeringen invulling geven aan het begrip "Het goede leven in Vijfheerenlanden".

Tot slot zijn er twee bijlagen opgenomen:

- Bijlage 1 is de reguliere (vervangings)investeringsplanning voor de komende jaren. Onderdeel van deze bijlage is een zogenaamd "pijplijnoverzicht". In dit overzicht wordt op hoofdlijnen in beeld gebracht welke grote ontwikkelingen wij de komende jaren zien aankomen, maar nog niet tot opname in de begroting hebben kunnen leiden.
- Bijlage 2 bevat de top tien van belangrijkste risico's die het risicoprofiel vormen. Dit profiel wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing gebruikt voor de bepaling van de weerstandscapaciteit.

A. Bestuur, dienstverlening en organisatie

Wat willen we bereiken?

De inwoners centraal

In Vijfheerenlanden willen we een leefomgeving die aansluit bij de behoefte van onze inwoners. De gemeente wil een onderdeel zijn van de samenleving en stelt in handelen en denken de inwoner centraal. Participatie is een manier om dat te realiseren. Door samen te werken, te denken en te doen, werken we met inwoners en ondernemers aan ons streven. We streven naar een gemeente waar het fijn wonen, werken en leven is, met initiatiefrijke inwoners en waar buurten naar elkaar omkijken en gemeenschappen betrokken zijn. Dat vraagt van de gemeentelijke organisatie soms actief handelen, doen, soms om wat regels, of om een beetje te helpen om het mogelijk te maken.

Met participatiebeleid wil de gemeente Vijfheerenlanden transparant maken hoe de gemeente zelf de participatie organiseert. Het is ook een aanknopingspunt voor participatie door initiatiefnemers, zoals ontwikkelaars en corporaties die voor de participatie bij hun eigen projecten zelf verantwoordelijk zijn. Als gemeente kijken we daarbij goed naar onze rol en voelen we ons verantwoordelijk voor de kwaliteit van de participatie, ook als deze door andere partijen wordt georganiseerd.

Dienstverlening en communicatie

Met het herijkt dienstverleningsconcept VHL - Volwaardig, Helder en Laagdrempelig - is de richting bepaald voor een betere aansluiting bij de verwachtingen van onze inwoners en ondernemers. Met drie vastgestelde opgaven kunnen we onze klantgerichte processen en dienstverlenende cultuur gaan verbeteren. In de paragraaf bedrijfsvoering gaan we in op deze opgaven.

In 2024 hebben we onderzoek gedaan naar de wensen en behoeften van de inwoners aan informatie op dorps- en stadsniveau. De resultaten geven aanleiding om een uitgebreide landingspagina per woonplaats te ontwikkelen op de nieuwe website. Uit ditzelfde onderzoek kwam de wens naar voren voor een nieuwsbrief op woonplaatsniveau.

Veiligheid

Wij zetten ons elke dag in voor een veiliger Vijfheerenlanden: voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Wij zijn beschikbaar en in directe verbinding met hen én onze samenwerkingspartners. Een veiliger Vijfheerenlanden bereiken wij namelijk niet alleen. Integrale samenwerking staat voorop: binnen de organisatie, onze gemeente én in de regio. Deze integraliteit is een vereiste in dit dynamische werkveld, net zoals een hoge mate van flexibiliteit.

Organisatie

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt meer integraal inzicht gegeven in de in 2025 te bereiken resultaten op het gebied van de organisatie en onze bedrijfsvoering.

Wat gaan we daarvoor doen?

De inwoners centraal

Het participatiebeleid, de denkwijzer, wordt uitgewerkt in werkwijzers die een handreiking vormen voor de gemeente en ook voor initiatiefnemers. Hiermee bedden we participatie nog meer in onze manier van werken en denken in. De Inspraak- en Participatieverordening wordt aangepast aan de Wet versterking lokale democratie.

Overige resultaten

Dienstverlening en communicatie

- We starten een pilot met een nieuwsbrief op woonplaatsniveau. De pilot duurt zes tot twaalf maanden. We evalueren de pilot in het laatste kwartaal van 2025.

Organisatie

- In 2025 gaan we verder met de planontwikkeling van de achterblijfloctie in Meerkerk.
- In 2025 gaan we verder met de herbestemming van de achterblijfloctie in Vianen.
- We stellen een Meerjarenplan archief- en informatiebeheer 2025-2028 op.
- In 2025 starten we met een pilot tegen arbeidsdiscriminatie in de sollicitatieprocedure.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma A (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma A	6.576	13.013	14.834	14.828	14.827	14.827
Baten programma A	1.772	1.278	1.372	1.395	1.395	1.395
Saldo van baten en lasten	4.804	11.735	13.462	13.432	13.432	13.432
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	9	370	0	0	0	0
Saldo	4.795	11.365	13.462	13.432	13.432	13.432

Afwijkingen toegelicht

Als gevolg van CAO-verplichtingen en bestuurlijke afspraken stijgen de vergoedingen en salarissen voor gemeenteraadsleden, collegeleden en de griffie met € 0,2 miljoen.

Via de Kadernota 2025 is € 100.000 beschikbaar gesteld op dit programma voor:

- € 100.000 structureel voor de aanpak van Jonge Aanwas

Door een verschuiving van ambtelijke inzet naar (onderdelen van) dit programma en de ontwikkeling van loonkosten op basis van CAO-afspraken, nemen de toegerekende organisatiekosten op dit programma toe met € 0,6 miljoen. Ook komt een deel van de bij de kadernota 2024 toegekende extra formatie op dit programma.

Als gevolg van stijgende lonen en prijzen neemt ook de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen toe. Daarnaast betekent een hoger aantal inwoners ook een hogere gemeentelijke bijdrage. De bijdrage aan de Veiligheidsregio Utrecht neemt als gevolg hiervan met ongeveer € 0,3 miljoen toe.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

A. Bestuur, dienstverlening en organisatie								
De inwoner centraal	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
10)		6,78		6,38				WSJG
Tevredenheid met voorzieningen totaal (%)		65,4		61,6				WSJG
zorgvoorzieningen (%)		82		77				WSJG
Tevredenheid met welzijnsvoorzieningen (%)		51		45				WSJG
12 jaar) (%)		66		60				WSJG
Tevredenheid met sportvoorzieningen (%)		70		69				WSJG
(%)		58		57				WSJG
Gelukkige inwoners (%)		91,7		88,3				WSJG
Aantal inwonerinitiatieven			107	137	70	39		CA
Wijk- en dorpsgericht werken	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Waardering samenwerking met inwoners (1-10)		6,21		6,12				WSJG
Waardering buurt als leefomgeving (1-10)		8,19		7,90				WSJG
Ontwikkeling buurt (% vooruitgegaan)		21		14				WSJG
Aantal dorps- en wijkvisies					1	7	4	CA
ontmoetingsfuncties								CA
Dienstverlening	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Service-normen - Tevredenheid totaal	7,41	7,99	7,95	7,70	7,56	7,62		CA
Tevredenheid aanvragers APV-vergunningen						8,9		CA
Tevredenheid aanvragers omgevingsvergunningen				7,66	7,67	7,43		CA
Tevredenheid aanvragers principeverzoeken					7,13	6,55		CA
Tevredenheid afhandeling contactverzoeken	7,51	7,24	7,10	6,61	7,23	6,97		CA
ruimte	7,31	8,05	7,83	7,85	7,94	7,74		CA
Tevredenheid baliebezoekers burgerzaken		8,70	8,51	8,38	8,68	8,42		CA
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken Jeugd		7,98	8,35	7,98	7,15			CA
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken Wmo					7,11	7,32		CA
Aantal ontvangen klachten	53	104	145	84	44			CA
Op informele wijze afgedane klachten (%)	92,45	98,08	94,48	94,05	95,45			CA
Veiligheid	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Verwijzingen Halt (per 1.000 jongeren)	9	12	5	9	8			W
Winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	0,4	0,4	0,5	0,9	0,8			W
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	2,5	2,4	3,3	2,6	2,9			W
Diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners)	2,0	1,7	1,2	1,3	1,0			W
Drugsdelicten: drugsvervaardiging, -handel en -bezit (per 10.000 inwoners)	5,74	3,87	2,42	2,21	3,66			WSJG
Sociale veiligheid, index overlast (2014=100)	106		105					WSJG
Aantal buurtpreventiegroepen	4	4	4	4	4			CA
Organisatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Formatie (fte)	371	377	386	412,5	420,5	447,4	477,8	WSJG
Bezetting (fte)	326		348,8	376,6	410,7	405,2	444,9	W
Apparaatskosten begroot (kosten per inwoner) (€)	615	631	601	632	710	493	420	W
Externe inhuur begroot (% van loonsom)	21	19	14	17,6	3,9	5,4	4,9	W
Externe inhuur begroot (totale kosten) (€ x 1.000)		1.429	2.000	2.000	9.881	1.779	2.338	W
Overhead begroot (% van de begroting)	10	9,5	10	11	11	13	12	W
Ziekteverzuim (%)	5,64	4,92	5,64	7,21	5,4	5,0	5,0	CA

B. Beheer en gebruik openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Beheer openbare ruimte

De openbare ruimte is een belangrijk visitekaartje van onze gemeente. Wij zorgen voor een openbare ruimte die veilig, groen, goed onderhouden en toekomstbestendig is. Daarmee bedoelen wij dat wij bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte rekening houden met maatschappelijke, economische, technologische en klimatologische ontwikkelingen. We streven naar een groene leefomgeving die aantrekkelijk, gezond en klimaatbestendig is. Water en groen benoemen wij als leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. We hebben nadrukkelijk oog voor klimaatadaptatie (inclusief het voorkomen van hittestress) bij het inrichten van de openbare ruimte.

Beheer gebouwen

Toekomstbestendig gemeentelijk vastgoed dat, waar mogelijk en zinvol, op duurzame wijze geëxploiteerd kan worden. Dit doen wij door op een dynamische wijze het gemeentelijk vastgoed te onderhouden en beheren. Wij geven daarbij uitvoering aan het "beheerplan vastgoed 2025-2028" en de "routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2025-2050".

Wat gaan we daarvoor doen?

Beheer openbare ruimte

We stellen beleid en plannen op voor toekomstig beheer en actualiseren aflopende beleidsplannen. We ondersteunen en faciliteren inwoners en bedrijven bij het schoonhouden van de eigen leefomgeving. We werken daartoe samen met lokale en regionale partners en met vrijwilligersorganisaties, op het gebied van zwerfafvalpreventie en het opruimen van zwerfafval. We maken de losloopgebieden voor honden digitaal inzichtelijk op de internetsite van gemeente Vijfheerenlanden. We herstellen de verhardingen die op basis van de uitgevoerde weginspectie niet voldoen aan de in het wegenbeleidsplan gestelde eisen.

Beheer gebouwen

We starten met de uitvoering van het nieuw vastgestelde beheerplan gemeentelijk vastgoed en de routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed. We vragen DUMAVA-verduurzamingssubsidies aan als voorbereiding van de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed jaarschijf 2026 "routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed". Door het invoeren van huurbeleid conform wet markt en overheid optimaliseren we inkomsten van de vastgoedportefeuille.

Overige resultaten:

Beheer openbare ruimte

- In 2025 wordt het nieuwe Beleid- en beheerplan oevers opgesteld.
- We laten het beheer en beleidsplan speelruimte 2025-2029 vaststellen.
- We actualiseren het wegenbeleidsplan voor de periode 2026-2030.
- In 2025 leveren we het concept op van de "Groene Kaart".
- We starten met een pilot om inwoners te vragen om de 'eigen straat' onkruidvrij te houden.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma B (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma B	33.898	28.872	30.233	30.285	30.839	31.565
Baten programma B	18.971	18.548	18.846	19.097	19.345	19.602
Saldo van baten en lasten	14.928	10.324	11.387	11.188	11.494	11.963
Toevoegingen aan reserves	27	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	496	32	142	179	179	179
Saldo	14.459	10.291	11.245	11.009	11.315	11.784

Afwijkingen toegelicht

Via de Kadernota 2025 is € 230.000 beschikbaar gesteld op dit programma voor:

- € 100.000 incidenteel voor verkeersmaatregelen uit de dorpswoonvisie Lexmond;
- € 100.000 incidenteel voor verkeersmaatregelen uit de dorpswoonvisie Nieuwland;
- € 30.000 structureel voor de aanplant van een boom voor iedere pasgeborene.

Als gevolg van stijgende lonen en prijzen neemt ook de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen toe. Daarnaast betekent een hoger aantal inwoners ook een hogere gemeentelijke bijdrage. De bijdrage aan Waardlanden neemt als gevolg hiervan met ongeveer € 1.100.000 toe. De hogere bijdrage wordt vanwege het kostendekkende karakter van de afvalinzameling gecompenseerd door hogere opbrengsten vanuit de afvalstoffenheffing.

Door een verschuiving van ambtelijke inzet naar (onderdelen van) dit programma en de ontwikkeling van loonkosten op basis van CAO-afspraken, nemen de toegerekende organisatiekosten op dit programma toe met € 1 miljoen. Ook komt een deel van de bij de kadernota 2024 toegekende extra formatie op dit programma.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

B. Beheer en gebruik openbare ruimte								
Beheer openbare ruimte	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	4,3	4,9	5,4	4,5	4,3			W
Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	197	223	219	203				W
Buurt is voldoende groen (%)		73		75				WSJG
Perken, plantsoenen en parken zijn goed onderhouden (%)		64		54				WSJG
Staat van de buurt - Buurt is 'heel' (%)		80		73				WSJG
Staat van de buurt - Buurt is schoon (%)		65		59				WSJG
Staat van de buurt - Straten, paden en trottoirs zijn goed begaanbaar (%)		62		67				WSJG
Staat van de buurt - Groenvoorziening is goed onderhouden (%)		64		54				WSJG
Kostendekkingsgraad begraven								CA
Achterstallig onderhoud								CA
Aantal meldingen kwaliteit openbare ruimte	5.311	5.821	6.018	5.985	6.368	5.369		CA
Beheer gebouwen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Achterstallig onderhoud								CA

C. Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

Sociaal domein algemeen

Ons doel is een vitale samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, beperking, religie of cultuur. Zij zijn aan het werk, doen vrijwilligerswerk, zorgen voor partner of kind, gaan naar school, naar een sportclub en zijn lid van een (geloofs-)gemeenschap. Iedereen doet naar vermogen volwaardig mee, op zijn of haar eigen wijze en wordt daarvoor gewaardeerd. Vanuit eigen kracht of binnen het netwerk worden vraagstukken opgepakt. Op een laagdrempelige manier geven wij vorm aan preventie.

Gezondheid

We streven ernaar dat iedere inwoner mentaal en fysiek gezond opgroeit en een positieve gezondheid ervaart, waardoor hij/zij zo (lang mogelijk) zelfstandig kan functioneren in de samenleving. De kwaliteit en inrichting van de leefomgeving draagt daarbij bij aan een gezonde leefstijl.

Een leven lang ontwikkelen

Iedere inwoner moet een kansrijke start krijgen en de mogelijkheid worden geboden om een leven lang te ontwikkelen.

Armoede en schulden

Iedere inwoner moet kunnen voorzien in de directe levensbehoeften. We zetten daarbij in op het verminderen en voorkomen van armoede en schulden.

Zorg en wonen

Een vitale samenleving draagt ook zorg voor passende huisvesting voor inwoners en voor toekomstige inwoners. We willen daarom een passende plek voor alle inwoners, ook als ze een ondersteuning- of zorgbehoefte hebben. De norm wordt: zelf als het kan; thuis als het kan en digitaal als het kan (Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen WOZO). Vijfheerenlanden werkt actief aan de opgaven op het gebied van beschermd wonen. Het uitvoeren van deze opgave raakt zowel ruimtelijke aspecten (de realisatie van huisvesting) alsook sociale aspecten (opvang, begeleiding, werk en inkomen en meedoen).

Elkaar ontmoeten

Wij vinden het essentieel voor de leefbaarheid in de dorpen en wijken, dat er blijvend ruimte is voor ontmoeting. Er moet gelegenheid zijn voor inwoners om elkaar op een laagdrempelige wijze te ontmoeten en mee te doen in de maatschappij. Het ondersteunen van activiteiten dient ter bevordering van een samenleving waarin inwoners meedoen, zich fit en vitaal voelen, voor zichzelf kunnen zorgen en zichzelf een leven lang ontwikkelen. Dan past het als overheid om dit te faciliteren waar het kan en nodig is, maar niet over te nemen. Het belang van de ontmoetingsplaatsen en hoe deze er in de toekomst uit zien, hebben we voorgelegd aan het inwonersberaad. Deze groep heeft ons aanbevelingen gedaan, die meegenomen worden in het nog te ontwikkelen beleid. In dit beleid zal o.a. ruimte zijn

voor de rol en de verantwoordelijkheden van de gemeente maar ook van de stichtingsbesturen, de welzijnsorganisatie en de lokale verenigingen.

Regionale samenwerking

We zetten ook in 2025 in op regionale samenwerking in het Lekstroomgebied en de AV-regio om het belang van Vijfheerenlanden in de regio goed te behartigen en nemen daarin bestuurlijk en strategisch nadrukkelijk positie in.

Regionale samenwerking uit zich vaak in gezamenlijke aanbestedingen om gezamenlijk een balans te vinden tussen toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van zorg en ondersteuning. In 2025 vinden aanbestedingen plaats voor:

- de aanbesteding Huishoudelijke Ondersteuning die in gezamenlijkheid met de regio Lekstroom plaatsvindt. Hierdoor maken we optimaal gebruik van ambtelijke expertise en ambtelijke capaciteit en verdelen we de financiële lasten van het aanbesteden;
- de aanbesteding woningaanpassingen die gedeeltelijk in gezamenlijkheid met de regio Lekstroom plaatsvindt. Drie van de vijf gemeenten neemt deel aan de aanbesteding. Hierdoor maken we optimaal gebruik van ambtelijke expertise en ambtelijke capaciteit en verdelen we de financiële lasten van de aanbesteding over de drie gemeenten waarmee we samen aanbesteden.

Zeer recent heeft het Ministerie van VWS een brief gestuurd met de aanwijzing dat gemeenten voor de regionale samenwerking in de jeugdzorg een gemeenschappelijke regeling in moeten richten. Vijfheerenlanden zal dit samen oppakken met de andere vier gemeenten in de regio Lekstroom. Bij het schrijven van deze begroting moet de aanwijzing nog nader geanalyseerd worden. We weten alleen dat dit grote implicaties heeft, omdat wij in Lekstroomverband voor meer zorgsoorten samenwerken dan alleen voor jeugdzorg en dat de inzet die dit vraagt een groot beslag op bestuurlijke en ambtelijke capaciteit zal leggen.

Zicht op kosten

Zorg moet duurzaam betaalbaar blijven en de door het Rijk opgelegde taakstellingen moeten inhoudelijk en financieel worden gerealiseerd. Hierbij is het uitgangspunt dat de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk worden uitgegeven. Dat wil zeggen: daar waar ze het hardste nodig zijn. Een ander speerpunt is de inzet op preventie van gezondheidsproblemen “aan de voorkant” om zo op termijn de behoefte aan specialistische zorg en de daarmee gekoppelde hoge kosten te beheersen. Deze landelijke agenda wordt vanaf 2023 uitgevoerd middels het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de Hervormingsagenda Jeugd.

Wat gaan we hiervoor doen?

Sociaal domein algemeen

Wij zetten (samen met onze inwoners en (externe) partners) gedurende een periode van vijf jaar in op een transformatie van hulp en ondersteuning naar meer weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid bij onze inwoners en naar vroeg signalering en preventie. Hiervoor bestaat een programmaplan, waarbij we uitgaan van de vier opgaven van de Sociaal Maatschappelijke Agenda: Meedoen, Vitaliteit, Voor jezelf Zorgen, Leven lang Ontwikkelen. De deelprogramma's zijn:

- Actieplan Armoede en Schulden
- Opgroeien

- Gezondheid
- Doorontwikkeling Sociaal team en Toegang
- Sterke Sociale Basis
- De Hagen

Voor het programma 'sterke sociale basis', hebben we een definitie opgesteld die de basis vormt voor het vormen van een visie. Op basis van deze visie, werken we aan een versterkingsplan om van de huidige situatie toe te werken naar de gewenste sociale basis. In 2025 geven we uitvoering aan dit plan, inclusief een geborgde definitie en visie. Hierbij houden we rekening met de juiste positionering van onze welzijnsorganisatie Bindkracht.

Voor het programma Doorontwikkeling Sociaal Team en Toegang, werken we toe naar een visie en heldere scope op basis van de inzet en investeringen van afgelopen jaren. We zorgen dat we daarmee ook voldoen aan de hervormingsagenda jeugd, waarin "sterke lokale teams" als speerpunt is opgenomen.

In 2024 is de evaluatie van de sociaal maatschappelijke agenda gestart en in de evaluatie nemen we de deelprogramma's die daarop voortborduren mee. De evaluatie kan in 2025 leiden tot aanpassingen in de deelprogramma's.

Gezondheid

Vanuit het "Lokaal Gezondheidsbeleid 2022-2027" en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zetten we in op een gezonde en rookvrije generatie in wijken met een lage Sociaal Economische Status (SES). Dit doen we door rookwaren, alcohol en ongezonde voeding in de omgeving van kinderen en jongeren onder de aandacht te brengen en de omgeving aan te passen. Ook investeren we in gezondheidsbevorderaars via de GGD-regio Utrecht en de JOGG-regisseur om gezondheidsvaardigheden te versterken. Dat doen we vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid. Middels de OKO-aanpak (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) investeren we in het voorkomen en terugdringen van middelengebruik bij jongeren en het versterken van hun welbevinden. Hierin werken we samen met alle partijen die betrokken zijn bij de opgroeiende jeugd.

Wij zetten positieve gezondheid en preventie centraal in de samenwerking tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke (externe) partners.

Een leven lang ontwikkelen

We onderzoeken als gemeente nieuwe mogelijkheden om jongeren die vastlopen te begeleiden in persoonlijke groei en in hun zoektocht naar de volgende stap in hun leven.

Zorg en wonen

- Op basis van onze visie op wonen, welzijn en zorg faciliteren we nieuwe initiatieven. We sluiten daarmee aan op het programma "Iedereen een Thuis".
- We werken verder aan de decentralisatie van Beschermd wonen. Naar verwachting worden gemeenten vanaf 2025 verantwoordelijk voor nieuwe Beschermd wonen cliënten. Hiervoor zetten we in op een stevige netwerksamenwerking wonen, welzijn en zorg. De doordecentralisatie van Maatschappelijke opvang wordt op zijn vroegst in 2026 verwacht.

Zorg en Veiligheid

- We sluiten aan bij landelijke campagnes vanuit de issuekalender die we zowel regionaal als lokaal vormgeven.
- In 2024 nemen we deel aan werkgroepen rondom Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Op basis van deze input wordt besloten wat de aanpak gaat zijn voor 2025.

Elkaar ontmoeten

We ontwikkelen beleid voor sociale ontmoetingsplaatsen op basis van onder andere de aanbevelingen van het inwonersberaad. Hierbij is aandacht voor de exploitatievorm(en), de rol en verantwoordelijkheden van de gemeente, de wijze van subsidiëren en de overgang van de huidige situatie naar de uitwerking van het nieuwe beleid. We gaan met de stichtingsbesturen van de wijk- en dorpshuizen een akkoord sluiten over de toekomst. Hiermee werken wij samen met de besturen van wijk- en dorpshuizen aan het maken van toekomstbestendige keuzes, passend bij de lokale situatie (maatwerk). De volgorde en prioritering is mede afhankelijk van de beleidsvorming. Het implementeren en het komen tot het beoogde eindresultaat, zal meerdere jaren in beslag nemen. We werken, op basis van de aanbevelingen uit het inwonersberaad, aan het ontwikkelen van beleid voor sociale ontmoetingsplaatsen. Per dorp/wijk wordt daarbij in samenspraak met de inwoners, nader bekeken wat op basis van beleidsmatige uitgangspunten de best passende lokale situatie is.

Zicht op kosten

- Om meer zicht op rechtmatige besteding van middelen te krijgen heeft tussen 2021 en september 2024 een pilot zorgfraude gelopen. Op basis van een evaluatie van deze pilot, aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve prestatie-indicatoren, is besloten het geleerde van deze aanpak in 2025 voort te zetten in een regionale werkwijze ter voorkoming van onrechtmatigheid in de besteding van middelen.

Overige resultaten in 2025:

Sociaal domein algemeen

- Het deelprogramma De Hagen uit het programma SMA wordt in 2025 geborgd in de lijnorganisatie.
- Wij vernieuwen de afspraken voor een voorziening (onafhankelijke cliëntondersteuning) waar iedereen die vragen heeft over zelfstandig leven, zorg en ondersteuning, participatie, wonen, onderwijs, werk en inkomen terecht kan. De clientondersteuning is onafhankelijk, kosteloos voor alle ingezetenen van de gemeente en denkt mee in het belang van de inwoner.
- Op basis van de startnotitie 'Samen dementievriendelijk in Vijfheerenlanden' willen we in 2025 samen met betrokkenen verder aan de slag met concrete acties om de gemeenschap verder dementievriendelijk te maken.
- In het Actieplan Respijtzorg (zonder indicatie) (2024-2026) gaan we verder aan de slag met verbetering laagdrempelige toegang tot respijtzorg voor mantelzorgers en vergroten van de bekendheid van respijtzorg bij inwoners.
- Op basis van het adviesrapport Relatie- en Echtscheidingsdesk regio Lekstroom, , willen we invulling geven aan een spreekuur waar inwoners kunnen binnenlopen met vragen over alles rondom relatie en scheiding.
- Wij blijven uitvoering geven aan het actieplan Armoede en Schulden (2022-2026) en richten ons versterkt op het bestrijden van kinderarmoede en de

perspectiefontwikkeling van jongeren. Wij gaan verder met de doorontwikkeling van de vroeg signalering van schulden om nog meer inwoners te bereiken. Wij implementeren de inzet van energicoaches als vast aanbod.

Onderwijs

- Op basis van de in 2024 gehouden evaluatie van de ambitienota "Naar een goede start voor alle kinderen in de gemeente Vijfheerenlanden" gaan we in 2025 nieuw beleid vormgeven.
- Met de schoolbesturen bekijken we de mogelijkheden om het taalonderwijs aan nieuwkomers meer thuisnabij te organiseren. Voor de zomer van 2025 moet duidelijk zijn of we deze vorm van onderwijs in onze gemeente zelf kunnen organiseren.
- In de eerste helft van 2025 ligt er een voorstel hoe we, gemeente EN onderwijs, de Rijke Schooldag, die nu vanuit de middelen van het Nationaal Programma Onderwijs wordt bekostigd, duurzaam kunnen voortzetten.
- In 2025 gaan we verder met het meer en beter op elkaar afstemmen van jeugdhulp en onderwijs (hervormingsagenda en route naar meer inclusief onderwijs)
- In 2025 wordt, bovenregionaal, een nieuw plan opgesteld rond voortijdig schoolverlaten.
- In 2025 gaan we het onderwijshuisvestingsplan, DIHPO, actualiseren voor de periode 2026 en verder.

Jeugd

- We willen jongeren betrekken bij de ontwikkeling en implementatie van gemeentelijk beleid.
- Uiterlijk 1 juni 2025 is de pilot Gro-Up geëvalueerd en is de evaluatie gedeeld met de gemeenteraad.
- In 2025 geven we verdere concrete invulling aan de opdracht van de Hervormingsagenda en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Daarbij zullen we meer vanuit de bedoeling gaan werken. Goede voorbeelden uit het land kunnen hierbij helpen, zoals de Doorbraaktafel en het Rekmanifest.
- In 2025 versterken we het specialistisch jeugdwerk in Leerdam-West met een aanvullende interventie, zoals sport in combinatie met groepsgesprekken.
- De residentiele hulp zal, volgens de landelijke ontwikkelingen, verder worden af- en omgebouwd. Hierop moeten wij lokaal en regionaal op anticiperen.

Armoede en schulden

- Kinderarmoede: Wij betrekken de scholen bij het opsporen van kinderarmoede en ontwikkelen structuren voor hun samenwerking met relevante netwerkpartners. Wij voorzien de scholen regelmatig met actuele informatie van regelingen, die aan gezinnen steun bieden. Wij stimuleren scholen om het thema armoede te agenderen.
- Jongeren: Wij starten een pilot om jongeren volgens de methodiek van het Jongerenperspectieffonds versneld uit de schulden te helpen en te ondersteunen om een toekomstperspectief te ontwikkelen door een parallel lopend begeleidingstraject.
- Energiearmoede/ Duurzaamheid: Energiecoaches worden een vast aanbod voor advies en gedragsverandering.

Zorg en wonen

- Opvolgend aan de Woon Zorg Visie stellen we in 2025 een uitvoeringsagenda vast waarin we de visie op wonen, welzijn en zorg vertalen naar een concrete aanpak. Deze aanpak draagt ertoe bij dat inwoners met een ondersteunings- en zorgvraag goed in onze gemeente kunnen wonen.

- In 2025 stellen we een afwegingskader vast voor nieuwe initiatieven op het gebied van wonen en zorg. Daardoor willen we nieuwe initiatieven op wonen en zorg zoveel mogelijk aan laten sluiten op de opgave die we hebben. De visie op wonen, welzijn en zorg ligt aan dit afwegingskader ten grondslag.
- We intensiveren de samenwerking op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Dit doen we door de uitgangspunten van de visie wonen, welzijn en zorg zo veel mogelijk te betrekken in de afspraken, overeenkomsten en overlegstructuren die we met betrokken partijen hebben of aangaan.
- In navolging van het Nationaal Actieplan aanpak Dakloosheid (NAD) en het Regionaal Actieplan aanpak Dakloosheid werken we in 2025 aan de lokale aanpak dakloosheid.
- We evalueren de pilot Tuinkamers met Aandacht. We nemen een besluit over eventuele aanpassingen en de structurele inbedding in het bestaande aanbod aan woonzorginitiatieven.
- In het eerste kwartaal van 2025 ronden we de aanbesteding Wmo hulpmiddelen af en is deze geïmplementeerd. Zodat continuïteit en levering van hulpmiddelen voor onze inwoners gewaarborgd is.

Zorg en Veiligheid

- In 2025 geven we uitvoering aan het lokale plan rondom huiselijk geweld en kindermishandeling, waarbij het toekomstscenario kind – en jeugdbescherming, hervormingsagenda, leidraad werken aan veiligheid en regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling Lekstroom is meegenomen.
- Samen met de overige Lekstroomgemeenten loopt de bovenregionale samenwerking voor de aanbesteding van Veilig Thuis, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Deze zorgvormen zullen vanaf 2026 opnieuw aanbesteed moeten gaan worden. In 2025 zullen we deze aanbesteding voorbereiden.

Onbeperkt meedoen/VN-Verdrag Handicap

- In 2025 werken we aan het vergroten van de interne bewustwording, zodat toegankelijkheid en inclusie van inwoners met een beperking integraal onderdeel wordt van al het beleid en de dienstverlening van de gemeente.
- We werken verder aan de verbetering van de toegankelijkheid van de openbare ruimte, het vervoer, horeca, cultuur, winkels, recreatie en sport, zodat inwoners met een beperking onbeperkt mee kunnen doen.
- In 2025 gaan we inwoners met een beperking (ervaringsdeskundigen) op een meer structurele manier betrekken bij besluitvorming, het creëren van bewustwording en bij het toegankelijk maken van Vijfheerenlanden.

Discriminatiebestrijding en inclusie

- Wij werken verder aan de bekendheid, zichtbaarheid en toegankelijkheid van onze anti-discriminatievoorziening.
- Wij zetten de burgerschapslessen op scholen over het onderwerp discriminatie voort.
- Wij organiseren bijeenkomsten om met elkaar in gesprek te gaan op welke manier inclusie en de LHBTIQ+-emancipatie bevorderd kan worden.

Elkaar ontmoeten

- In 2025 doen we onderzoek naar geschikte locaties voor een sociale ontmoetingsplaats in Schoonrewoerd.
- In 2025 is de nieuwe subsidieregeling voor de ontmoetingsplaatsen vastgesteld.

Zicht op kosten

- Zicht op het verloop van de kosten Wmo en Jeugd blijft onze prioriteit. Het is van groot belang dat zorg en ondersteuning duurzaam betaalbaar blijft en de door het Rijk opgelegde ombuigingen ook worden gerealiseerd, zonder het doel "passende ondersteuning en zorg voor onze inwoners" uit het oog te verliezen.
- De Provincie Utrecht en 22 Utrechtse gemeenten hebben het doelgroepenvervoer integraal Europees aanbesteed 'Regiotaxi Utrecht 2024-2028'. In 2025 geven we invulling aan de uitvoering van de nieuwe contracten.
- In 2025 zal voor de sturingsinformatie van de jeugdhulp gebruik gemaakt worden van de in 2024 nieuw opgezette monitor, waardoor we ook meer grip op de kosten proberen te krijgen.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma C (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma C	89.403	88.372	98.584	96.356	96.053	96.955
Baten programma C	26.299	20.836	18.943	18.977	18.494	18.494
Saldo van baten en lasten	63.104	67.536	79.642	77.379	77.559	78.460
Toevoegingen aan reserves	1.053	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	612	342	867	867	867	867
Saldo	63.545	67.194	78.775	76.513	76.692	77.594

Afwijkingen toegelicht

De ontwikkeling van de loon- en prijsstijging, nieuwe aanbesteding van de ingekochte zorg en de stijging van aantallen cliënten leiden bij de jeugdzorg tot een structureel hogere bijdrage van € 5,5 miljoen.

De stijging van de kosten voor Wmo-voorzieningen – met name hulp in het huishouden, woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen – leidt tot een structureel nadeel van € 2,1 miljoen. Ook voor de Wmo geldt dat de stijging is gelegen in hogere loon- en prijsstijging, nieuwe aanbesteding van de ingekochte zorg en stijgende cliëntenaantallen.

Via de Kadernota 2025 is € 285.000 beschikbaar gesteld op dit programma voor:

- € 40.000 incidenteel voor deelname aan het jeugdeducatiefonds (Amendement A3);
- € 70.000 structureel voor Wijkaanpak De Hagen;
- € 75.000 structureel voor deelname aan het programma Opgroeien in een kansrijke omgeving;
- € 100.000 incidenteel voor de duur van twee jaar voor een inloopvoorziening;
- € 125.000 voor terugbrengen budget inwonerinitiatieven op het niveau van € 1 miljoen, met een bijdrage van € 125.000 uit de reserve Inwonerinitiatieven (Amendement A2).

Door een verschuiving van ambtelijke inzet naar (onderdelen van) dit programma en de ontwikkeling van loonkosten op basis van CAO-afspraken, nemen de toegerekende organisatiekosten op dit programma toe met € 2 miljoen. Ook komt een deel van de bij de kadernota 2024 toegekende extra formatie op dit programma.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

C. Sociaal Domein								
Sociaal domein algemeen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Jongeren met jeugdhulp (% jongeren tot 18 jaar)	9,0	8,9	10,7	11,3	11,0			W
Jongeren met jeugdbescherming (%)	1,1	1,3	1,1	1,0	1,0			W
Jongeren met jeugdreclassering (% jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2			W
Jongeren met een delict voor de rechter (%)	1	1	1	1				W
Achterstand onder jeugd - kinderen in uitkeringsgezin (%)	4	4	4	4				W
Achterstand onder jeugd - werkloze jongeren (%)	1	1	1	1				W
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners)	630	710	640	610	620			W
Aantal prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties								CA
Gezondheid	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Gebruik wijkverpleging (%)	3,5	3,3	3,5					WSJG
Mantelzorg verlenen (%)		15,0		13,4				WSJG
Mantelzorgers met hoge belasting (%)		23		42				WSJG
Een leven lang ontwikkelen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Absoluut verzuim (per 1.000 leerlingen)	1,6	2,6	2,1	1,3	4,2			W
Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)	17	12	12	14	17			W
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (%)	2,0	1,4	1,7	2,0	2,1			W
Aantal kinderen dat gebruikmaakt van voorschoolse educatie								CA
Armoede en schulden	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	220,8	291,7	248,9	215,3	202,1			W
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	119,9	115,0	121,6	134,1				W
Werkeloosheid (%)	3,7	4	3,2	2,9	3			WSJG
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau (aantal per 1.000 inwoners tussen 15 en 74 jaar)	193	166	164	162	206			WSJG
Wonen en zorg	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Aantal gehuisveste statushouders			82	65	117	74		CA
Gemiddelde wachtlijst WMO (in weken)					16	9*		CA
* spoedmeldingen worden direct opgepakt								

D. Ruimtelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Samen bouwen en wonen

Wonen

Wij willen beschikken over een gedragen visie voor al onze kernen en ons landschap. Zo borgen en bevorderen we de kwaliteit, vitaliteit en het financieel gezond houden van onze kernen en koesteren we de groene oase die ons landschap is.

Bouwen en wonen – 2000 woningen bouwen in deze collegeperiode en het maken van ruimte voor 3000 woningen voor de periode daarna - is één van de leidende opgaven. Dat bouwen doen we duurzaam en met oog voor de grote landschappelijke waarden van Vijfheerenlanden. Naast het daadwerkelijk realiseren van woningen, speelt ook de invulling (programma) en de kwaliteit een belangrijke rol om deze woningen ook beschikbaar te hebben en te houden voor diverse doelgroepen. We willen dit ook betaalbaar doen en willen daarom met ontwikkelaars en bouwers uitvoering geven aan de door de Raad vastgestelde normen voor het bouwen van betaalbare woningen. Om die reden is er ook aandacht voor de directe ondersteuning van starters met betrekking tot betaalbare woningen. Zo vergroten wij de kans voor alle woningzoekenden om een passende woning te vinden in onze gemeente.

Als gevolg van de Wet versterking regie volkshuisvesting wordt het voor alle gemeenten een verplichting een Volkshuisvestingsprogramma te hebben. Met dit programma willen wij uitvoering geven aan de visie op Wonen in Vijfheerenlanden formuleren.

Wonen en zorg

Een vitale samenleving draagt ook zorg voor passende huisvesting voor inwoners en voor toekomstige inwoners. We willen daarom een passende plek voor alle inwoners, ook als ze een ondersteuning- of zorgbehoefte hebben. De norm, afgeleid uit het landelijke programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) wordt: zelf als het kan; thuis als het kan en digitaal als het kan. Vijfheerenlanden werkt daarom actief aan de opgaven op het gebied van meerdere verbijzonderde doelgroepen. Het uitvoeren van deze opgave raakt zowel ruimtelijke aspecten (het zoeken en realiseren van huisvesting) alsook sociale aspecten (opvang, begeleiding, werk en inkomen en meedoen).

Wonen

Speciale aandacht gaat in 2025 naar de doelgroepen:

1. *Vluchtelingen met een tijdelijke beschermde status*

In 2025 biedt onze gemeente opvang aan vluchtelingen met een tijdelijke beschermde status (Oekraïners). Op basis van de huidige prognoses en de daarbij door het Veiligheidsraad gehanteerde verdeelsleutel gaat het hierbij om 261 gemeentelijke opvangplekken. Het streven is om in 2025 dit aantal opvangplekken gerealiseerd te hebben.

2. *Opvangsgerechtigden*

Wij zetten ons in om voor 1 juli 2025 te voldoen aan de uitdagende wettelijke verplichting volgend uit de Spreidingswet. De wettelijke verplichting schrijft voor VHL een opvangcapaciteit voor van 346 plekken.

3. *Opvang statushouders*

De gemeente krijgt elk halfjaar een taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Door de grote instroom van asielzoekers wordt in 2025 opnieuw een hoge taakstelling verwacht. De gemeente ervaart de druk en dilemma's op de woningmarkt waar het de huisvesting van statushouders betreft en blijft zich actief inzetten voor de invulling van deze complexe taakstelling conform de wettelijke verplichting. Een van de acties is om uiterlijk zo spoedig mogelijk (uiterlijk 2026) flexhuisvesting te realiseren voor statushouders.

Omgevingswet, -visie en -plan

Omgevingswet

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is een grote stap gezet in de modernisering van het omgevingsrecht. Evenwichtigheid in de toedeling van functies, participatie en integrale afweging zijn belangrijker geworden. Bouwen en wonen, mobiliteit, natuurontwikkeling en (bijvoorbeeld) veel duurzaamheidsbeleid krijgen vorm binnen de kaders van de omgevingswet. Een grote stap en tegelijkertijd is er nog veel te ontwikkelen. Het versterken van een cultuur van werken waarin we 'helpen het mogelijk te maken', via de intake tafel en betere samenwerking in de voorbereiding op projecten en vergunning aanvragen. De digitale systemen (voor het aanvragen van vergunningen of waarmee het omgevingsplan kan worden bevestigd) hebben begin 2025 nog niet de gebruikersvriendelijkheid die verwacht mag worden. We werken in 2025 verder aan het Omgevingswet-stelsel zodat we beter inspelen op de ambities en doelen van onze inwoners en ondernemers.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is het kaderstellend document voor de ontwikkeling en het beheer van de fysieke leefomgeving. Hierin zijn onze lange termijn doelen beschreven voor de thema's wonen, werkgelegenheid, mobiliteit, de energietransitie en het behoud en de versterking van het landelijk gebied.

Bij de uitwerking van deze thema's is het behoud van een vitale samenleving onze leidraad. Een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving zijn de bouwstenen. Alle ontwikkelingen in de ruimte worden hieraan getoetst en ze zijn de basis voor afwegingen die we maken. In 2025 werken we verder aan de uitvoering van de omgevingsvisie, zoals beschreven in het in 2024 opgestelde uitvoeringsplan omgevingsvisie. We doen dit onder andere via omgevingsprogramma's. Uitvoering geven aan de omgevingsvisie kan ook via het opstellen van beleid. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat het beleid over de fysieke leefomgeving niet losstaat van de doelen en ambities in de omgevingsvisie.

Omgevingsplan

We gaan verder met het plan van aanpak planomzetting, waarin we de lokale regels over de fysieke leefomgeving (waaronder dus ook de naar de gemeente overgehevelde rijks en provinciale regels daarover) beleidsneutraal (van het tijdelijk omgevingsplan) naar het omgevingsplan volgens de Omgevingswet omzetten. Het betreft buiten de bruidsschat en de verordeningen ook ruim 300 (oude) bestemmingsplannen die de gemeente Vijfheerenlanden rijk is. Na het in 2024 technisch in beheer nemen van de bruidsschat en het omzetten van de verordeningen fysieke leefomgeving worden in 2025 de woongebieden Meerkerk, Leerdam en Vianen omgezet; het streven is om de planomzetting van deze woongebieden eind 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad aan te bieden.

Een duurzame toekomst

Wij willen onze mooie gemeente goed doorgeven aan toekomstige generaties door intensieve inzet voor een leefbare, gezonde en toekomstbestendige omgeving waar

nagenoeg alle bouwwerken circulair zijn, energie duurzaam wordt opgewekt en er een gezonde omgeving is die klimaatrobuust en biodivers is. In 2050 willen wij 95% CO2 reductie hebben bereikt ten opzichte van 1990. In 2030 gaan we uit van 55%. Dit kunnen we bereiken door in al ons handelen de CO2-uitstoot te verminderen. Zo gaan we klimaatverandering tegen en streven we ernaar dat iedereen beschikt over voldoende duurzaam opgewekte energie. Deze ambities worden – voor zover nog niet in huidig beleid vormgegeven – nader uitgewerkt passend bij de gemeente Vijfheerenlanden. In 2050 willen wij een gemeente zijn die klimaatrobuust is ingericht en waar de biodiversiteit in een natuurlijke balans is hersteld. Wij staan voor een groene leefomgeving die aantrekkelijk en gezond is. We willen samen met onze inwoners werken aan een leefomgeving waar het fijn is om te verblijven voor mens en dier. In 2050 willen wij volledig circulair zijn. In 2030 streven naar 50% circulair. We staan dan ook voor een gemeente Vijfheerenlanden waar in 2050 geen (rest)afval en verspilling bestaat maar die volledig circulair is. Als opdrachtgever willen we hierin onze verantwoordelijkheid nemen. We zoeken daarom graag de samenwerking met de samenleving.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

Wij willen een verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar Vijfheerenlanden, waarbij de verkeersveiligheid leefbaarheid bereikbaarheid, en van bestaande wijken en dorpen, werklandschappen en voorzieningen is gewaarborgd en wordt verbeterd en nieuwe woongebieden, werklandschappen en voorzieningen goed ontsloten worden door openbaar vervoer, (snel)fiets en auto. Ook is er aandacht voor het verbeteren van de verkeersveiligheid leefbaarheid bereikbaarheid, en tussen woongebieden, werkgebieden en voorzieningen onderling en gemeentegrensoverschrijdend. Daarnaast is aandacht voor regionale ontwikkelingen en verduurzaming.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

Een waardevol landschap, gekenmerkt door rust en ruimte. In het buitengebied wordt gewoond, gewerkt en geleefd. Dit betekent dat verschillende functies naast en met elkaar plaatsvinden in het buitengebied. Daarom werken wij samen met alle belanghebbenden aan een buitengebied, waarin onder andere de agrariër zijn werk kan doen passend in een vitale landbouwsector, er plek is voor recreatie en voldoende ruimte voor herstel van de natuur en biodiversiteit.

Om dit te realiseren zijn de maatregelen uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Landelijk A5H gebied 2024-2027. Met de uitvoeringsagenda landelijk gebied wordt duidelijk voor de agrariërs, de samenleving, de raad en onze partners wanneer Vijfheerenlanden welke inzet pleegt om te komen tot een toekomstbestendig landelijk gebied waarin agrariërs economisch rendabel produceren en iedereen kan genieten van het landschap en de natuur. De uitvoeringsagenda is gericht op het behoud en waar mogelijk versterking van de agrarische sector en het ontwikkelen van een aantrekkelijk, vitaal en toekomstbestendig landschap voor mens, plant en dier.

De verdere uitwerking van deze uitvoeringsagenda gebeurt in samenhang met de ontwikkeling van het Nationale Programma Landelijk Gebied en de provinciale programma's van de provincies Utrecht en Zuid-Holland. We streven ernaar om zoveel mogelijk gezamenlijke trajecten te doorlopen en afgestemde producten op te leveren. Veel activiteiten pakken we gezamenlijk op met beide provincies en met gemeente Molenlanden en de overige activiteiten stemmen we nauw met elkaar af.

Wat gaan we hiervoor doen?

Samen bouwen en wonen

Wonen

We stellen de dorpswoonvisies voor de kernen Ameide-Tienhoven, Leerbroek en Kedichem op en gebiedsvisie Leerdam. We starten een bewustwordingscampagne gericht op ouderen en de doorstroming naar meer passende woonruimte. We richten een Reserve Fonds Volkshuisvesting en een vereveningsfonds in. Wij zetten ons maximaal in om de krapte op de woningmarkt te verlichten (denk aan innovatieve woonvormen zoals de transformatie van leegstaande kantoorpanden, het realiseren van flexwonen, het splitsen van bestaande woningen t.b.v. kamergewijze verhuur, of het optoppen van bestaand vastgoed). We realiseren een pilotproject waarin gemeente en corporaties nagaan via welke werkwijze een versnelde realisatie van een woningbouwproject mogelijk is.

Wonen en zorg

Samen met corporaties en huurdersorganisaties werken we samen aan de uitdagende opgave om de grote hoeveelheid vergunninghouders te huisvesten. De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting, de corporaties committeren zich aan de taakstelling door zich actief in te zetten om hieraan uitvoering te geven. De gemeente zet zich daarnaast actief in om ook andere partijen te laten bijdragen aan de taakstelling. Het eerdere besluit om 45 extra statushouders te plaatsen in onze gemeente, krijgt in 2025 verder vorm met de projecten 'flexwoningen Monnikendreef Vianen' en 'Killesteijn Lexmond'.

Omgevingswet, -visie en -plan

Vanaf 2025 wordt, met het uitvoeringsplan omgevingsvisie als uitgangspunt, uitvoering gegeven aan de doelen en ambities in de omgevingsvisie. Dit betekent: verder werken aan het uitvoeren van bestaande en starten met het opzetten van nieuwe omgevingsprogramma's of beleid. We onderzoeken hoe we invulling kunnen geven aan een toetsingskader waarin de ambities uit de omgevingsvisie concreet vertaald worden naar randvoorwaarden bij ruimtelijke initiatieven. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar instrumenten die door andere gemeenten en de provincie worden gebruikt of ontwikkeld. In vervolg op het onderzoek wordt een projectplan opgesteld voor de realisatie van het toetsingsinstrument. De wijze van monitoring van de omgevingsvisie zetten we op en voeren we uit. Eind 2025 zal op basis van de monitoringsresultaten een eerste evaluatie van de voortgang van de omgevingsvisie worden uitgevoerd en gedeeld met de raad. De woongebieden Meerkerk, Leerdam en Vianen zetten we om naar het omgevingsplan. Aansluitend stelt de gemeenteraad de omzetting volgens de Omgevingswet vast voor de woongebieden Meerkerk, Leerdam en Vianen.

Een duurzame toekomst

In de eerste helft van 2025 evalueren we samen met Waardlanden de ingevoerde maatregelen uit stap 1 en 2 van de Strategienota 2021 - 2025 en adviseren we hoe om te gaan met stap 3. Samen met Reinigingsdienst Waardlanden onderzoeken we de modernisering van onze milieustraten. Wij zetten bij de uitvoering van het afvalbeleid in op het verminderen van de hoeveelheid restafval tot maximaal 100 kg per inwoner per jaar en sluiten het flankerend beleid (voorlichting, zwerfafval, handhaving) hierop aan.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

We ronden het haalbaarheidsonderzoek randweg Lexmond af en de uitkomsten vertalen we naar een afwegingskader en komen met een plan ter realisatie van de randweg. De uitkomsten, afwegingskader en plan leggen we dit jaar ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. We starten het proces om te komen tot maatregelen voor de aanpak van sluipverkeer op de routes Diefdijk- Everdingen, Lexmond-Meerkerk-Noordeloos en Vianen-Culemborg. We laten een geactualiseerd verkeersmodel vaststellen en een parkeerbeleidsplan voor Vijfheerenlanden inclusief maatregelenplan.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

We geven invulling aan de maatregelen zoals zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Landelijk A5H gebied 2024-2027. In 2025 stellen we het beleid voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB-beleid) vast en verkennen we nut en noodzaak om de VNG Handreiking 'multifunctionele landbouw en de omgevingswet' en het nieuwe VAB-beleid te vertalen naar omgevingsplannen.

Overige resultaten:

Samen bouwen en wonen

- Uiterlijk 1 april 2025 is het onderzoek mogelijkheid Skaeve Huse in de gemeente Vijfheerenlanden afgerond.
- In 2025 brengen wij de gemeentebrede woonopgave voor alle doelgroepen in beeld
- In 2025 bepalen wij de strategie voor uitvoering van de dorpswoon- en gebiedsvisies. Initiatief vanuit de kernen is hierbij belangrijk. Hierbij wordt de verbinding gelegd met de paragraaf 'investeringsagenda' ten behoeve van de uitvoering.
- In 2025 informeren we de gemeenteraad over de uitkomsten van het aangekondigde locatieonderzoek voor woonwagens, inclusief de financiële consequenties voor de uitvoering.
- Het Meerjarig Prognose Grondexploitaties (MPG) 2025 wordt vastgesteld.
- Als opvolging van de woonvisie wordt het volkshuisvestingsprogramma opgestart. Dit betreft een verplicht programma in het kader van de omgevingswet. (uitwerking omgevingsvisie).

Wonen en zorg

- Wij geven uitvoering aan het herhuisvestingsvraagstuk voor de Oekraïneopvang wat ontstaat door het wegvallen van beschikbare locaties. Het gaat hierbij om een herhuisvestingsvraag van mogelijk 130 plekken in 2025.
- Opvolgende aan de Woon Zorg Visie stellen we in 2025 een uitvoeringsagenda vast waarin we de visie op wonen, welzijn en zorg vertalen naar een concrete aanpak. Deze aanpak draagt ertoe bij dat inwoners met een ondersteunings- en zorgvraag goed in onze gemeente kunnen wonen. Aansluitend stellen we een afwegingskader vast voor nieuwe initiatieven op het gebied van wonen en zorg.
- Wij zetten ons in om uiterlijk 2028 voldoende huisvesting voor sociaal en psychisch kwetsbare inwoners te realiseren.
- We zetten ons in de uitdagende halfjaarlijkse taakstelling voor de huisvesting van statushouders te realiseren.

Een duurzame toekomst

- We actualiseren de verordening commissie bezwaarschriften Gemeente Vijfheerenlanden 2023.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

- In 2025 wordt het verkeerscirculatieplan vastgesteld voor de kern Vianen inclusief maatregelenplan.
- In 2025 wordt de fietsvisie inclusief opgesteld, na vaststelling wordt aansluitend het uitvoeringsprogramma opgesteld.
- In 2025 stellen wij een beeldkwaliteitsplan op voor de binnenstad van Leerdam en treffen voorbereidingen voor de uitvoering van de maatregelen in vervolg op het VCP op basis van de vastgestelde binnenstadsvisie.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma D (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma D	20.860	39.885	24.884	21.820	18.930	18.929
Baten programma D	15.851	34.717	17.571	14.905	12.016	12.016
Saldo van baten en lasten	5.009	5.168	7.313	6.915	6.914	6.913
Toevoegingen aan reserves	1.639	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.435	220	375	75	75	75
Saldo	5.214	4.948	6.938	6.840	6.839	6.838

Afwijkingen toegelicht

Door een verschuiving van ambtelijke inzet naar (onderdelen van) dit programma en de ontwikkeling van loonkosten op basis van CAO-afspraken, nemen de toegerekende organisatiekosten op dit programma toe met € 2 miljoen. Ook komt een deel van de bij de kadernota 2024 toegekende extra formatie op dit programma.

De meerjarige afwijkingen in baten en lasten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door de grondexploitaties. Deze werken budgettair neutraal door en hebben geen effect op het saldo van de begroting.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

D. Ruimtelijke ontwikkeling								
Samen bouwen en wonen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	16,2	17,7	16,8	14,3	30,9			W
Nieuw gebouwde woningen								CA
Nieuw gebouwde betaalbare woningen								CA
Woningen totaal	23.418	23.824	24.196	24.611	25.013	25.850		WSJG
Kopers uit eigen gemeente (%)				50,7				WSJG
Toegewezen huurders uit eigen gemeente (%)								CA
Scheefwoners (%)	29,3	32,1	25,2	35,7				WSJG
doelgroepen - passend toewijzen	1,38	1,10	1,28	1,13				WSJG
doelgroepen - sociale huurwoning	1,04	1,02	1,03	1,09				WSJG
Omvang planvoorraad t/m 2040					4.240	3.783		CA
Een duurzame toekomst	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Hernieuwbare elektriciteit (%)	14	17,4	17,8	23,6				W
Vermogen zonne-energie (Kw per 1.000 inwoners)	0,5	0,6	0,8	1,1	1,3			WSJG
(Semi) publieke e-laadpunten (per 1.000 inwoners)	2,7	4,2	4,9	7,9	7,9			WSJG
Vergunde bijdrage RES (in Twh)								CA
Aantal nieuw aangeplante bomen								CA
Aantal vergunde innovatieve pilots energie-opwekking								CA
Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Verkeersongevallen (per 100.000 inwoners)	1.242,1	735,8	869,8	1.003,6	1.125,7			WSJG
Aantal verkeerscirculatieplannen					1		1	CA
Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Vestiging van bedrijven land en tuinbouw (per 10.000 inwoners)		70	69	66	66	66		WSJG
Banen in landbouwsector (%)	3,2	3,2	3,2	3,0	3,0			WSJG

E. Ontplooiing

Wat willen we bereiken?

Sport en bewegen

Wij sluiten met ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt" nauw aan bij de doelstellingen uit de Sociaal Maatschappelijke Agenda. Het uitvoeren van de nationale, provinciale en lokale sportakkoorden helpt ons daarbij. Hierbij richten wij ons op een inclusief en divers aanbod, leggen we een stevige bodem voor een actief beweegpatroon bij de jeugd, werken wij aan een sociaal veilige sportomgeving, zetten we in op duurzame en multifunctionele sportaccommodaties en hebben wij extra aandacht voor sportverenigingen in onze gemeente. Op deze wijze levert sport een stevige bijdrage aan de vele maatschappelijke uitdagingen.

Rust, ruimte en recreatie

Om het op gebied van recreatie voor de inwoner en bezoeker zo aantrekkelijk mogelijk te maken in Vijfheerenlanden werken we verder aan het uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme aan de hand van de 5 opgenomen ambities: gebiedsmarketing, recreatieve routes, duurzame recreatie, kleinschalige verblijfsconcepten en organisatie en samenwerking. Nu de basis, beleidsmatig, steeds meer op orde is, zetten wij in 2025 verder in op het ondersteunen van initiatieven en het verbeteren van de aanwezige voorzieningen.

Kunst en cultuur

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten geraakt worden door alles wat wij op het gebied van kunst en cultuur te bieden hebben. In het bijzonder, brengen wij daarbij ook de plaatselijke geschiedenis onder de aandacht. Kunst en cultuur verrijken immers ons leven. Waar mogelijk leggen wij dan ook bij de uitvoering van ons kunst- en cultuurbeleid een inhoudelijke relatie met de economische, toeristische, duurzame en ruimtelijke ontwikkeling van onze steden, dorpen en het buitengebied.

We dragen bij aan de invulling van de samenleving door het gemeentelijke archief te beschermen en dit ter beschikking te stellen. We beschouwen het gemeentelijke archief als een waardevolle cultuur-historische informatiebron. Hiervoor zijn we aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling en archiefdienst van het Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU). Het RAZU beheert het gemeentelijke archief en zorgt ervoor dat het archief raadpleegbaar en openbaar is voor de inwoners. Zo kan de geschiedenis van de Vijfheerenlanden toegankelijk zijn en actief worden uitgedragen. Hiervoor verrijken wij de archiefdienst RAZU met archiefmateriaal.

Wat gaan we hiervoor doen?

Sport en bewegen

- We dragen via het stimuleren van sport bij aan een vitale samenleving. Gezonde sportverenigingen, overige sportaanbieders en het beschikbaar hebben van goede sportaccommodaties zijn essentieel om de preventieve kracht van sport optimaal te benutten. Deze kracht komt onder andere tot uiting door aan te sluiten op het

gezondheidsbeleid, langs de lijnen van het bewegingsonderwijs en door actief deel te nemen aan het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).

- We dragen via het stimuleren van sport bij aan een vitale samenleving. Gezonde sportverenigingen, overige sportaanbieders en het beschikbaar hebben van goede sportaccommodaties zijn essentieel om de preventieve kracht van sport optimaal te benutten. Deze kracht komt onder andere tot uiting door aan te sluiten op het gezondheidsbeleid, langs de lijnen van het bewegingsonderwijs en door actief deel te nemen aan het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).
- We dragen via het stimuleren van sport bij aan een vitale samenleving. Gezonde sportverenigingen, overige sportaanbieders en het beschikbaar hebben van goede sportaccommodaties zijn essentieel om de preventieve kracht van sport optimaal te benutten. Deze kracht komt onder andere tot uiting door aan te sluiten op het gezondheidsbeleid, langs de lijnen van het bewegingsonderwijs en door actief deel te nemen aan het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).

Rust, ruimte en recreatie

In 2025 volgt de uitwerking van het overnachtingsbeleid inclusief een nieuwe website met informatie voor nieuwe initiatieven ten behoeve van verblijfsconcepten. We ontwikkelen een nieuwe fiets-, wandel- of vaarroute en we actualiseren de informatieborden van het fietsnetwerk.

Overige resultaten:

Sport en bewegen

De inspanningen in 2025 borduren voort op die van voorgaande jaren en vormen daarmee de basis voor dit jaar:

- Ter uitvoering van het sport- en sportaccommodatiebeleid werken wij aan het opstellen van een visie op open sportparken, rookvrije sportparken en werken wij aan de toekomst van club- en kleedgebouwen op sportpark Blankensteijn, bij HSSC '61, LHV de Snoek en van sportcentrum Berenschot.
- Wij inventariseren de zwemvaardigheid van de leerlingen van groep 1 tot en met 8 in onze gemeente. Op basis van de uitkomsten van deze inventarisatie gaan wij in overleg met de scholen, hoe we de ambitie van de gemeente "Alle kinderen beschikken minimaal over een A diploma bij het verlaten van de basisschool" gezamenlijk kunnen realiseren. In het tweede kwartaal van 2025 informeren wij de gemeenteraad over de uitkomsten van de inventarisatie en het (mogelijke) vervolg.
- Realiseren van multifunctionele en duurzame sportaccommodaties.

Rust, ruimte en recreatie

- In het laatste kwartaal van 2025 bespreken we de evaluatie van het locatieprofiel Put Middelwaard met de gemeenteraad.

Kunst en cultuur

- In 2025 zijn de twee kunstwerken in de openbare ruimte van Leerdam (project Marinus Boezem) en Vianen (project Lekbrug) geplaatst.
- In 2025 is een organisatievorm gevonden voor de overdracht van slijperij Het Kroonjuweeltje naar twee jonge nieuwe glasslijpers in Leerdam.

- In 2025 worden minimaal 10 initiatieven gehonoreerd met het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden.
- In de 2de helft van 2024 en in 2025 worden de adviezen die in het rapport 'Vooronderzoek Kerkenvisie Vijfheerenlanden' zijn opgenomen verder uitgewerkt.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma E (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma E	11.351	11.316	12.043	12.402	12.474	12.434
Baten programma E	3.230	2.718	2.862	2.801	2.801	2.801
Saldo van baten en lasten	8.121	8.598	9.180	9.601	9.673	9.633
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	695	291	271	271	271	271
Saldo	7.425	8.307	8.909	9.330	9.402	9.362

Afwijkingen toegelicht

Door een verschuiving van ambtelijke inzet naar (onderdelen van) dit programma en de ontwikkeling van loonkosten op basis van CAO-afspraken, nemen de toegerekende organisatiekosten op dit programma toe met € 0,3 miljoen.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de achtste kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

E. Ontplooiing								
Sport en bewegen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Niet sporters (% aantal inwoners)	56,4			50,7				W
Personen aangesloten bij een sportvereniging (%)	26,2		25,5					WSJG
Rust, ruimte en recreatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Aantal arrangementen wandel-, fiets- en vaarroutes				0	2			CA
Aantal gefaciliteerde (startende) ondernemers B&B's en natuurcampings				0	0			CA
Aantal oplaadpunten auto's en fietsen (zie ook duurzaamheid)	18	20	17	26	17	37		CA
Kunst en cultuur	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Aantal bezoekers aan culturele instellingen en activiteiten								CA
Aantal leerlingen basisonderwijs dat cultuureducatie ontvangt								CA
Aantal basisscholen dat het project "muziek op school" afneemt								CA

F. Financieel gezond

Wat willen we bereiken?

Financieel gezond

Vanuit een verantwoord financieel beleid zorgen wij dat onze meerjarenbegroting op orde is en wij financieel voldoende weerbaar blijven. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting houden wij rekening met noodzakelijk geachte uitgaven, zodat wij deze lasten niet doorschuiven naar de toekomst. Daarbij blijven de gemeentelijke woonlasten op een niveau dat zich verhoudt tot die van de buurgemeenten.

Economie en werken

Een gezonde lokale economie is belangrijk voor iedereen. Werkgelegenheid vormt daarbij de spil. Voor werkgevers en voor werknemers. Factoren als arbeidsmarkt, netcongestie, 5G en (digitale) bereikbaarheid hebben invloed op die werkgelegenheid, zorgen voor nieuwe uitdagingen en bieden kansen voor innovatieve oplossingen. Factoren die ook bijdragen aan de leefbaarheid in en de vitaliteit van onze gemeente. Werkgelegenheid vraagt ruimte en het zorgvuldig verdelen daarvan met een juiste balans tussen wonen, werken en mobiliteit speelt daarbij een rol. Bestaande en nieuwe werklandschappen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid en daarmee voor een gezonde lokale economie. Deze werklandschappen voorbereiden op een duurzame toekomst vraagt een gezamenlijke inspanning van ondernemers, werknemers en gemeente.

Wat gaan we hiervoor doen?

Financieel gezond

We ontwikkelen en verbeteren de informatiewaarde van de P&C-documenten en passen het risico-gestuurd werken toe vanaf de begrotingscyclus 2026-2029. We leveren de planning- & control documenten (P&C-documenten) tijdig op.

Economie en werken

De gemeente en de ondernemers(verenigingen) van de drie grotere werklandschappen bepalen de uitvoeringsagenda van de toekomst. Met de Vereniging Ondernemend Vijfheerenlanden voeren we gesprekken maken we afspraken over gemeente brede economische aspecten.

Overige resultaten in 2025:

Economie en werken

- De gemeente heeft medio 2025 de juiste basis voor het faciliteren van providers bij de landelijke uitrol van 5G.
- De organisatiegraad van de ondernemers is in 2025 verder gestalte gegeven met de BIZ Meerkerk.
- In 2025 hebben de gemeente en ondernemers(verenigingen) verder inhoud gegeven aan de haalbaarheid van de energiescans.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma F (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten programma F	28.613	38.131	34.314	31.190	29.315	29.328
Baten programma F	130.442	136.604	143.046	139.115	136.919	137.517
Saldo van baten en lasten	-101.829	-98.473	-108.732	-107.926	-107.605	-108.188
Toevoegingen aan reserves	1.901	2.099	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	7.464	5.731	5.692	2.949	2.949	2.949
Saldo	-107.393	-102.105	-114.424	-110.875	-110.554	-111.137

Afwijkingen toegelicht

De daling van de lasten wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat loonkosten die voorheen op dit programma drukten zijn verplaatst naar andere programma's.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

F. Financieel gezond en economie								
Financieel gezond	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Gemiddelde WOZ-waarde (x €1.000)	252	265	283	331	379	390		W
Gemiddelde woonlasten eenpersoonshuishouden (€)	721	800	809	920	924	956		W
Gemiddelde woonlasten meerpersoonshuishouden (€)	803	860	879	1.004	1.008	1.046		W
Solvabiliteitsratio (%)	16	24	31,5	27,3	26,3	20,4	20,2	WSJG
Netto schuldquote (inclusief uitgeleende gelden) (%)	69,9	50,3	76,1	74,9	79	88,2	116,7	WSJG
Weerstandratio	2,12	1,58	3,32	2,86	2,81	2,50	2,50	CA
Economie en werken	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Bron:
Banen (per 1.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	803,9	797,7	793,2	818,7	826,0			W
Netto arbeidsparticipatie (%)	72,2	71,8	72,8	74	75,1			W
Functiemenging (%)	54,6	54,4	54,2	54,9	55,2			W
Vestiging van bedrijven (per 1.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	164,2	170,8	178,9	190,7	201,0			W
Demografische druk (%)	77,5	77,3	77,0	77,7	77,4	76,9		W
Gestarte vestigingen (per 10.000 inwoners)		124,4	130,6	127,4	133,3			WSJG
Gestopte vestigingen (per 10.000 inwoners)		83,4	71,1	64,8	81,7			WSJG

Financieel Perspectief 2025-2028

Inleiding

In de programmabegroting worden de bestuurlijke doelstellingen van de gemeente vertaald in beleidsmatige consequenties en in te maken keuzes, met de bijbehorende financiële consequenties. In dit hoofdstuk worden de financiële uitgangspunten van de Programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 van de gemeente Vijfheerenlanden gepresenteerd.

Financiële grondslagen Programmabegroting 2025

Algemeen

De Programmabegroting 2025 is opgesteld op basis van het stelsel van baten en lasten. Dit betekent, dat geraamde lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben, het jaar waarin de onderliggende prestatie naar verwachting wordt geleverd. Alle meerjarig geraamde baten en lasten zijn op het loon- en prijsniveau van het begrotingsjaar geraamd. In deze Programmabegroting 2025 is dus zowel het begrotingsjaar 2025 alsook de meerjarenraming van de jaren 2026 tot en met 2028 gebaseerd op loon- en prijsniveau 2025.

Lasten

Personeelslasten

Salarissen en overige personeelslasten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop ze betrekking hebben. Uitzondering hierop vormen de lasten met betrekking tot de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Hiervoor mogen geen voorzieningen of schulden worden getroffen. Daarom worden deze lasten toegerekend aan het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt.

De in de Programmabegroting 2025 opgenomen salarislasten zijn gebaseerd op de goedgekeurde formatie per 1 mei van het voorgaande begrotingsjaar. Salarissen worden geïndexeerd voor de verwachte loonstijgingen zoals vastgelegd in de CAO. Eventuele uitbreiding van formatie die in de Programmabegroting is opgenomen, maar waarover door de raad (bij de Programmabegroting) nog een besluit moet worden genomen is in de vorm van een separate stelpost opgenomen.

Salarislasten worden conform de uitgangspunten van de Nota organisatiekosten 2023 toegerekend aan de programma's. Daarbij worden de salarissen van de productieve medewerkers toegerekend aan de programma's A tot en met E en de salarissen van alle overhead medewerkers aan programma F.

Materiële uitgaven

Materiële uitgaven worden jaarlijks geïndexeerd voor prijsinflatie.

Subsidies en overdrachtsuitgaven

Subsidies en overdrachtsuitgaven worden jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijsinflatie. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor de subsidies en overdrachtsuitgaven met betrekking tot jeugdhulp en Wmo. Deze worden niet automatisch geïndexeerd maar geraamd met behulp van de meest recente rapportages en prognoses en op basis van een zero based benadering.

Kapitaallasten

De berekening van de gemeentelijke omslagrente wordt toegelicht in de paragraaf financiering. Over de boekwaarde per 1 januari van een investering (actief) wordt - ongeacht of de investering voltooid is of niet - omslagrente berekend. Indien projectfinanciering is toegepast wordt het rentepercentage van de projectfinanciering toegepast.

Afschrijving van activa vindt plaats conform de in de financiële verordening opgenomen tabel. Van nieuwe investeringen die in het begrotingsjaar worden gestart wordt aangenomen dat de eerste afschrijving plaatsvindt in het jaar na de kredietverstrekking. Binnen de gemeente Vijfheerenlanden wordt de methode van bespaarde rente - het toerekenen van rente over de reserves en voorzieningen bij de bepaling van de omslagrente - niet toegepast. Dit betekent dat geen rente uit bestemmingsreserves kan worden onttrokken.

Belastingen

Vanaf 2016 moeten gemeenten vennootschapsbelasting betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Dit bedrag moet jaarlijks worden bepaald op basis van de fiscale grondslag. Hierin zijn de standpunten van de Belastingdienst betreffende het wel of niet in aanmerking mogen nemen van baten en lasten voor de fiscale winstbepaling van groot belang. In de programmabegroting is voor de eventueel te betalen vennootschapsbelasting een stelpost opgenomen. Deze wordt nader toegelicht bij programma F.

Baten

Lokale heffingen

De hoogte van de lokale (belasting)tarieven en heffingen wordt door de gemeenteraad vastgesteld. De wijze waarop deze tarieven worden berekend wordt toegelicht in de paragraaf lokale heffingen van deze begroting.

Rente en dividenden

De in deze begroting opgenomen dividendramingen zijn gebaseerd op de werkelijk ontvangen dividenden over 2023 (ontvangen in 2024). Dividenden van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Specifieke uitkeringen

De omvang van deze van het Rijk te ontvangen uitkeringen wordt geraamd op basis van door het Rijk in circulaire en overige correspondentie gedane mededelingen.

Gemeentefonds

De meerjarige omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt berekend op basis van de meest recente Gemeentefondscirculaire. Dat is voor deze begroting de Meicirculaire 2024. De Septembercirculaire 2024 komt te laat beschikbaar om nog in deze begroting te kunnen worden verwerkt. De financiële effecten van de Septembercirculaire 2024 worden daarom aan de raad medegedeeld via een na te zenden raadsinformatiebrief.

Reserves en voorzieningen

Conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV) worden de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves, separaat verantwoord.

Financieel perspectief

Eerst wordt ingegaan op de (veelal technische) bijstellingen die gevolgen hebben voor de uitkomsten van de Kadernota 2025 die in juli 2024 door de gemeenteraad is vastgesteld. Deze Kadernota vormt het uitgangspunt voor de totstandkoming van de begroting. In de onderstaande tabel is het financieel beeld opgenomen na vaststelling van de Kadernota 2025, zoals gehanteerd als basis voor deze begroting:

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Primair saldo Kadernota	1.572	-1.959	-1.369	-1.869
Amendement A2, aanpassing ombuiging volgnummer 17	-25	-25	-25	-25
Amendement A2, aanvullende bijdrage uit reserve inwonerinitiatieven	125	125	125	125
Amendement A2, inzet aanvullende bijdrage uit reserve inwonerinitiatieven	-125	-125	-125	-125
Amendement A3, aanpassing ombuiging volgnummer 21	-40	-40	-40	-40
Amendement A4, evaluatie project Emmalaan	-40			
Amendement A4, budget evaluatie project Emmalaan naar Jeugdeducatiefonds	40			
Saldo Kadernota 2025	1.507	-2.024	-1.434	-1.934

Sinds de Kadernota is er sprake van nieuwe ontwikkelingen die wij moeten verwerken in de cijfers. Dit betreft bijvoorbeeld de structurele doorwerking van de 2e bestuursrapportage 2024, de kostenontwikkeling van onze taken in de jeugdzorg en tenslotte nog het (financieel) verwerken van een aantal genomen collegebesluiten met een doorwerking naar 2025 en verder. Deze wijzigingen ten opzichte van de Kadernota 2025 worden in dit hoofdstuk inhoudelijk en financieel toegelicht.

Ontwikkeling begrotingssaldo na Kadernota 2025-2028

De hiervoor geschetste ontwikkelingen leiden tot een nieuw verwacht begrotingssaldo dat er negatiever uitziet dan waarmee in de Kadernota rekening werd gehouden. In de tabel hieronder zijn de financiële gevolgen opgenomen, deze worden onder de tabel per regel toegelicht:

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Uitgangspunt meerjarenbegroting 2025-2028 (saldo Kadernota)	1.507	-2.024	-1.434	-1.934
Ontwikkeling kosten in de jeugdzorg	-5.500	-5.500	-5.500	-5.500
Ontwikkeling kosten in de Wmo	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Ontwikkeling kosten meerjaren onderhoudsplan vastgoed	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Overig, onder andere loon- en prijsbijstellingen, positieve mutaties van Gemeentefonds en 2^e bestuursrapportage 2024	2.188	4.375	2.908	2.663
Septembecirculaire 2024	PM	PM	PM	PM
Uitkomst begroting 2025-2028 na Kadernota en diverse bijstellingen	-4.905	-6.249	-7.126	-7.871

Ontwikkeling kosten in de jeugdzorg

In de 2^e bestuursrapportage is al melding gemaakt van hogere kosten voor de jeugdzorg. Vanaf 2025 lopen de kosten verder op naar € 5,5 miljoen. In 2024 zijn aanbestedingen doorlopen. Met name hoge loon- en prijsstijgingen hebben geleid tot deze toename. Daarnaast draagt een hoger aantal cliënten in de jeugdzorg bij in de stijging van de kosten.

Ontwikkeling kosten in de Wmo

In de 2^e bestuursrapportage is al melding gemaakt van hogere kosten voor de Wmo. Vanaf 2025 lopen de kosten verder op naar € 2,1 miljoen. Voor de Wmo geldt ook dat de doorlopen aanbestedingen, hoge loon- en prijsstijgingen en een stijging van het aantal cliënten leiden tot de hogere kosten.

Ontwikkeling kosten meerjaren onderhoudsplan vastgoed

Het meerjaren onderhoudsplan (MJOP) vastgoed wordt periodiek (eens in de vijf jaar) herzien. De nu doorlopen herziening laat een forse kostenstijging zien als gevolg van de prijsontwikkeling van de afgelopen jaren. Omdat (een deel van) het gemeentelijk vastgoedbezit deel uitmaakt van plannen omtrent de nog te doorlopen ombuigingsfase lijn 2 en er toekomstige andere ontwikkelingen zijn omtrent gemeentelijk vastgoed (denk ook aan de achterblijfclocaties gemeentehuizen Meerkerk en Vianen) is besloten om nu niet het volledige gecalculeerde bedrag te ramen, maar om een deel van de hogere kosten van het nieuwe MJOP op te nemen in de begroting.

Overig

Er zijn verschillende onderwerpen die een positieve ontwikkeling laten zien. De 2^e bestuursrapportage (exclusief de stijging van de kosten van de jeugdzorg, want die is in

dit overzicht separaat vermeld), kent een positief effect. Met name de raming van de meicirculaire van het Gemeentefonds laat positieve bijstellingen zien. Dit zijn hoofdzakelijk bijstellingen die zijn bedoeld om de loon- en prijsontwikkeling op te kunnen vangen. Met deze bijstellingen worden de reguliere begrotingsposten bijgesteld. Na verwerking hiervan resteert per saldo een bedrag dat ingezet wordt voor de overige loon- en prijsstijgingen.

Septembercirculaire Gemeentefonds

Op Prinsjesdag verschijnt de septembercirculaire van het Gemeentefonds. De mogelijke effecten hiervan (bijstelling van loon- en prijspeil, doorwerking van het nieuwe regeerakkoord) zijn onbekend bij het opstellen van de begroting. De resultaten worden separaat aan uw raad voorgelegd.

In begrotingsjaar 2026 resteert nog een incidentele stelpost van € 3,3 miljoen voortkomend uit het klifjaar. De structurele nadelige effecten van het klifjaar hebben we via de begroting – en dan met name via de accressen in de mei- en septembercirculaires van de afgelopen jaren – inmiddels opgevangen. Voor 2026 is de stelpost nog niet geheel weggewerkt. Hiervoor blijft het uitgangspunt dat meevallers in het Gemeentefonds in eerste instantie worden ingezet ter mitigatie van deze stelpost.

Ombuigingen

Het financieel beeld voor de komende jaren laat structurele tekorten zien. Voor 2025 kan de algemene reserve uitkomst bieden. De hoogte van de algemene reserve is van voldoende niveau om eenmalig het tekort op te vangen en te blijven voldoen aan de normen voor het weerstandsvermogen. Voor de meerjarige tekorten is geen directe oplossing voorhanden, deze komen boven de bestaande ombuigingsopgave lijn 2 van € 2,5 miljoen vanaf 2026.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Meerjarenbegroting 2025-2028 zonder ombuigingen	-4.905	-6.249	-7.126	-7.871
Bijdrage uit algemene reserve	4.905			
Nog in te vullen ombuiging lijn 2		-2.500	-2.500	-2.500
Opgave in te vullen ombuigingen	0	-8.749	-9.626	-10.371

Voor de invulling van de ombuigingsfase lijn 2 is een project opgestart met uw raad en onder begeleiding van een externe deskundige. Op basis van een reeds uitgevoerde inventarisatie van mogelijke ombuigingen – waar een lijst met mogelijkheden optellend tot ongeveer € 10 miljoen uit is voortgekomen – wordt verder onderzoek verricht naar aanvullende opties. Vervolgens rest de opgave om hieruit de keuzes te maken voor de Kadernota 2026.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Inleiding

Gemeenten geven hun geld uit aan een breed scala aan beleidsterreinen, variërend van bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, tot het beheer van de openbare ruimte of de jeugdzorg. Voor een goede aggregatie en vergelijking tussen gemeenten zijn bij de laatste wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) gemeenten verplicht voorgeschreven 'taakvelden' gedefinieerd. Deze indeling in (hoofd)taakvelden is de gemeente verplicht te hanteren voor de informatieverstrekking via de zogenaamde "IV3" aan bijvoorbeeld het CBS.

Gemeenten zijn wel vrij om zelf een eigen invulling aan het programmaplan te geven door middel van een programma-indeling die overeen komt met de eigen gemeentelijke beleidsvelden. Enige restrictie hierbij is dat gemeenten er voor moeten zorgen dat de administratie zodanig is ingericht dat de informatieverstrekking richting bijvoorbeeld het CBS aan de wettelijke eisen voldoet.

Wij hanteren de programma indeling zoals deze is vastgesteld in de raadsvergadering van 22 september 2022. De navolgende onderwerpen worden in het programmaplan in een afzonderlijk hoofdstuk in beeld gebracht, maar zijn formeel geen onderdeel van een programma:

- de algemene dekkingsmiddelen;
- de kosten van overhead;
- de onvoorziene uitgaven (en andere stelposten, taakstellende bezuinigingen, begrotingsruimte e.d.);
- en het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Het zijn in feite algemene lasten en dekkingsmiddelen van de gemeente die betrekking hebben op alle programma's/beleidsvelden van de gemeente. Deze algemene lasten en baten betreffen de gemeente als geheel en zijn niet aan een specifiek programma of beleidsveld toe te rekenen.

Hierna gaan we afzonderlijk in op deze algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead en bedragen voor onvoorziene uitgaven, stelposten, vennootschapsbelasting en eventuele besparingen door taakstellingen en bezuinigingen. We beginnen met qua omvang de belangrijkste: de algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Bij de algemene dekkingsmiddelen (en hierop betrekking hebbende uitgaven) gaat het om:

1. Algemene belastingen
2. Algemene uitkering en overige uitkeringen
3. Dividend
4. Saldo financieringsfunctie
5. Overige algemene dekkingsmiddelen.

Ad 1. Algemene belastingen (taakveld 0.6 heffingen)

Algemene belastingen zijn heffingen waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Daarbij gaat het om de OZB, parkeerbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting. De kosten voor heffing en inning van deze heffingen worden als lasten in het overzicht meegenomen. Deze belastingen zijn onder de volgende verplichte taakvelden gerubriceerd: 0.61 OZB-woningen, 0.62 OZB-niet woningen, 0.63 Parkeerbelastingen en 0.64 Belastingen, overig.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt onder andere op de financiële aspecten en de tarieven voor 2025 uitgebreid ingegaan. We verwijzen u hiervoor naar deze paragraaf.

Ad 2. Algemene uitkering en overige uitkeringen (taakveld 0.7 Algemene uitkering)

De qua omvang belangrijkste uitkering die de gemeente van het Rijk ontvangt is de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de Algemene uitkering richting het Rijk en kunnen deze, met inachtneming van wet- en regelgeving, vrij besteden aan taken die het Rijk heeft opgedragen of aan eigen beleid.

Ad 3. Dividend (taakveld 0.5 treasury)

Dividend is een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders. De gemeente Vijfheerenlanden heeft aandelen in Oasen, Bank Nederlandse Gemeenten en Stedin.

Ad. 4 Saldo van de financieringsfunctie (taakveld 0.5 treasury)

Dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen.

Ad. 5 Overige algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.8 overige lasten en baten)

Onder het taakveld overige lasten en baten is de post voor onvoorziene uitgaven geraamd.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB, woningen	8.445	8.722	9.133	9.133	9.133	9.133
OZB, niet-woningen	5.919	5.765	5.929	5.929	5.929	5.929
Parkeerheffingen	478	528	542	542	542	542
Precarioheffing	66	73	75	75	75	75
Reclamebelasting	161	205	205	205	205	205
Toeristenbelasting	320	372	372	372	372	372
Uitvoeringskosten heffingen en belastingen	-393	-246	-246	-246	-246	-246
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	110.747	115.399	118.965	111.308	111.563	112.132
Dividenden	742	1.284	1.059	1.059	1.059	1.059
Saldo van de financieringsfunctie	12	551	611	552	318	298
Post voor onvoorziene uitgaven	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo	126.447	132.603	136.595	128.879	128.900	129.449

Overhead

Overheadkosten zijn de kosten die samenhangen met bijvoorbeeld huisvesting, automatisering en de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ze zijn niet direct toe te rekenen en maken daarom onderdeel uit van dit hoofdstuk.

In de programma's A tot en met E worden de kosten opgenomen van het primaire proces. De kosten moeten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken en activiteiten.

Voor 2025 zijn de overheadkosten geraamd op € 24,9 miljoen. Deze kosten zijn als volgt onder te verdelen:

Overzicht van overheadkosten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Loonkosten en overige personele kosten	9.439	16.877	13.119	12.817	12.900	12.900
Inhuur derden	4.899	2.456	2.847	2.809	2.809	2.809
Materiële lasten huisvesting	2.105	1.494	1.685	1.789	1.883	1.880
Automatiseringskosten	3.425	3.696	3.922	3.910	3.820	3.846
Overig	2.371	5.339	3.373	4.022	4.020	4.013
Saldo	22.239	29.862	24.946	25.347	25.432	25.448

Overzicht van baten en lasten

De programmabegroting 2025 sluit met een negatief saldo van € 4,9 miljoen (na bestemming). Ook jaarschijven 2026 tot en met 2028 sluiten met negatieve resultaten, hier zijn wel ombuigingen voor opgenomen in de begroting. De risico's zijn voldoende afgedekt via de algemene risicoreserves.

Bedragen x € 1.000

Programma	2025	2026	2027	2028
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	14.834	14.828	14.827	14.827
B Beheer en gebruik openbare ruimte	30.233	30.285	30.839	31.565
C Sociaal domein	98.584	96.356	96.053	96.955
D Ruimtelijke ontwikkeling	24.884	21.820	18.930	18.929
E Ontplooiing	12.043	12.402	12.474	12.434
F Financieel gezond	34.213	31.090	29.215	29.230
Overhead	26.015	26.433	26.519	26.535
Treasury	4.575	4.719	2.039	2.087
Heffingen	969	969	969	969
Algemene uitkering	0	0	0	0
Economische zaken	1.624	1.608	1.608	1.608
Overige baten en lasten	1.030	-2.640	-1.920	-1.970
Subtotaal lasten	214.793	206.781	202.338	203.940
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	1.372	1.395	1.395	1.395
B Beheer en gebruik openbare ruimte	18.846	19.097	19.345	19.602
C Sociaal domein	18.943	18.977	18.494	18.494
D Ruimtelijke ontwikkeling	17.571	14.905	12.016	12.016
E Ontplooiing	2.862	2.801	2.801	2.801
F Financieel gezond	143.046	139.115	136.919	137.518
Overhead	1.070	1.087	1.087	1.087
Treasury	3.378	3.464	3.381	3.410
Heffingen	15.969	15.969	15.969	15.969
Algemene uitkering	121.774	117.741	115.627	116.196
Economische zaken	855	855	855	855
Overige baten en lasten	0	0	0	0
Subtotaal baten	202.640	196.291	190.970	191.827
Saldo van baten en lasten	-12.152	-10.490	-11.368	-12.113
Vennootschapsbelasting	100	100	100	100
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	7.347	4.341	4.341	4.341
Resultaat na bestemming	-4.905	-6.249	-7.126	-7.871

Overzicht van incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht dient inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting en meerjarenraming bevat. In artikel 19, onderdeel c, van het BBV is daarom geregeld, dat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ten minste een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Bedragen x € 1.000

Programma	2025	2026	2027	2028
B Beheer en gebruik van de openbare ruimte				
L: Risicoanalyse en uitvoeringsagenda verkeersveiligheid		10		
L: Verkeersmaatregelen dorpswoonvisie Nieuwland	100			
L: Verkeersmaatregelen dorpswoonvisie Lexmond	100			
C Sociaal domein				
L: Inloopvoorziening	100	100		
L: Beschermd woonvoorziening, voorbereidend onderzoek	100			
B: Beschermd woonvoorziening, bijdrage uit regionale middelen	-100			
L: Deelname Verkeerseducatiefonds	40			
D. Ruimtelijke ontwikkeling				
L: Advies en onderzoek opstellen gemeentelijk Volkshuisvestingsprogramma	100			
B: Bijdrage uit algemene reserve grondzaken voor Volkshuisvestingsprogramma	-100			
F Financieel gezond				
L: Agio herfinanciering, vervroegde aflossing	2.832	2.832		
B: Bijdrage uit reserve dekking kapitaallasten	-2.832	-2.832		
Saldo incidentele baten en lasten	340	110	0	0

Stelposten in de begroting

In de begroting wordt gewerkt met een aantal stelposten. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen:

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
1 Stelpost investering in organisatie, Kadernota 2024	227	727	727	727
2 Stelpost oplossen klifjaar en opschalingskorting Gemeentefonds		-3.309		
3 Stelpost te realiseren ombuigingen		-2.500	-2.500	-2.500
4 Stelpost kapitaallasten Investeringsagenda Vijfheerenlanden	800	1.200	1.600	2.000
5 Stelpost groei Algemene uitkering op grond van areaalontwikkeling	-714	-1.449	-1.449	-1.449
6 Stelpost meerjaren onderhoudsplan vastgoed	1.000	1.000	1.000	1.000

Ad 1: Deze stelpost bestaat uit de resterende nog toe te delen lasten die voortkomen uit de investering in de organisatie waartoe via de Kadernota 2024 is besloten om deze in de begroting op te nemen.

Ad 2: Deze stelpost wordt gevormd door het nadeel dat gemeente Vijfheerenlanden ondervindt als gevolg van het zogenaamde klifjaar en de opschalingskorting, die voorsnog een terugval in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds betekenen. De stelpost is structureel reeds ingevuld door inzet van de positieve accressen in het Gemeentefonds van de afgelopen jaren. Alleen voor piekjaar 2026 resteert nog een saldo.

Ad 3: Dit betreft de resterende ombuigingen op grond van lijn 2, zoals op basis van de Kadernota 2024 is verwerkt in de begroting 2024. De ombuiging wordt met uw raad gezamenlijk verder ingevuld en leidt tot een voorstel bij de Kadernota 2026.

Ad 4: Voor het uitvoeren van de Investeringsagenda is een stelpost kapitaallasten opgenomen als dekking. Zolang er nog geen daadwerkelijk te activeren uitgaven zijn gedaan, valt (het saldo van) deze stelpost vrij gedurende het jaar. Voor 2024 is de stelpost al ingezet ten behoeve van het begrotingssaldo.

Ad 5: De komende jaren wordt er veel woningbouw gerealiseerd (2.000 woningen tot en met 2026) op basis van vastgestelde plannen. Dit leidt tot meer uitgave maar ook tot meer inkomsten. Per saldo verwachten we een positieve uitkomst. Dit is inmiddels al deels geëffectueerd.

Ad 6: Voor de uitvoering van het (nog vast te stellen) nieuwe meerjaren onderhoudsplan Vastgoed zijn extra middelen benodigd. Via deze stelpost is de eerste aanzet hiertoe opgenomen in de begroting.

Structureel begrotingssaldo

De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Met het opnemen van alleen een (verplicht) cijfermatig overzicht van incidentele baten en lasten ontstaat nog niet automatisch het inzicht of er sprake is van een structureel begrotings- of jaarrekeningsaldo. Door het betrekken van de eindcijfers uit het overzicht van incidentele baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht van de (totale) lasten en baten wordt inzicht gegeven in het begrotingssaldo.

Bedragen x € 1.000

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2025	2026	2027	2028
Saldo van baten en lasten (incl. Vennootschapsbelasting)	-12.252	-10.590	-11.468	-12.213
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	7.347	4.341	4.341	4.341
Begrotingssaldo na bestemming	-4.905	-6.249	-7.126	-7.871
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	340	110	0	0
Structureel begrotingssaldo	-4.565	-6.139	-7.126	-7.871

Alle jaarschijven laten zowel voor als na bestemming een tekort zien. De oorzaak hiervan is met name gelegen in de hoge loon- en prijsontwikkeling waarmee we worden geconfronteerd. Ten opzichte van de Kadernota 2025 doen deze zich voor in de jeugdzorg en de Wmo. De compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen vanuit het Gemeentefonds houden de werkelijke stijging vooralsnog niet bij.

Mutaties reserves

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het eigen vermogen weergegeven, onderverdeeld naar de Algemene reserve, bestemmingsreserves en (nog te realiseren) resultaten.

Onder het resultaat zijn ook de begrotingssaldo's opgenomen van deze meerjarenbegroting. De saldo's worden in het jaar na realisatie toegevoegd aan de Algemene reserve.

Bedragen x € 1.000

	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Algemene reserves (*)	49.875	60.086	59.772	59.622	59.558	59.558
Bestemmingsreserves	25.077	29.866	26.455	22.903	22.184	21.487
Prognose resultaat			-4.905			
saldo	74.952	89.952	81.322	82.526	81.743	81.046

Begrotingssubsidies

Conform artikel 4:23 Awb nemen we onderstaand overzicht op in de begroting om deze subsidies rechtmatig te kunnen verlenen.

Organisatie	Maximaal subsidiebedrag	Omschrijving activiteit
Adviesraad sociaal domein	27.500	De adviesraad dient het college gevraagd en ongevraagd van advies met name om het beleid en uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet
Stichting Omloop van de Alblasserwaard	10.000	De Arno Wallaard Memorial is een jaarlijks wielerevenement aan het begin van de lente, dat start en finisht in Meerkerk
Tussen Lek en Linge	350.000	Gebiedsmarketing van Vijfheerenlanden
Stichting Slachtofferhulp Nederland	23.240	Psychosociale, juridische en praktische ondersteuning bieden aan slachtoffers, getuigen en/of nabestaanden van een misdrijf, verkeersongeval of calamiteit
Stichting Dorpshuis Ameide-Tienhoven	119.550	Voor het bieden van ruimte aan activiteiten, die ten behoeve staan aan het verenigingsleven
Stichting Dorpshuis Ameide-Tienhoven	92.500	Ten behoeve van de exploitatie en het beschikbaar stellen van het dorps huis waarmee bijgedragen wordt aan het versterken van de leefbaarheid van het dorp

Dorpshuis het Bosch	150.650	Voor de exploitatie van de accommodatie, waarmee ruimte geboden wordt aan maatschappelijke activiteiten ten behoeve van sociale ontmoeting
Stichting Regiobibliotheek Lek en IJssel	1.353.350	Voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid en gebrek aan digitale vaardigheden; Stimuleren van leesplezier, taalvaardigheid, digitale geletterdheid, culturele participatie en persoonlijke ontwikkeling voor de lokale gemeenschap
Pont Vrevia	55.680	Voet- en fietsveer Vrevia verbindt de twee historische plaatsen Vianen en Vreeswijk en is onderdeel van de hoofdfietsroute van de gemeenten Nieuwegein en Vianen en de provincie Utrecht
Stichting Leergeld AV	122.977	Inwoners doen volwaardig mee en dragen bij aan de samenleving via de VHL-pas voor kinderen en minimagezinnen
Stichting Maatje Vijfheerenlanden	139.467	Aanbieden van begeleidingstrajecten voor financiële hulp en financiële zelfredzaamheid voor inwoners

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen * € 1.000	2025		2026		2027		2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0 - Bestuur en ondersteuning								
0.1 - Bestuur	4.165	0	4.165	0	4.164	0	4.165	0
0.2 - Burgerzaken	2.087	1.217	2.102	1.240	2.103	1.240	2.103	1.240
0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden	843	452	779	442	769	432	769	432
0.4 - Overhead	26.015	1.070	26.433	1.087	26.519	1.087	26.535	1.087
0.5 - Treasury	4.575	3.378	4.719	3.464	2.039	3.381	2.087	3.410
0.61 - OZB woningen	0	9.133	0	9.133	0	9.133	0	9.133
0.62 - OZB niet-woningen	0	5.929	0	5.929	0	5.929	0	5.929
0.63 - Parkeerbelastingen	0	542	0	542	0	542	0	542
0.64 - Belastingen overig	969	366	969	366	969	366	969	366
0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	121.774	0	117.741	0	115.627	0	116.196
0.8 - Overige baten en lasten	585	0	-942	0	-668	0	-718	0
0.9 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	100	0	100	0	100	0	100	0
0.10 - Mutaties reserves	0	7.347	0	4.341	0	4.341	0	4.341
0.11 - Resultaat van de rekening van baten en lasten	445	0	-1.698	0	-1.252	0	-1.252	0
1 - Veiligheid								
1.1 - Crisisbeheersing en brandweer	4.725	2	4.725	2	4.724	2	4.724	2
1.2 - Openbare orde en veiligheid	3.187	43	3.187	43	3.187	43	3.187	43
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat								
2.1 - Verkeer en vervoer	10.241	571	10.196	571	10.290	571	10.526	571
2.2 - Parkeren	62	-14	62	-17	62	-17	62	-17
2.3 - Recreatieve havens	51	-45	51	-45	51	-45	51	-45
2.4 - Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5 - Openbaar vervoer	195	0	195	0	220	0	220	0
3 - Economie								
3.1 - Economische ontwikkeling	608	366	588	366	588	366	588	366
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.392	4.392	3.098	3.098	3.159	3.159	3.159	3.159
3.3 - Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	115	105	115	105	115	105	115	105
3.4 - Economische promotie	900	384	905	384	905	384	904	384
4 - Onderwijs								
4.1 - Openbaar basisonderwijs	839	0	839	0	839	0	839	0
4.2 - Onderwijshuisvesting	4.935	791	5.245	791	5.549	791	6.451	791
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.729	2.078	4.689	2.078	4.689	2.078	4.689	2.078
5 - Sport, cultuur en recreatie								
5.1 - Sportbeleid en activering	1.516	453	1.516	453	1.516	453	1.516	453
5.2 - Sportaccommodaties	6.152	1.949	6.569	1.949	6.645	1.949	6.606	1.949
5.3 - Cultuur	1.589	159	1.593	98	1.590	98	1.589	98
5.4 - Musea	1.070	16	1.009	16	1.009	16	1.009	16
5.5 - Cultureel erfgoed	388	38	388	38	387	38	387	38
5.6 - Media	1.411	208	1.411	208	1.410	208	1.410	208
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.722	94	5.404	94	5.482	94	5.538	94
6 - Sociaal domein								
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.139	1.328	9.790	1.228	9.665	1.228	9.665	1.228
6.2 - Wijkteams	876	0	828	0	828	0	828	0
6.3 - Inkomensregelingen	20.004	13.524	19.859	13.524	19.639	13.524	19.639	13.524
6.4 - Begeleide participatie	4.636	85	4.636	85	4.856	85	4.856	85
6.5 - Arbeidsparticipatie	2.824	0	2.824	0	2.824	0	2.824	0
6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5.955	12	5.955	19	5.955	19	5.955	19
6.71A Hulp bij het huishouden (Wmo)	469	152	337	152	337	152	337	152
6.71B Begeleiding (Wmo)	6.394	390	6.394	710	6.394	710	6.394	710
6.71C Dagbesteding (Wmo)	2.777	0	2.777	0	2.777	0	2.777	0
6.71D Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	2.099	0	2.099	0	2.099	0	2.099	0
6.72A - Maatwerkdienstverlening 18-	23.980	0	22.616	0	22.616	0	22.616	0
6.81A - Beschermde wonen (Wmo)	1.511	0	1.511	0	1.511	0	1.511	0
6.81B - Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82A - Jeugdbescherming	2.342	0	2.074	0	2.074	0	2.074	0
7 - Volksgezondheid en milieu								
7.1 - Volksgezondheid	4.441	675	4.248	483	3.766	0	3.766	0
7.2 - Riolering	2.251	4.962	2.732	5.219	3.114	5.477	3.548	5.734
7.3 - Afval	9.706	11.793	9.706	11.793	9.705	11.793	9.705	11.793
7.4 - Milieubeheer	4.236	1.019	4.139	1.019	4.139	1.019	4.139	1.019
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	1.833	1.026	1.810	1.026	1.794	1.026	1.794	1.026
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing								
8.1 - Ruimtelijke ordening	3.068	151	3.067	151	3.067	151	3.066	151
8.2 - Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8.798	8.798	7.427	7.427	4.476	4.476	4.476	4.476
8.3 - Wonen en bouwen	3.944	3.157	3.643	3.157	3.643	3.157	3.643	3.157

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen zijn een belangrijke bron van inkomsten. Lokale heffingen bestaan uit algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij de retributies, zoals leges en lijkbezorgingrechten, is sprake van een individuele tegenprestatie op verzoek en mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

De paragraaf Lokale heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners en is als volgt opgebouwd:

- Beleid lokale heffingen
- Overzicht tarieven
- Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten;
- Kostendekkendheid belangrijkste retributies;
- Vergelijking met gemeenten met een vergelijkbare omvang en met de regio.

Beleid lokale heffingen

- De belastingtarieven en het tarievenbeleid worden in de eerste raadsvergadering na de vaststelling van de begroting vastgesteld. Op die manier kunnen financiële of beleidsmatige keuzes die de raad maakt bij de behandeling van de begroting worden verwerkt in de tarieven.
- Bij de belastingopbrengsten wordt een verhoging van 2,6% toegepast. Dit bestaat uit een verwachte inflatie voor 2025 van 2,8% verminderd met de correctie van de te veel in rekening gebrachte werkelijke inflatie over 2024 van 0,2%.
- De inflatiecorrectie is niet van toepassing op de tarieven van de rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor het jaar 2025 wordt voorgesteld het tarief van de rioolheffing te verlagen naar € 168. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 1,64 miljoen in de exploitatie. Dit nadeel wordt ten laste gebracht van de voorziening riolering zodat er 100% kostendekking ontstaat.
- Ten aanzien van de afvalstoffenheffing hanteren we een 100% kostendekkend tarief als uitgangspunt. We zien dat de uitvoeringskosten van het ophalen en verwerken van de afvalstromen meerkosten met zich meebrengen, met name als gevolg van inflatie/prijsstijgingen. Om een kostendekkend tarief te blijven voeren, zijn de tarieven aangepast met 10,6%.
- Voor inwoners met een minimum inkomen en weinig tot geen vermogen bestaat de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de lokale belastingen. De voorwaarden worden door het Rijk bepaald. Kwijtschelding is een vorm van inkomensbeleid en voorbehouden aan het Rijk (art. 219, lid 2, Gemeentewet). De regels voor het toekennen van kwijtschelding zijn vastgesteld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen, die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan de bijstandsnorm. De gemeente Vijfheerenlanden hanteert de zogenaamde 100%-norm. Dit betekent dat inwoners met een inkomen op of onder bijstandsniveau en een beperkt bedrag aan spaargeld in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen.
Gemeenten mogen wel zelf bepalen of en voor welke belastingen zij kwijtschelding verlenen. Kwijtschelding van gemeentelijke heffingen is mogelijk voor de "onvermijdelijke" belastingen:
 - Afvalstoffenheffing
 - Rioolheffing tot 300 m3

Overzicht tarieven

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De ozb-tarieven 2025 worden geheven als percentage van de woz-waarden met waardepeildatum 1 januari 2024. Bij het vaststellen van de ozb-tarieven wordt er rekening gehouden met verschillende aspecten. Dit betreft de waardeontwikkeling van de woningen en niet-woningen, de areaaluitbreiding, het aantal ingekomen woz-bezwaren en de indexatie. Het taxateren en de afhandeling van bezwaarschriften wordt uitgevoerd door een extern taxatiebureau. Omdat bij de vaststelling van de begroting 2025 de exacte gegevens nog niet bekend zijn wijken de ozb-tarieven genoemd in de paragraaf lokale heffingen af van de tarieven opgenomen in de belastingverordening ozb 2025.

Bij de tarieven, zoals in de tabel opgenomen, wordt nu enkel rekening gehouden met een indexatie van 2,6%. De definitieve tarieven 2025 worden vastgesteld in de raadsvergadering van december 2024.

Afvalstoffenheffing

De kosten van de afvalinzameling en -verwerking van particuliere huishoudens worden via de afvalstoffenheffing verhaald. Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. In de tarieven wordt een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

Rioolheffing

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Een gemeente kan rioolheffing heffen om deze zorgplicht te betalen (artikel 228a van de Gemeentewet). Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. De heffingsmaatstaf is het waterverbruik per categorie.

Soort heffing	2024	2025
Onroerende zaakbelasting		
Woningen:		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,0888	0,0911
Niet-woningen		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2609	0,2677
- Gebruikersheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2036	0,2089
Afvalstoffenheffing		
- Éénpersoonshuishouden	349	386
- Meerpersoonshuishouden	439	486
Rioolheffing	194	168

Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

(x1000)	2025	2026	2027	2028
Belastingen				
Onroerendezaakbelasting op woningen (eigenaren)	9.133	9.133	9.133	9.133
Onroerendezaakbelasting op niet-woningen (eigenaren)	3.526	3.526	3.526	3.526
Onroerendezaakbelasting op niet-woningen (gebruikers)	2.402	2.402	2.402	2.402
Toeristenbelasting	372	372	372	372
Precariobelasting	75	75	75	75
Reclamebelasting	205	205	205	205
Parkeerbelasting	542	542	542	542
Totaal belastingen	16.255	16.255	16.255	16.255
Heffingen				
Rioolheffing	4.952	5.389	5.556	5.724
Afvalstoffenheffing	11.581	11.581	11.581	11.581
Begraafrechten	1.025	1.025	1.025	1.025
Leges omgevingsvergunningen	3.040	3.040	3.040	3.040
Leges Burgerzaken	1.191	1.205	1.205	1.205
Overige leges	560	567	567	567
Marktgelden	76	76	76	76
Totaal heffingen	22.425	22.883	23.050	23.218

Kostendekkendheid belangrijkste retributies

Het BBV schrijft voor, dat in de paragraaf lokale heffingen inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende tarieven. Hiermee wordt beoogd transparantie te bieden in de tarieven waarbij sprake is van kostenverhaal. De toerekening (waar van toepassing) van overhead, BTW, kwijtschelding en straatvegen vindt daarbij extracomptabel plaats. Dat betekent dat het overheaddeel op de afzonderlijke programma's niet aan deze programma's zijn toegerekend. De volgende overzichten laten zien van welk percentage kostendekkendheid sprake is. De kostendekkendheid is bepaald door de totale baten te delen door de lasten die mogen worden toegerekend.

Afvalstoffenheffing

Voor het product afvalinzameling geldt dat de baten niet boven de kosten mogen uitkomen. Tarieven van de afvalstoffenheffing worden tegenwoordig sterk bepaald door milieueisen voor het gescheiden aanleveren van het afval. Daarnaast spelen verwerkingskosten van het afval een rol. Er is een voorziening afvalstoffenheffing ingericht.

Rioolheffing

De rioolheffing is een belasting waarvan de opbrengt door de gemeente gebruikt wordt voor het rioolbeheer. Daaronder valt het uitvoeren van inspecties, reiniging, kolkenzuigen, de vervanging van bestaande rioleringen, de kosten van noodzakelijke verbeteringsmaatregelen en de inzameling en verwerking van hemel- en grondwater. Er is een voorziening riolering ingericht.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het verlenen van diensten, bijvoorbeeld het begraven, en voor het gebruik van voorzieningen op gemeentelijke begraafplaatsen. Er is geen voorziening begraafrechten ingericht.

Berekening kostendekking	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Begraafrechten
Kosten taakvelden (incl. omslagrente)	9.500.426	4.819.203	1.158.334
Overige inkomsten taakvelden	-211.665	-10.006	-445
Netto kosten taakveld	9.288.761	4.809.197	1.157.889
Toe te rekenen overhead	35.178	452.293	480.921
Toe te rekenen BTW	1.651.999	885.576	
Kwijtschelding taakveld 6.3	373.000	215.000	
Straatvegen taakveld 2.1 30%	232.096	232.096	
A kwaliteit beheer begraafplaats div taakvelden			107.029
Licentiekosten			10.888
Totale kosten	11.581.035	6.594.162	1.756.727
Opbrengst heffingen	11.581.035	4.951.565	1.025.348
Tekort (+) Overschot (-)	0	1.642.597	731.379
Dekkingspercentage	100%	100%	58,4%

Leges

Leges zijn retributies voor diensten die door de gemeente worden verleend, vaak gaat het om de aanvraag van vergunningen of documenten. Denk aan bouwvergunningen, paspoorten of een uittreksel uit het bevolkingsregister. Ook activiteiten van het gemeentearchief kunnen in de legesverordening worden geregeld. Alle diensten met betrekking tot Burgerzaken vallen onder Titel 1. Verstrekkingen van onder andere bouwvergunningen vallen onder Titel 2. Vergunningen met betrekking tot bijvoorbeeld evenementen en horeca vallen onder Titel 3. Op begrotingsbasis mag het dekkingspercentage van de gehele legesverordening (Titel 1, 2 en 3) niet boven de 100% uitkomen.

Berekening kostendekking	Titel 1 Algemene Dienstverlening	Titel 2 Fysieke leefomgeving	Titel 3 Europese dienstrichtlijn
Directe kosten	600.674	819.493	13.012
Loonkosten	485.574	1.568.301	157.366
Toe te rekenen overhead	337.334	1.089.747	112.565
Totale kosten	1.423.582	3.477.541	282.943
Opbrengst heffingen	1.326.420	3.303.921	42.890
Tekort (+) Overschot (-)	97.162	173.620	240.053
Dekkingspercentage	93,18%	95,01%	15,16%
Totale dekkingspercentage	90,15%		

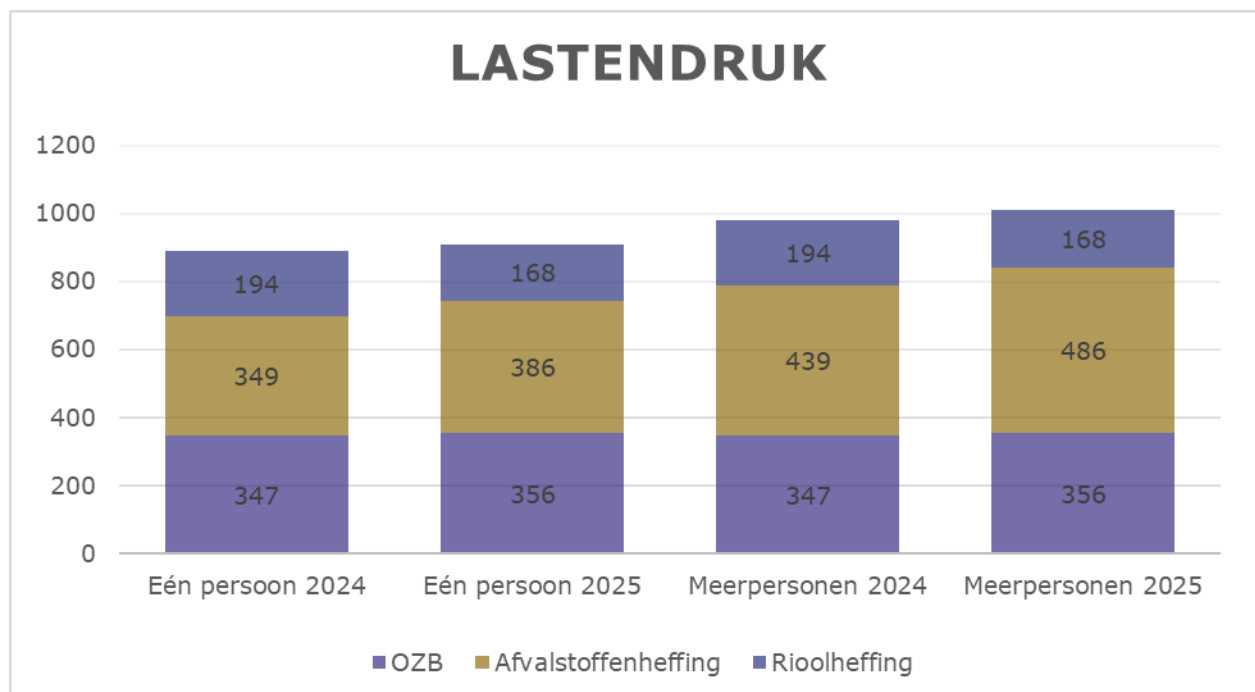
Vergelijking met andere gemeenten/woonlasten (lastendruk)

Om inzicht te geven in het algemene verloop van de hoogte van de woonlasten is het goed een vergelijking met andere gemeenten te maken. Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een onderzoek uitgevoerd naar de gemeentelijke woonlasten. Het onderzoek is erop gericht de gemeentelijke tarieven, belastingopbrengsten, de belastingdruk en de woonlasten per gemeente te vergelijken. Het COELO heeft over 2024 deze gegevens beschikbaar gesteld via de Atlas van de lokale lasten. In de COELO Atlas wordt het rangnummer bepaald als volgt: nummer 1 heeft de laagste woonlasten en nummer 345 de hoogste. Gemeente Vijfheerenlanden heeft rangnummer 243 in de COELO Atlas.

Gemeente	Bruto woonlasten éénpersoonshuishouden		Bruto woonlasten meerpersoonshuishouden	
	2023	2024	2023	2024
Vijfheerenlanden	924	956	1.008	1.046
Gorinchem	880	878	995	1.009
Nieuwegein	668	697	830	866
West-Betuwe	1.211	1.277	1.231	1.289
Molenlanden	812	901	950	1.078

Lokale Lastendruk gemeente Vijfheerenlanden

De lokale lastendruk zal zich in gemeente Vijfheerenlanden als volgt ontwikkelen. Bij de berekening van de OZB is rekening gehouden met een gemiddelde woningwaarde van € 391.000. De lokale lastendruk gemeente Vijfheerenlanden laat een stijging zien van gemiddeld 2,6% t.o.v. van 2024.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De afgelopen jaren hebben we een gezonde buffer gevormd om risico's te kunnen opvangen. Deze gezonde buffer is de komende jaren nodig om de financiële bedreigingen die op de gemeente afkomen tijdelijk te kunnen opvangen. Het risicoprofiel bij deze begroting laat zien dat er donkere wolken dreigen, met name vanaf 2026.

De gezonde buffer, ook wel weerstandsvermogen genoemd, die afgelopen jaren is gevormd, kunnen we nu inzetten om zodoende meer ruimte en tijd te hebben om structurele ombuigingen door te voeren.

Beleidskader

De Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Vijfheerenlanden 2023-2026 vormt het beleidskader. In deze nota wordt het gestructureerde proces van de inventarisatie en kwantificatie van mogelijke risico's (bedreigingen) maar ook kansen (opportunity's) beschreven. Dit resulteert uiteindelijk in het totale risicoprofiel (zie onder punt 3) van de gemeente, die voor deze begroting 2025 is bijgesteld.

Het risicoprofiel geeft inzicht in de aanwezige risico's maar ook kansen. Ook wordt aangegeven wat de beschikbare weerstandscapaciteit is om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Dit bestaat uit de vrij aanwendbare algemene reserves en de post onvoorzien.

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het totaalbedrag aan financiële risico's geeft uitsluitend over het weerstandsvermogen van de gemeente. Dit wordt uitgedrukt via de weerstandsratio.

Deze weerstandsratio dient ten minste 1,0 te zijn. Dat wil zeggen dat de beschikbare weerstandscapaciteit minimaal net zo groot moet zijn dan het totale risicobedrag. Er zijn dan net genoeg middelen aanwezig zijn om de risico's op te vangen. Gelet op de vele grote crisissen en andere bedreigingen, blijven we streven naar een weerstandsratio van minimaal 2,5 zoals dit in het coalitieakkoord is bekrachtigd. De afgelopen jaren hebben we dit streven ruimschoots weten te realiseren.

Onderstaand wordt respectievelijk nader ingegaan in gegaan op het risicoprofiel (de 10 majeure risico's) en de ontwikkeling van de beschikbare weerstandscapaciteit voor de komende jaren. De grootste afwijkingen ten opzichte van de laatste inventarisatie, zoals deze is opgenomen in de begroting 2024, worden toegelicht.

Risicoprofiel

Om de benodigde weerstandscapaciteit (het totale risicobedrag) te bepalen wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarrekening) geïnventariseerd welke financiële risico's de gemeente loopt waarvoor geen beheersmaatregelen of voorzieningen zijn getroffen en geen verzekering is afgesloten.

Rekening houdend met enkele nieuwe risico's door in 2023 en 2024 genomen raadsbesluiten bevat het risicoprofiel nu in totaal 36 risico's. Deze risico's zijn op basis

van de financiële gevolgen in klassen ingedeeld en in een zogenaamde risicokaart geplaatst.

Risicokaart

Financieel

$x > € 1.000.000$	1	6	8	2	
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$		1	3		
$€ 250.000 < x < € 500.000$				1	
$€ 100.000 < x < € 250.000$			1		
$€ 50.000 < x < € 100.000$					
Geen financiële gevolgen (tot 50.000)	6	1	5	1	

Kans

10%

25%

50%

75%

90%

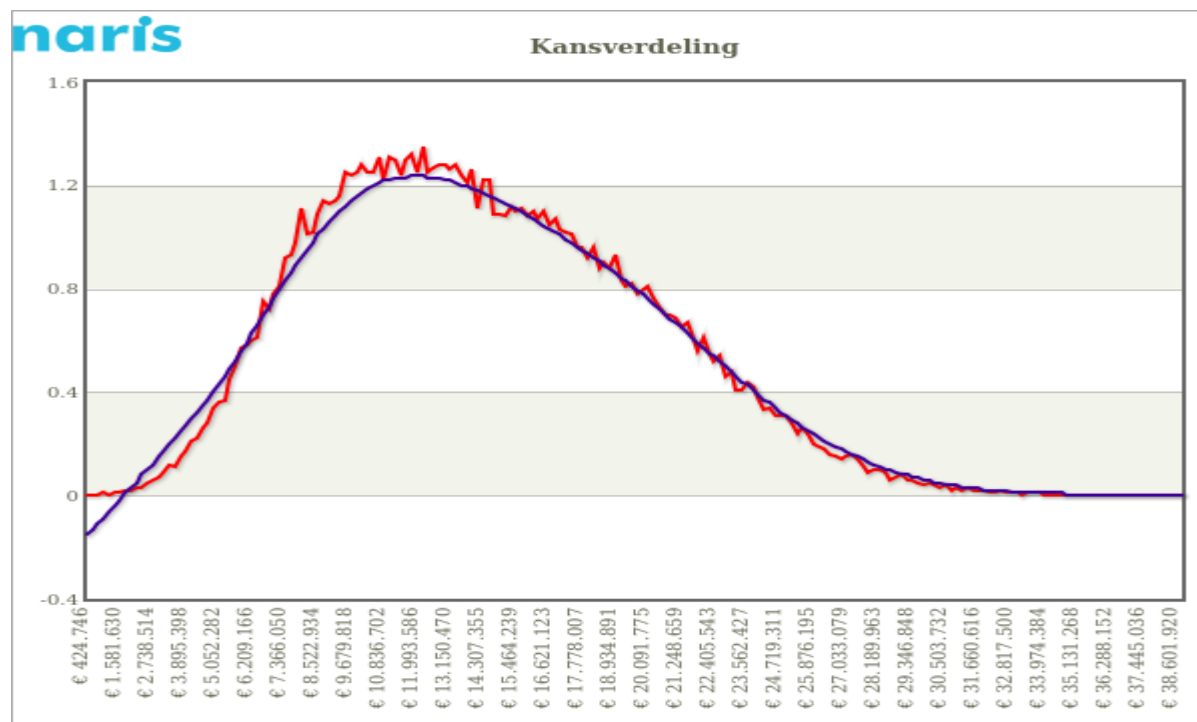
Deze risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van onze organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

In de risicokaart zijn ook dertien risico's opgenomen die geen (directe) financiële gevolgen hebben. Deze risico's hebben bij optreden een effect op de kwaliteit, tijd, reputatie/ imago, veiligheid en duurzaamheid. Eén van deze dertien risico's betreft het risico door het ontbreken van voldoende ambtelijke capaciteit.

In onderstaand risicoprofiel zijn alleen de tien belangrijkste risico's opgenomen. Deze 10 risico, die afzonderlijk worden toegelicht, bepalen voor afgerond 83% het benodigde weerstandsbedrag van ruim € 22 miljoen. De overige 26 risico's zijn als een totaalbedrag in Bijlage 2 Risicoprofiel opgenomen.

Simulatie

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (**€ 75.300.000**) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie op basis van 100.000 trekkingen. Daarbij wordt uitgegaan van een zekerheidspercentage van **90%**.

Zekerheidspercentage	Bedrag
....	
75%	€ 18.230.000
80%	€ 19.332.000
85%	€ 20.551.000
90%	€ 22.048.000
95%	€ 24.224.000

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond **€ 22.048.000** (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

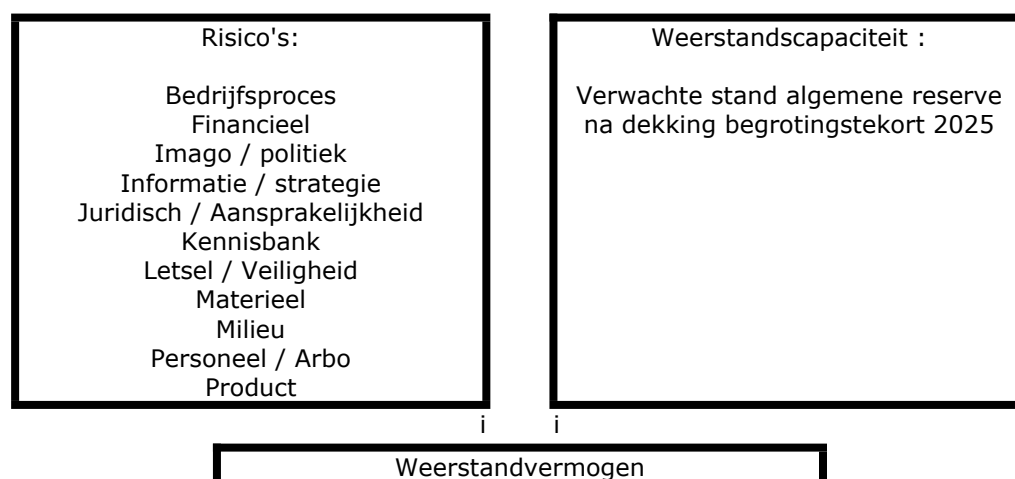
De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Vijfheerenlanden bestaat uit het geheel aan middelen dat de gemeente daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Op basis van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2026 tellen we alleen de algemene reserves tot de aanwezige weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel is de verwachte startcapaciteit per 1-1-2025 bepaald. Hierbij is rekening gehouden met het resultaat van de 2e bestuursrapportage 2024. Vervolgens is rekening gehouden met de inzet van de algemene reserve om het tekort op de begroting 2025 (€ 4.900.000) te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit				
Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene risicoreserve	53.472.000	-	-/- 4.900.000	48.572.000
Reserve grondexploitatie	3.501.000			3.501.000
Reserve sociaal domein	2.800.000			2.800.000
Totale incidentele weerstandscapaciteit	€ 59.772.000		-/- € 5.000.000	€ 54.872.000
Structurele ruimte binnen post onvoorzien: 4 x € 50.000 per jaar = € 200.000				€ 200.000
Totale weerstandscapaciteit				€ 55.072.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 55.072.000	=	2,498
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 22.048.000		

De ratio weerstandsvermogen zit **nu naar boven afgerond** op de in het coalitieakkoord **vastgelegde norm van 2,5** maar is wel in vergelijking tot de laatste actualisatie bij jaarrekening 2023 wel aanzienlijk gedaald: (van 2,81 naar bijna 2,50 nu).

Deze daling heeft twee belangrijke oorzaken:

- Het hogere verwachte structurele begrotingstekort van € 10 miljoen waarvoor nog structurele ombuigingen gerealiseerd moeten worden. Om deze structurele ombuigingen stapsgewijs te kunnen realiseren, wordt voorgesteld om het begrotingstekort 2025 van € 4,9 miljoen volledig te dekken ten laste van het incidenteel aanwezige weerstandsvermogen. We lopen nu nog het risico dat we het

incidentele aanwezige weerstandsvermogen vanaf 2026 nog voor € 15,1 miljoen moeten aanspreken om deze ombuigingen stapsgewijs te realiseren. Van dit risico maken nu ook de in eerdere risicoprofielen afzonderlijk opgenomen financiële risico's op jeugdzorg en investeringen in gemeentelijk vastgoed onderdeel uit. Deze risico's zijn nu niet meer in het risicoprofiel bij de begroting 2025 opgenomen om dubbeltellingen te voorkomen.

- Het nieuwe risico in verband met het opstellen van scenario's voor het toekomstperspectief van het sportcentrum Berenschot/Het Dak in Leerdam. Een van de nog te kiezen scenario's kan jaarlijks € 1,5 miljoen hogere lasten tot gevolg hebben. Indien hiervoor gekozen wordt, zal dit het hiervoor berekende begrotingstekort verder verhogen waardoor we mogelijk het incidentele weerstandsvermogen met nogmaals maximaal € 3 miljoen moeten aanspreken om stapsgewijs noodzakelijke extra ombuigingen te realiseren.

Daartegenover is het aanwezige incidentele weerstandsvermogen toegenomen van ruim € 50 miljoen eind 2023 naar € 55 miljoen in 2025. Hierbij is op voorhand rekening gehouden dat het tekort op de begroting 2025 uit de algemene reserve wordt gedekt. Door het € 5 miljoen hogere incidentele weerstandsvermogen komen we toch uit op de vastgestelde norm van 2,5.

Beoordeling financiële positie voor de komende vier jaren

Naast de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt in deze paragraaf ook de financiële positie van de gemeente voor de komende vier jaren beoordeeld aan de hand de verplicht op te nemen financiële kengetallen.

In artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV) is een verplicht voorgeschreven set van kengetallen opgenomen voor:

- De netto schuldquote
- De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- De solvabiliteitsratio
- De structurele exploitatieruimte
- De grondexploitatie
- De belastingcapaciteit

Deze kengetallen geven in samenhang een goed inzicht in de financiële positie van een gemeente.

Om verschillende financiële kengetallen te kunnen berekenen, is een meerjarige balans benodigd. De geprognostiseerde balans voor de periode 2025 t/m 2028 is hierna volgend opgenomen.

De in deze balans opgenomen meerjarige ontwikkeling van onze bezittingen en schulden zijn bepalend voor onder andere de kengetallen netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie.

De financiële kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit worden berekend op basis van respectievelijk de in het financieel hoofdstuk opgenomen verzamel- en consolidatiestaat en het tarievenoverzicht in de paragraaf lokale heffingen.

(bedragen x € 1.000)

Meerjarige balans voor 2025 t/m 2028				
Activa	Begr. 2025	Begr. 2026	Begr. 2027	Begr. 2028
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	16.189	16.189	16.189	16.189
Materiële vaste activa	255.083	270.332	275.688	279.659
Financiële vaste activa	63.435	63.435	63.435	63.435
Vlottende activa				
Voorraden	2.691	-1.317	-5.141	-6.542
Voorzieningen	0	0	0	
Uitzettingen < 1 jaar	61.060	79.522	95.813	89.267
Liquide middelen	571	571	571	571
Overlopende activa	3.939	3.939	3.939	3.939
Totaal Activa	402.968	432.671	450.494	446.518
Passiva	Begr. 2025	Begr. 2026	Begr. 2027	Begr. 2028
Vaste passiva				
Eigen vermogen (*1)	81.322	82.526	81.743	81.046
Voorzieningen	19.231	19.231	19.231	19.231
Vaste schulden	230.503	243.753	257.003	249.753
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden	53.929	69.178	74.533	78.504
Overlopende passiva	17.984	17.984	17.984	17.984
Totaal Passiva	402.970	432.672	450.494	446.518

Uiteindelijk geeft deze berekening de volgende uitkomsten voor 2025 t/m 2028:

Financiële kengetallen	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote in %	116,7%	125,7%	130,4%	131,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	116,7%	125,7%	130,4%	131,6%
Solvabiliteitsratio	20,2%	19,1%	18,1%	18,2%
Kengetal grondexploitatie	1,3%	-0,7%	-2,7%	-3,4%
Structurele exploitatieruimte	-2,2%	0,1%	0,0%	0,0%
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	103,7%	104,2%	104,7%	105,3%
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	-2,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Financiële kengetallen	Voldoende	Matig	Onvoldoende	
Netto schuldquote in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Solvabiliteitsratio	> 30%	20%-30%	< 20%	
Kengetal grondexploitatie	< 20%	20%-35%	>35%	
Structurele exploitatieruimte	Begr en Mrj >0%	n.v.t.	Begr en Mrj <0%	
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	<95%	95-105%	>105%	
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	

Netto schuldquote

De netto schuldquote beoordeelt de schuld als aandeel van de gemeentelijke baten. Daarbij ligt de nadruk bij de beoordeling op de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen. Een grote portefeuille uitgeleende gelden aan derden nuanceert namelijk het beeld. Immers uitgeleende gelden worden normaliter door de derden terugbetaald en zijn derhalve geen risico.

Als we de uitkomst van deze netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bezien, blijven we vanaf 2025 boven de eigen vastgelegde norm van maximaal 100%. Voor de komende jaren loopt de schuldpositie verder op. Dit wordt vooral veroorzaakt door het in juni 2021 afgesloten financieringsarrangement met de BNG en NWB ten gevolge van de uitspraak Niemans. Dit resulteert in een stijging van de schuldenlast van circa € 27 miljoen in 2027 ten opzichte van het jaar begrotingsjaar 2025. Er worden voor deze jaren geen uitgeleende gelden aan derden verwacht.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend als verhouding tussen de verschillende vermogenscomponenten. Het gaat erom inzicht te krijgen in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal geeft aan in hoeverre de in de activa geïnvesteerde vermogen door het eigen vermogen kan worden gefinancierd. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 20%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dat als onvoldoende beoordeeld. Het laatste is in onze gemeente het geval. Zonder maatregelen daalt de solvabiliteit in de komende jaren naar zo'n 18% in 2028.

Kengetal Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd. Hoe kleiner het aandeel van de grondpositie is ten opzichte van de totale geraamde baten, hoe kleiner het risico is op het onvermogen om verliezen te kunnen opvangen. Een uitkomst kleiner dan 20% wordt als gunstig beschouwd. Voor 2025 komt het kengetal op 1,3% uit. Dus een voldoende. In meerjarig perspectief verbeterd de ratio nog verder als gevolg van voltooiing van grondexploitaties.

Kengetal Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt ook het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Het BBV bepaalt dat een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma wordt opgenomen. Met behulp van deze gegevens en de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, waar op grond van het BBV eveneens een overzicht van moet worden opgenomen, wordt de structurele exploitatieruimte bepaald. De begroting sluit voor het jaar 2025 met een negatief saldo. Voor de jaren vanaf 2025 sluiten de begroting door de voorgenomen ombuigingen precies op nihil.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (de woonlasten van een gezin in een gemiddelde koopwoning) zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Net als voorgaande jaren blijkt uit de tabel dat we boven het landelijk gemiddelde zitten. De woonlasten van een gemiddeld gezin in Vijfheerenlanden komen in 2025 uit op € 1.031 het landelijk gemiddelde in 2024 is volgens de Lokale Atlas 2024 van het Coelo

€ 994. Dit levert een score op van 103,7% ten opzichte van het landelijk gemiddelde. In de jaren vanaf 2025 stijgt deze score naar 105,3% in 2028. Dit wordt vooral veroorzaakt door de afvalstoffenheffing.

Onbenutte belastingcapaciteit ozb

De onbenutte belastingcapaciteit ozb wordt gerelateerd aan de norm die wordt gehanteerd om als gemeente in aanmerking te kunnen komen voor een zogenaamde artikel 12-bijdrage uit het gemeentefonds. Wil een gemeente voor een dergelijke aanvullende bijdrage in aanmerking komen, moet de gemeente een redelijk tarief ozb hanteren van minimaal 0,1595% voor 2025 over zowel de WOZ-waarde woningen en niet-woningen. Hierbij wordt uitgegaan dat er sprake is van 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het tarief voor woningeigenaren zit nog ruimschoots onder dit percentage. Voor niet woningen hanteren we een hoger tarief. Wanneer de werkelijke opbrengst uit OZB vergelijken met de opbrengst op basis van het redelijk tarief ozb van 0,1595% is er in 2025 een onbenutte belastingcapaciteit ozb van afgerond € 2,1 miljoen, ofwel 1,1% van de totale inkomsten van de gemeente.

Beoordeling financiële positie in samenhang

Wanneer we deze vijf kengetallen (de twee kengetallen inzake de schuldquote tellen we voor één) in samenhang met elkaar beoordelen, is onze financiële positie voor de komende vier jaar verslechterd ten opzichte van die bij de begroting 2024-2027. Dit is vooral waarneembaar bij de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio. Hierbij spelen vooral de voorgenomen investeringen een grote rol. Wanneer alle investeringen daadwerkelijk binnen de voorziene investeringssom en tijd worden gerealiseerd zal het beeld uit deze kengetallen waarheid worden. Een versterking van het eigen vermogen is daarom nog steeds gewenst, wellicht noodzakelijk om onze weerbaarheid ook op de middellange termijn (van 5 tot 10 jaar) te versterken.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Vijfheerenlanden zet zich in voor een veilige, groene en leefbare openbare ruimte. Om dit doel te bereiken investeren wij in onze kapitaalgoederen.

Deze paragraaf beschrijft de onderwerpen die gezamenlijk de kapitaalgoederen (in bezit zijnde gemeentelijk vastgoed en openbare ruimte) vormen en hoe zij worden beheerd. Dit conform de regels zoals door de gemeenteraad vastgesteld in artikel 19 van de Financiële Verordening gemeente Vijfheerenlanden.

De kapitaalgoederen zijn verdeeld in vier beheerprogramma's, waaronder elf beheerplannen vallen. Het vastgestelde beleidskader wordt verwerkt in de beheerplannen. Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in het beleid en beheer betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen.

Belangrijk is dat op hoofdlijnen het onderhoudsniveau van onze kapitaalgoederen niet verslechtert. Uitzonderingen daargelaten zoals bepaalde gebouwen waarvan de raad op voorhand is geïnformeerd. Derhalve worden eens per vier à vijf jaar de kapitaalgoederen geïnspecteerd en vloeit daar het onderhoudsniveau uit. Tussentijdse inspecties worden in beperkte mate uitgevoerd, tenzij vanuit beheer reden is om hier op over te gaan.

Beheerplannen

Het beleidskader ligt vast in de onderstaande plannen. Daar waar geen beheerplan was of nodig werd geacht, is door middel van uitvoeringsplannen het onderhoud uitgevoerd.

Beheerplannen	Vaststelling	Looptijd	Actualisatie	Voorziening	Achterstallig	Achterstand
Wegen	2021	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Civiele kunstwerken	2021	4 jaar	2025	Ja	Nee	Ja
Openbare Verlichting	2024	4 jaar	2028	Nee	Nee	Ja
Begraafplaatsen	2019	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Groen	2023	4 jaar	2027	Nee	Nee	Ja
Spelen	2021	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Straatmeubilair	2022	5 jaar	2027	Nee	Nee	Ja
Creatieve kunstwerken	2022	4 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Riolering (GRP)	2020	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Baggeren/Beschoeiing	2021	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Gebouwen/Vastgoed	2021	5 jaar	2025	Ja	Nee	Ja

Achterstand op de uitvoeringsplannen

Veel werkzaamheden worden voorbereid in het jaar dat ze gepland zijn. De uitvoering wordt echter vaak uitgevoerd of afgerond in het opvolgende jaar. Er is daarmee geen sprake van achterstallig onderhoud maar een achterstand op de uitvoeringsplannen.

Kwaliteitsniveaus

In het algemeen wordt de openbare ruimte beheerd op kwaliteitsniveau B. Een uitzondering hierop zijn de begraafplaatsen in onze gemeente. Deze gedenklocaties worden op niveau A onderhouden. Voor het beeldkwaliteit van de openbare ruimte kennen we onderstaande niveaus:

- A+ Zeer goed
- A Goed
- B Voldoende
- C Matig
- D Slecht

Areaal

In onderstaande tabel staan de kengetallen per kapitaalgoed zoals bekend bij de begroting 2025 – 2028.

*historische hekwerken van bouwkundige aard zijn ondergebracht bij gebouwen

KAPITAALGOEDEREN	OMSCHRIJVING	AANTAL	EENHEID
Wegen	Asfalt, elementverharding, halfverharding	276	ha
Openbare verlichting	aantal lichtpunten	14.253	stuks
Groen	Bos, bosplantsoen, hagen, heesters, vaste planten, bermen, gras en grasstenen	270	ha
Bomen	Bomengroep, laanbomen, solitairen	21.246	Stuks
Straatmeubilair	banken, afvalbakken, verkeersborden, palen	27.901	Stuks
Hekwerken*	speelplaatsen, langs het water etc.	9.639	M1
Water	watgangen	169	km
Riolering	vrijval riolering	392	km
Riolering	drukriolering, persleiding	204	km
Gemalen	minigemalen, gemalen, bergbezinkvoorziening, vacuümstations, etc.	1.396	stuks
Baggeren	te baggeren watgangen	55.922	M1
Beschoeiing	hardhout, kunststof, etc.	42.514	M1
Speelplaatsen	speelplaats met verschillende toestellen	206	stuks
Speeltoestellen	voor diverse leeftijdscategorieën	1036	stuks
Gebouwen	schoolgebouwen, kerktorens, stadhuizen, dorpsuizen	120	stuks
Civiele kunstwerken	bruggen, duikers, steigers, kademuuren, etc.	203	stuks
Creatieve kunstwerken	beeldende kunst	91	stuks

Voorzieningen beheer en onderhoud kapitaalgoederen

Voorzieningen (x € 1.000)	Saldo 31-12-2022	Dota-ties	Ottrek-king	Saldo 31-12-2023	Dota-ties	Ottrek-king	Saldo 31-12-2024
Kunstwerken	85	118	27	176	118	88	207
Onderhoud Brede Scholen	332	64	212	184	64	45	203
Onderhoud gebouwen van stichtingen	316	86	189	213	86	57	242
Onderhoud gemeentelijke vastgoed	2.119	425	596	1.948	425	446	1.926
Totaal voorzieningen ter egalisatie	2.852	693	1.025	2.521	693	637	2.577

In de raadsvergaderingen van 4 februari 2021 en 8 juli 2021 zijn de meerjaren-onderhoudsprogramma's Kunstwerken en Vastgoed vastgesteld. Bij dat besluit zijn deze voorzieningen gevormd.

Opgenomen in de exploitatie

(bedragen x € 1.000)

Hoofd-thema	Sub thema	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	Wegbeheer	€ 1.930	€ 1.982	€ 1.982	€ 1.982
Onderhoud dag. + gr.onderhoud	Civiele kunstwerken	€ 158	€ 89	€ 138	€ 144
Storting voorziening	Civiele kunstwerken	€ 113	€ 113	€ 113	€ 113
Onderhoud	Openbare verlichting	€ 297	€ 297	€ 297	€ 297
Totaal hoofdthema Wegen		€ 2.498	€ 2.481	€ 2.529	€ 2.536
Onderhoud	Groenbeheer	€ 1.772	€ 1.770	€ 1.770	€ 1.386
MJOP (prognose)	Groenbeheer	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Onderhoud	Sportvelden	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257
Onderhoud	Speelruimteplan	€ 114	€ 89	€ 89	€ 89
Totaal hoofdthema Groen		€ 2.443	€ 2.416	€ 2.416	€ 2.032
Onderhoud	Rioolbeheer	€ 794	€ 794	€ 794	€ 794
Onderhoud	Baggeren/beschoeiingen	€ 560	€ 560	€ 560	€ 560
Totaal hoofdthema Water		€ 1.354	€ 1.354	€ 1.354	€ 1.354

Onderhoud dag. + gr. onderhoud	Gebouwen	€ 1.101	€ 1.412	€ 872	€ 1.714
Storting voorziening	Gebouwen	€ 575	€ 575	€ 575	€ 575
Totaal hoofdthema Gebouwen		€ 1.675	€ 1.987	€ 1.447	€ 2.289
Totaal onderhoud kapitaalgoederen		€ 7.970	€ 8.238	€ 7.746	€ 8.211

NB: De huidige Meerjaren Onderhoudsplannen voor vastgoed gaan uit van het prijspeil van 2020. Er worden in 2024 nieuwe MJOP's 2025-2028 vastgesteld die uitgaan van een actueel prijspeil.

Beheerplannen

Wegen

Het op orde houden van de beheerdata is een continue proces. Per juli 2024 heeft de gemeente Vijfheerenlanden 2,76 miljoen m² verharding in eigendom en beheer. Het huidige wegenbeleidsplan 2021-2025 is gebaseerd op een areaal van 2,2 miljoen m². In 2025 wordt het wegenbeleidsplan geactualiseerd voor de periode 2026-2030.

De Globale Visuele Weginspectie van 2024 is het twee jaarlijkse ijkmoment waarop de werkelijke technische kwaliteit wordt vergeleken met de vastgestelde beeldkwaliteit (B). De verhardingen waarvan de werkelijke kwaliteit onder de vastgestelde kwaliteit is gedaald worden met een onderhoudsmaatregel weer op het gewenst niveau gebracht.

Eind 2023 is het raamcontract Onderhoud asfaltverhardingen opnieuw aanbesteed en de 2^e helft van 2024 wordt raamcontract Onderhoud elementenverhardingen opnieuw aanbesteed.

Civiele kunstwerken

We zorgen ervoor dat alle objecten veilig zijn. Dit gebeurt voornamelijk door preventief onderhoud, zoals reinigen en periodieke inspecties. Daarnaast vervangen we onderdelen tijdig waar het moet om groter onderhoud en daarmee hogere kosten te voorkomen. Ook wordt er snel gehandeld op meldingen. Vanaf begin 2025 is het onderhoud van de civiele kunstwerken vastgelegd in een 4-jarig onderhoudscontract, waarmee we continuïteit kunnen waarborgen.

Openbare Verlichting

De openbare verlichting wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid-, beheerplan 2025-2028. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door bureau OVL. Voor 2025 staat gepland om 330 masten en 1500 armaturen te vervangen verspreid over het gebied van Vijfheerenlanden.

Straatmeubilair

Het straatmeubilair wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid-, en beheerplan straatmeubilair 2023-2027. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door de eigen dienst.

Groen

Afgelopen jaar zijn wij aangesloten bij de groene stad challenge. Binnen deze challenge wordt onder andere gekeken waar overbodige verharding omgevormd kan worden naar

groen, waar mogelijk extra bomen geplant kunnen worden en waar traditionele parkeervakken omgevormd kunnen worden naar groenparkeren. Binnen projecten proberen we zoveel mogelijk uitvoering te geven aan de uitkomsten van deze challenge. In de wintermaanden van 2023/2024 wordt uitvoering gegeven aan het vergroenen van het bedrijventerrein in Vianen. De huidige gazons krijgen toevoegingen van bomen, struikgroepen, hagen en plantgroepen. Daarnaast wordt overbodige verharding omgevormd naar ecologisch groen. Dit als bevordering van de biodiversiteit maar ook voor de uitstraling en leefbaarheid op het bedrijventerrein.

Speelruimteplan

Voor VN Blanckenborch, VN Hogeland en VN Zederik is het participatie traject doorlopen door middel van inloopmiddag/avond. De resultaten zijn verwerkt in nieuwe inrichtingsvoorstellen die op korte termijn worden teruggekoppeld aan de buurt.

Aansluitend zal de technische uitwerking opgepakt worden t.b.v. de realisatie.

Ook voor Leerbroek, Tienhoven, en Zijderveld zijn de resultaten uit het participatietraject verwerkt in definitieve inrichtingsplannen. Deze zullen na de schoolvakantie aan de buurt worden teruggekoppeld. De uitvoering zal aansluitend worden gestart.

Tevens is er door buurtparticipatie tot een definitief uitvoeringsplan gekomen voor de wijken Leerdam Noord en Ter Leede. De uitvoering hiervan zal na de bouwvak worden opgestart.

.

Creatieve kunstwerken

In 2024 voeren we regulier onderhoud uit aan onze creatieve kunstwerken. Dit is na een aanbesteding in 2022 ondergebracht bij Kunstwacht. Er is in 2022 een beheerplan vastgesteld. De werkzaamheden bestaan voornamelijk uit reinigen en beschermen en waar nodig herstellen. Op een aantal na is alles in de staat zoals in beheerplan afgesproken. In 2023 hebben we een 2 tal kunstwerken erbij gekregen.

In 2025 gaan we door met uitvoeren van regulier onderhoud aan onze creatieve kunstwerken. In 2024 hebben we 8 nieuwe kunstwerken er bij gekregen. Ook zullen we enkele kunstwerken groter onderhoud uitvoeren dan reinigen en beschermen. Inmiddels zijn bijna alle kunstwerken op het gewenste niveau. In 2025 hopen we 100% te scoren.

Riolering

In 2023 is het uitvoeringsplan riolering geoptimaliseerd met het uitvoeringsplan wegen. Aan deze herziende planning wordt invulling gegeven. Dit is in lijn met het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Speerpunt blijft de aanpak van wateroverlastlocaties binnen de gemeente Vijfheerenlanden. Zo wordt in het centrum van Vianen vervolg gegeven aan het afkoppelen. Daarnaast vindt in de diverse kernen en locaties binnen de gemeente vervanging van riolering voor een gescheiden rioolstelsel plaats. Een groot vervangingsproject in 2025 is de Herenbuurt in Vianen.

Gemalen

In 2024 is gestart met het geheel of gedeeltelijk renoveren van 15 wijkgemalen, 1 Vacuümgemaal, 1 RWA gemaal, 2 Bergbezinkvoorzieningen, 2 Oppervlaktewatergemalen en 69 minigemalen. Dit werk loopt gedeeltelijk door in 2025. In 2025 worden 135 minigemalen en 5 rioolgemalen geheel of gedeeltelijk gerenoveerd.

Watergangen

We hebben de verplichting om gemeentelijke watergangen langdurig op diepte te houden. Daarom baggeren we planmatig, maar niet jaarlijks. De werkzaamheden voeren we uit aan de hand van het baggerbeheerplan dat is uitgesplitst naar wijk of dorpskern met een cyclus van 10 jaar. Daarnaast worden de sloten jaarlijks gemaaid en waar nodig 2 keer per jaar.

Beschoeiingen en oevers

In 2025 worden op diverse plekken binnen de gemeente totaal 2 km beschoeiing vervangen.

Gebouwen

Alle panden hebben zo nodig een energie label en een energieadvies gekregen. Daarmee is er inzicht in de huidige situatie en mogelijke verbeteringen in de toekomst. In 2025 starten we met de verduurzaming van gemeentelijke panden op basis van de Routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2025 – 2050. Voor het onderhoud hanteren we het Beheerplan 2025 – 2028 als basis.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Dit doen we binnen de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het doel van deze wet is om op een verantwoorde, prudente en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de gemeente te regelen.

De treasuryfunctie heeft bij lagere overheden de laatste jaren sterk aan betekenis gewonnen, onder meer vanwege de inwerkingtreding van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF), Schatkistbankieren en de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), de ontwikkelingen op de Europese geld- en kapitaalmarkt en de introductie van nieuwe financieringsinstrumenten. Met de komst van de Wet Fido zijn voor de gemeentelijke treasuryfunctie duidelijker kaders geboden ten aanzien van risicobeheersing en transparantie. Risicobeheersing richt zich daarbij vooral op rente- en kredietrisico's.

Kaders

De gemeentelijke treasuryfunctie wordt uitgevoerd op basis van het Treasurystatuut wat op 21 maart 2019 is vastgesteld in de gemeenteraad.

De financieringsparagraaf moet conform het BBV bevatten: de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Dit onderdeel geeft een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente. Onder risico's worden verstaan renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's, debiteurenrisico's en – voor zover van toepassing – valutarisico's. Anders dan in de paragraaf Weerstandsvermogen gaat het in de financieringsparagraaf om risico's, die goed kwantificeerbaar zijn. In de paragraaf Weerstandsvermogen zijn risico's opgenomen, die door de gemeente beperkt of niet beïnvloedbaar zijn en waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Voor de financieringsrisico's kan op voorhand in principe worden aangegeven welke bedragen maximaal met elk risico gemoeid zijn. De financieringsparagraaf dient in te gaan op de eisen die de Wet Fido stelt.

Er moet uit blijken dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan.

Doelstelling beleid

Het beleid is erop gericht om inzicht te hebben in de lange termijn ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Het aangaan en verstrekken van geldleningen alsmede het verstrekken van garanties. Dit laatste is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. Hierbij mogen geen overmatige risico's worden gelopen. Het gebruik van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is bedoeld als normstellend.

Afhankelijk van het gewicht van en de ontwikkelingen in de financieringsfunctie bij de gemeente zal het in de rede liggen dat de paragraaf ook andere onderdelen bevat. Voor de hand liggende onderwerpen zijn: interne en externe ontwikkelingen, die invloed hebben op de financieringsfunctie, beleidsvoornemens voor de gemeentefinanciering, de financieringspositie, de leningenportefeuille, uitzettingen, relatiebeheer, kasbeheer en een beschrijving van de belangrijkste ontwikkelingen in en beleidsvoornemens voor de financieringsorganisatie.

Benadrukt wordt dat de doelstelling van de Treasury- c.q. financieringsfunctie is dat deze uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid gevoerd wordt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet Fido.

Risicobeheer

Risicomanagement

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Hiermee worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed. De risico's die binnen onze gemeente worden gelopen bij de uitvoering van de treasurytaak bestaan voornamelijk uit renterisico's. Om die risico's te beperken en te beheersen geldt er een kasgeldlimiet en is er een renterisiconorm ontwikkeld.

Daarnaast verdient vooral het kredietrisico aandacht. Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het Treasurystatuut zijn algemene uitgangspunten opgenomen om dit risico te beperken.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeldlimiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar (lasten vóór bestemming, dus afgezien van stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet er worden geconsolideerd oftewel er moet vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime. De kasgeldlimiet is vastgesteld aan de hand van de betreffende ministeriële regeling bij de Wet Fido.

Berekening kasgeldlimiet	2025	2026	2027	2028
Begrotingstotaal	203.000	196.000	191.000	192.000
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	17.255	16.660	16.235	16.320

We verwachten binnen de kasgeldlimiet te kunnen blijven opereren.

Leningenportefeuille (opgenomen)

Met bovengenoemd financieringsarrangement heeft de gemeente oude leningen omgezet naar twee leningen van € 160 miljoen bij de BNG en € 10 miljoen bij de Nederlandse Waterschaps Bank met een looptijd van 40 jaar (2021-2061) tegen een rentepercentage rond de 0,7%. Een lening bij een derde partij was niet meegenomen. Deze lening met een restant hoofdsom van € 1,5 miljoen heeft een rentepercentage van 0,49% en een restant looptijd tot en met 2026.

Voor de jaren 2022-2027 wordt per jaar een bedrag van € 20.000.000, met rentetarieven van 0,765% in 2022 tot 1,045% in 2027, opgenomen voor investeringen. Hiermee is de financieringsrente voor een lange periode vastgelegd.

Als gevolg van regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt geen bespaarde rente over reserves en voorzieningen meer ten gunste van de exploitatie gebracht.

Renterisico's vaste schuld (renterisiconorm)

Een renterisico kan in principe worden gedefinieerd als het bedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteaanpassing onderhevig is. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico vanwege renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De nadruk ligt op spreiding van de renterisico's. Indien een leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, is ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening renterisiconorm	2025	2026	2027	2028
1 Renteherzieningen	-	-	-	-
2 Aflossingen	6.250	6.750	6.750	7.250
3 Renterisico (1+2)	6.250	6.750	6.750	7.250
4a Begrotingstotaal	203.000	196.000	191.000	192.000
4b Percentage cf. ministeriele regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	40.600	39.200	38.200	38.400
5 Ruimte (4 Renterisiconorm – 3 Renterisico)	34.350	32.450	31.450	31.150

De gemeente heeft geen leningen, waarop een renteherziening kan plaatsvinden. De aflossingen betreffen de voor rekening van de gemeente zelf aangetrokken leningen. Door het financieringsarrangement is er een gelijkmatige spreiding van de aflossingsverplichtingen ontstaan.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat direct wordt gelopen vanwege door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Ten tweede zijn er indirecte kredietrisico's. Dit is aan de orde bij verstrekking van en verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Vijfheerenlanden heeft vanuit haar publieke taak leningen (door)verstrekkt en beleggingen gerealiseerd. In de betreffende tegenpartijen kan onderscheid worden gemaakt in de status van kredietwaardigheid. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Uitzettingen (uit hoofde van de publieke taak)	Totaal x € 1.000
1 Leningen aan Stichtingen/Hypotheek	11.264
2 Stimuleringsleningen (SvN)	5.492
3 Deelnemingen / beleggingen	10.679
Totaal	28.435

Onderstaand de specificatie van de beleggingen/deelnemingen in de begroting 2025.

Omschrijving	Deelneming x € 1.000
Aandelen Stedin	6.570
Aandelen cumulatief preferent Stedin	3.860
Aandelen BNG	193
Aandelen Oasen	25
Deelneming Merwede Linge Lijn (Leerdam)	31
Achtergestelde lening glasmuseum	1.000
Totaal	10.679

Genoemde deelnemingen worden vanwege de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen. De aandelen worden echter niet op de beurs verhandeld, waardoor optredende waarde fluctuaties niet zo grillig verlopen. De waarde wordt meer bepaald door de intrinsieke waarde van het bedrijf en niet door "vraag en aanbod" op de beurs.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Vijfheerenlanden staat jegens geldgevers borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen, die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken en die activiteiten verzorgen, welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak.

De gemeente Vijfheerenlanden staat borg voor leningen van de woningstichtingen in Vijfheerenlanden voor een totaalbedrag van € 4.000.000 per ultimo 2023. Naast bovengenoemde borgstellingen staat de gemeente Vijfheerenlanden ook garant voor

leningen voor particulier woningbezit. Nieuwe garantstellingen worden sinds 1994 niet meer verstrekt. Het restant aan leningen bedraagt € 831.000 en loopt ieder jaar verder terug. De totale achtervangpositie bedraagt € 312 miljoen ultimo 2023. Het risico dat een 'achternager' loopt is zeer beperkt. Sinds de oprichting in 1983 is de Stichting WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting. Wel zijn er maatregelen genomen als gevolg van de positie van woningcorporatie Vestia.

Renteschema

In deze paragraaf wordt in onderstaande tabel renteschema inzicht verschaft in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend.

Renteschema		Bedrag x € 1.000
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	lang	1.709
	kort	0
		1.709
b. De externe rente baten		-904
Totaal door te rekenen externe rente		805
c. De rente die aan de grexten moet worden doorberekend		-75
Saldo door te rekenen externe rente		730
d. Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
De aan taakvelden toe te rekenen rente		730
e. De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)		-1.341
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		-611

In de begroting 2025 hanteren we voor te activeren kapitaaluitgaven 0,5% rente. We rekenen geen rente meer toe aan de (algemene) reserves. Aan voorzieningen wordt geen rente toegerekend.

Over de boekwaarde van de grondexploitaties wordt met ingang een zelfde percentage toegerekend. Dit als gevolg van een wijziging in het BBV ten aanzien van de rentetoerekening aan grondexploitaties. Hierbij is de rentetoerekening gelijk getrokken aan de reguliere rentetoerekening.

Relatiebeheer

Huisbankier	BNG
Rekening Courant Schatkistbankieren	BNG
Rekening Courant	Rabobank

Overig

Kasbeheer

Voor 2025 wordt gestreefd naar een licht positief saldo in de rekening courant. Saldi, bij de BNG, hoger dan € 250.000 worden dagelijks afgeroomd naar de rekening courant Schatkistbankieren. Hiervoor wordt een marktconforme rentevergoeding ontvangen. Deze ligt hoger dan de betaalde rente op de opgenomen geldleningen. Bij het beoordelen van het saldo wordt rekening gehouden met de (verwachte) in- en uitgaande geldstromen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

INLEIDING

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de in 2025 te realiseren resultaten met betrekking tot de gemeentelijke bedrijfsvoering. Wij willen immers een moderne en resultaatgerichte gemeente zijn, die uitgaat van de kracht van de samenleving, die opgavegericht werkt, wijk- en dorpsgericht is en nieuwe bestuurskracht benut.

Aan het realiseren van deze doelstelling en de daaruit voortvloeiende beleidsambities is de afgelopen jaren hard gewerkt. In 2024 is echter geconstateerd, dat het noodzakelijk is om meer richting en sturing te geven aan de ontwikkelvraag van onze organisatie. Dit mede in relatie tot de (ook veranderende bestuurlijke) opgaven van vandaag en morgen. Vanuit een gedachte van waarderend vernieuwen bouwen we samen verder aan onze organisatie. We benutten wat er is en behouden onze sterke kanten om de benodigde ontwikkeling de vaart te kunnen geven die nodig is. Met plezier en vertrouwen ons werk goed doen, is daarbij één van de belangrijkste voorwaarden om onze gemeentelijke opgaven waar te maken.

We gaan in deze paragraaf onder 'samen verder bouwen' verder in op de manier waarop we organisatieontwikkeling vorm geven. Eerst komen er een aantal concrete HRM thema's aan bod.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Cao-gemeenten

De huidige Cao Gemeenten – waarin de arbeidsvoorwaarden en rechtspositie van de ambtelijk medewerkers van de gemeente voor een belangrijk deel zijn vastgelegd – heeft een looptijd tot en met 31 maart 2025. Dat betekent dat per 1 april 2025 een nieuwe Cao Gemeenten tot stand gebracht moet gaan worden. Hiertoe zal de VNG, als vertegenwoordiger van de gemeentelijke werkgevers, in overleg treden met de vakbonden. Wat de uitkomsten en effecten hiervan zijn, is op dit moment nog niet duidelijk. De financiële consequenties van deze nieuwe Cao zijn dan ook nog niet verwerkt in de voorliggende Programmabegroting 2025.

Terugdringen van het aantal externe medewerkers

Als onderdeel van de inspanningen om het aantal externe medewerkers bij de gemeente Vijfheerenlanden terug te dringen zijn wij voornemens om per 1 januari 2025 de nu nog via subsidie aan de gemeente Vijfheerenlanden verbonden (school)maatschappelijk werkers en thuisbegeleiders van MEE Vivenz en MEE UGV in dienst te nemen. Om dit voornemen ook om te zetten in een daadwerkelijk besluit, wordt een adviesvraag over het in dienst nemen van de medewerkers van MEE Vivenz en MEE UGV voorgelegd aan de ondernemingsraad. Door het voorgenomen besluit breidt de formatie van het Sociaal Team uit met naar schatting 15 tot 20 fte. Wij zijn in gesprek met betrokkenen – MEE Vivenz, MEE UGV én de individuele medewerkers – om te komen tot afspraken over de indiensttreding bij de gemeente Vijfheerenlanden per 1 januari 2025. Daarbij wordt als uitgangspunt gehanteerd dat de betrokken medewerkers er bij indiensttreding bij de gemeente Vijfheerenlanden qua rechtspositie/arbeidsvoorwaarden niet op achteruit gaan; dat waar op onderdelen een achteruitgang in rechtspositie/arbeidsvoorwaarden dreigt, in redelijkheid afspraken over compensatie daarvan worden gemaakt en dat er sprake is van een vrijwillige overgang. Dit betekent, dat werknemers die niet over willen stappen naar de gemeente bij MEE Vivenz of MEE UGV in dienst kunnen blijven. Uitgangspunt bij deze overgang is dat het in dienst nemen van de medewerkers van MEE Vivenz en MEE UGV budgettair neutraal plaatsvindt.

Formatie-uitbreiding

Bij de besluitvorming omtrent de Kadernota 2024 heeft de Raad besloten om ter verlichting van de werkdruk bij bestaande opgaven van de gemeentelijke organisatie de omvang hiervan (in een drietal stappen) uit te breiden met 36 fte. De uitbreiding met de eerste 18,5 fte in 2024 is in uitvoering. In 2025 staat de tweede uitbreiding met 12,5 extra fte gepland. Bij het invullen van de vacatures/formatie wordt continu gewogen of nog steeds de noodzaak aanwezig is.

In de eerste helft van 2024 is een benchmark uitgevoerd op de omvang van de gemeentelijke formatie. Hieruit blijkt dat wat betreft veel gemeentelijke taken, de gemeente Vijfheerenlanden minder fte inzet dan de gemeenten waarmee Vijfheerenlanden in de benchmark is vergeleken. De raad is hierover geïnformeerd in juni 2024. Over de resultaten van een vervolgens uitgevoerde quick scan op de benchmarkresultaten wordt uw raad in oktober 2024 geïnformeerd.

Door het besluit van de Kadernota 2024 om de formatie uit te breiden met 36 fte is er een beter evenwicht aangebracht tussen de bestaande opgave en de omvang van de beschikbare formatie.

In zijn algemeenheid kan gesteld dat bij een toename van beleidsmatige ambities ook een toename van budget en/of formatie is vereist. In die gevallen waar deze toename geheel of gedeeltelijk door de markt (woningbouw) of door andere overheden (energietransitie) financieel mogelijk wordt gemaakt, is er weliswaar sprake van formatie-uitbreiding maar niet van een financieel vraagstuk. In alle andere gevallen zal bij uitbreiding van ambities, ook uitbreiding van formatie en budgetten betrokken moeten worden.

Salarisgebouw

De gemeente Vijfheerenlanden heeft sinds 1 januari 2023 meer dan 60.000 inwoners en is daarmee in een hogere gemeenteklasse terechtgekomen. De gevolgen hiervan voor de salarissen en vergoedingen van raadsleden, burgemeester en wethouders zijn inmiddels in de Programmabegroting verwerkt. De groei van het inwoneraantal kan echter ook consequenties hebben voor de salarissen van medewerkers. Dit kan gevolgen hebben voor de begroting van 2025 en verder.

SAMEN VERDER BOUWEN

In 2023 is in twee onderzoeken het werken met zelforganiserende teams bij de gemeente Vijfheerenlanden geëvalueerd. Uit deze evaluaties blijkt dat een aantal aspecten van het werken met zelforganiserende teams door de meerderheid van medewerkers wordt gewaardeerd. Dat betreft bijvoorbeeld het gevoel van autonomie dat de medewerkers ervaren om zelf tot oplossingen te kunnen komen. En ook het tijd- en plaats onafhankelijk werken wordt gewaardeerd. Positief ervaren worden ook de werkinhoud (het werk biedt een hoge mate van zelfstandigheid, is afwisselend en doet een beroep op de capaciteiten van medewerkers), de samenwerking binnen teams en de door de organisatie geboden ontwikkel- en opleidingsmogelijkheden. Er zijn echter ook aspecten die volgens de medewerkers duidelijk ruimte voor verbetering bieden. Dit betreft bijvoorbeeld de integrale samenwerking tussen teams, de interne communicatie (gericht op de informatiebehoefte van de medewerkers) en de vaak hoge werkdruk.

Door directie en management zijn deze uitkomsten nader verdiept en zijn er conclusies aan verbonden. Die conclusies richten zich op de noodzaak voor meer richting en sturing, voor het aantrekken en behouden van kennis en kunde en de noodzaak van meer integraliteit en samenwerking. Dit vraagt enerzijds om aanpassingen in de aansturing en inrichting van onze organisatie en anderzijds om doorontwikkeling van kennis, kunde en vaardigheden. Hoe dit vraagstuk zich vertaalt in de structuur en bemensing in onze organisatie wordt op dit moment uitgewerkt. In 2025 zal dit zijn beslag krijgen in

besluitvorming en invoering.

Naast het structuurvraagstuk, focussen we vanuit 'samen verder bouwen' ook op hoe we met elkaar werken en wat dit vraagt aan (persoonlijk) leiderschap. Het in balans brengen en/of houden van de draagkracht en draaglast binnen de verschillende teams en het zorgen voor een stevige introductie, opleiden en ontwikkelen van kennis en vaardigheden zijn hiervan voorbeelden. Maar ook meer projectmatig en procesmatig werken, het werken met een heldere rapportage- en gesprekscyclus en het versterken van de bedrijfsvoering komen nadrukkelijk aan bod. 'Samen verder bouwen' is daarmee een programma dat zich in de breedte richt op organisatieontwikkeling. Het behelst verschillende deelprojecten die met een eigen karakter en focus allemaal bijdragen aan wat het van onze organisatie vraagt om een moderne, resultaatgerichte gemeente te zijn die uitgaat van de kracht van de samenleving, opgavegericht werkt, wijk- en dorpsgericht is, en nieuwe bestuurskracht benut.

ICT

Een van de ingezette sporen voor het versterken van de bedrijfsvoering richt zich op data en procesontwikkeling. Dit is een belangrijke voorwaarde om het dagelijks werk adequaat te ondersteunen en kwaliteit toe te voegen. Dit programma beslaat de breedte van het ICT spectrum, met als speerpunten data en applicatie architectuur, functioneel beheer en procesmatig werken. Deze vormen de fundering voor het kunnen voeren van datagestuurde en procesmatig werken, ICT regie, efficiëntie en kostenbeheersing. Deze punten worden verankerd in de op 1 januari 2025 op te leveren ICT visie. Tevens stelt dit de organisatie in staat om goed gebruik te maken van de beschikbare toepassingen en om de juiste keuzes te maken bij het selecteren van nieuwe systemen in bijvoorbeeld aanbestedingstrajecten. Voor deze programmaonderdelen zijn doelstellingen en tijdslijnen opgesteld. Een aantal van de trajecten zijn nieuw en daarmee een aanvulling op de bestaande toepassingen en ondersteuning.

ARTIKEL 213A ONDERZOEKEN

Inleiding

In artikel 213a van de Gemeentewet is vastgesteld dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur. Ook is vastgesteld dat het college schriftelijk verslag uitbrengt aan de raad over de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken. In 2025 worden de volgende onderzoeken uitgevoerd:

Onderzoek 1: Verdiepingsonderzoek benchmark Juridische Functie

Toelichting: Uit het in 2024 uitgevoerde benchmarkonderzoek naar de gemeentelijke organisatiekosten blijkt dat de hoogte van de kosten van de juridische functie binnen de gemeente Vijfheerenlanden niet goed verklaard kan worden. De kosten blijken substantieel hoger te zijn dan het gemiddelde van de benchmarkgemeenten. Daar kunnen mogelijk goede redenen voor zijn. Bijvoorbeeld andere of meer taken of meer productie. In dit verdiepingsonderzoek wordt dit onderzocht.

Onderzoek 2: Verdiepingsonderzoek beleid sociaal domein en sociale teams

Toelichting: Ook blijkt uit het in 2024 uitgevoerde benchmarkonderzoek naar de gemeentelijke organisatiekosten dat de hoogte van de kosten van de sociale teams binnen de gemeente Vijfheerenlanden niet goed verklaard kan worden. Deze teams zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken met betrekking tot jeugdzorg en Wmo. De kosten blijken substantieel hoger te zijn dan het gemiddelde van de benchmarkgemeenten. Daar kunnen mogelijk goede redenen voor zijn. Bijvoorbeeld andere of meer taken of meer productie. In dit verdiepingsonderzoek wordt dit onderzocht.

VERPLICHTE ONDERDELEN PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

In artikel 20 van de Financiële Verordening heeft uw raad vastgesteld dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering zowel bij de begroting als bij de jaarstukken verplicht is om de volgende bedrijfsvoering informatie op te nemen:

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Salariskosten (in € 1.000)	31.610	37.388	45.045
Omvang personele formatie (in fte)	420,5	447,4	477,8
Omvang personele bezetting (in fte) *	410,7	405,2	444,9
Kosten inhuur derden (in € 1.000)	9.881	1.779	2.338
Ziekteverzuimpercentage (in %)	5,4	5,0	5,0
Huisvestingskosten (in € 1.000)	1.474	2.126	2.457
Automatiseringskosten (in € 1.000)	3.325	3.518	3.922
Omvang personele formatie Griffie (in fte)	6,05	6,1	6,1
Omvang raads- en griffiebudget (in € 1.000)	1.465	1.514	1.686
Omvang budget rekenkamer (in € 1.000)	64	62	78
Omvang budget accountant (in € 1.000)	117	94	100
Omvang formatie College (in fte)	6,0	6,0	6,0
Omvang budget College (in € 1.000)	852	950	1.027

*de omvang van de personele bezetting is een momentopname omdat deze aan wisselingen onderhevig is. De gepresenteerde omvang is van medio september 2024 en is de stand van het moment dat de in de begroting opgenomen personeelsbegroting is opgesteld.

Toelichting

De personele formatie is met 30,4 fte toegenomen ten opzichte van de begroting 2024. 12,5 fte betreft de 2e tranche van de 36 fte uit de Kadernota 2024. 13,6 fte is het gevolg van het omzetten van budgetten in formatie binnen het sociaal domein. Het betreft een kostenneutrale correctie binnen het bestaande budget. De overige 4,3 fte zijn een verzameling van kleinere aanpassingen (bijvoorbeeld aanstellen Aanjager VN verdrag handicap en formatie waarvoor dekking is binnen beheerplannen en projectgelden).

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de verbonden partijen van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente is namelijk verantwoordelijk voor:

- de aansturing van de verbonden partij;
- de controle op de verbonden partij;
- de financiële consequenties vanuit de verbonden partij voor de eigen organisatie; en
- de maatschappelijke consequenties die voortvloeien uit de verbonden partij.

Wettelijk kader

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Provincies en Gemeenten verplicht gemeenten tot het opnemen van verantwoordingsinformatie over verbonden partijen in de P&C-documenten (begroting/jaarrekening). Een verbonden partij is "een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een bestuurlijk belang is "zegenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht". Bestuurlijk belang wordt uitgevoerd door zitting in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. Een financieel belang is "een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt".

Nota samenwerking

In de vergadering van 8 februari 2024 heeft de gemeenteraad de nota Samenwerking vastgesteld. Deze nota dient als leidraad en afwegingskader voor de Gemeenschappelijke Regelingen, Deelnemingen, maatschappelijke stichtingen e.d. waar de gemeente mee samenwerkt.

Deze nota is opgesteld vanuit de behoefte om meer grip te krijgen op de verbonden partijen en prioritering van de betrokkenheid van de raad juist op die verbonden partijen met een hoog risicoprofiel. Hiervoor maken we gebruik van het hiervoor ontwikkelde Risicokompas. Daarvoor wordt gebruikt gemaakt van een vragenlijst die enige jaren geleden is ontwikkeld voor de U10-gemeenten.

De resultaten van het Risicokompas worden gebruikt voor de verder uitwerking in een sturings- (raad) en beheers strategie (college van B&W).

Belang van de verbonden partijen voor de gemeente

De reden voor de gemeente om met een verbonden partij in zee te gaan is om beleidsdoelstellingen op de meest doelmatige wijze uit te laten voeren, zoals de gemeente dat voor ogen heeft. Het gaat hier om het behartigen van het publieke belang in samenwerking met de verbonden partij. Het aangaan van een relatie met een verbonden partij levert voor de gemeente de kennis en kunde om een publieke taak te vervullen. Daarnaast kan de samenwerking ook financiële voordelen opleveren (efficiëntere manier van werken door de verbonden partij, lastenverlichting door schaalvoordelen of doordat kosten gezamenlijk gedragen kunnen worden omdat de verbonden partij voor meerdere gemeenten werkzaam is).

Sturing en monitoring

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen is het gewenst om verbonden partijen te sturen en te monitoren. Besluiten worden genomen in het bestuur van de verbonden partijen en niet in de gemeenteraad zelf. Op basis van het bestuurlijk

belang voert de gemeente invloed uit in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. De raad kan ook een zienswijze indienen bij de P&C-producten van de verbonden partij. Op deze manier wordt geborgd dat de gemeentelijke belangen in acht worden genomen en worden behartigd door de verbonden partij.

Overzicht verbonden partijen

In het vervolg van de paragraaf worden de verbonden partijen ingedeeld conform artikel 15 van het BBV ingedeeld in de onderstaande categorieën:

- Gemeenschappelijke regelingen;
- Vennootschappen en coöperaties;
- Stichtingen en verenigingen;
- Overige verbonden partijen.

Per verbonden partij wordt vermeld op welke wijze wij een belang hebben en welk belang wordt gediend, welk financieel belang er mee gemoeid is en wat de eventuele risico's en ontwikkelingen zijn.

In vergelijking met voorgaande jaren zijn de verbonden partijen GR AV en ROM-S uit de paragraaf verdwenen in verband met de liquidatie van deze partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Utrecht is om de kwaliteit van de crisisbeheersing en noodhulpverlening in de regio Utrecht te verbeteren.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.
Openbaar belang	Veiligheid
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten, namens de gemeente Vijfheerenlanden is dat burgemeester Fröhlich.
Financieel belang	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van de ijkpunten van het gemeentefonds, subcluster Brandweer en Rampenbestrijding. De begrote bijdrage in 2025 is € 4.241.000 (GBTP & IGPP).
Risico's	De VRU definieert € 634.000 aan risico's. De weerstandscapaciteit van de VRU bedraagt € 1,4 miljoen. De veiligheidsregio kan worden geconfronteerd met onvoorziene kosten binnen het begrotingsjaar als gevolg van exogene ontwikkelingen (zoals premiestijgingen, claims, kostenfluctuaties die samenhangen met incidenten en crises).
Ontwikkelingen 2025	De stijging van de gemeentelijke bijdrage betreft uitsluitend de actualisatie van de ijkpuntsscores en reguliere loon- en prijsstijgingen.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)	
Vestigingsplaats	Zeist
Doel	GGDrU levert een bijdrage aan vijf maatschappelijke effecten: Inwoners wonen, leven, gaan naar school en werken in een veilige omgeving waar aandacht is voor gezondheid en elkaar. Een gezonde en veilige start voor elk kind. Iedereen kan zich ontwikkelen en ontplooien. Iedereen kan meedoen. Bedreigingen van de publieke gezondheid worden bestreden.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen delen aan de gemeenschappelijke regeling.
Openbaar belang	Bescherming en bevordering van de volksgezondheid op basis van de Wet publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGDrU door wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2025 is € 3.353.125.
Risico's	De GGDrU heeft risico's geïnventariseerd tot een hoogte van € 1.229.750. Tegenover de risico's staat een weerstandsvermogen van € 2.848.598. Daarmee is de verhouding (beschikbaar/nodig) 2,316. Hiermee zijn de genoemde risico's financieel ruim afdoende afgedekt.
Ontwikkelingen 2025	Begin 2023 is de bestuursagenda 2023-2027 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGDrU. In deze bestuursagenda staat de koers die het nieuwe bestuur de komende jaren wil gaan varen en hoe GGDrU hier invulling aan gaat geven, zodat zij een eigentijdse dienstverlening kan blijven bieden.

Reinigingsdienst Waardlanden	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Reinigingsdienst Waardlanden verzorgt de inzameling van huishoudelijk afval en grondstoffen (zoals papier en glas) voor de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden. Ook verzorgt Waardlanden de informatievoorziening en voorlichting aan inwoners over het scheiden van afval/grondstoffen.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Het verwijderen van het huishoudelijk afval, als bedoeld in de Wet Milieubeheer van de deelnemende gemeenten, is de belangrijkste taak van de dienst.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door wethouder T. van Maanen.
Financieel belang	De begrote totale bijdrage voor 2025 is € 9.204.000

Risico's	De risico's van Waardlanden kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's en worden berekend op € 1,5 miljoen. Waardlanden geeft aan over een weerstandsvermogen van € 1,6 miljoen te beschikken, hierbij dient aangetekend te worden dat € 0,8 miljoen hiervan wordt gevormd door de waardering van gronden. Deze middelen worden gerekend tot reserves maar kunnen nooit worden ingezet als weerstandsvermogen. Het gecorrigeerde weerstandsvermogen bedraagt hiermee € 0,8 miljoen en kwalificeert hiernaar naar de maatstaven van Waardlanden als "Ruim onvoldoende".
Ontwikkelingen 2025	2025 staat in het teken van verdere verbetering van de bedrijfsvoering van Waardlanden, hierop wordt het komende jaar fors geïnvesteerd.

Gevudo	
Vestigingsplaats	Dordrecht
Doel	De Gevudo heeft tot doel het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht.
Openbaar Belang	De GR Gevudo neemt namens de gemeenten deel in andere rechtspersonen met een soortgelijk of aanverwant doel in afvalverwerkingsactiviteiten op (boven) regionale schaal. De GR Gevudo neemt namens de deelnemende gemeenten met 529 aandelen (van circa 15% aandelen A) deel in de HVC.
Bestuurlijk belang	De GR Gevudo levert 1 commissaris in de huisvuilcentrale (HVC). De gemeenschappelijke regeling Gevudo kent 3 bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote provisie voor 2025 is € 110.000
Risico's	Gevudo is een houdstermaatschappij en voert zelf geen operationele taken uit. De liquiditeitspositie van Gevudo is daarom nauwelijks van belang. De risico's van Gevudo vanuit de HVC komen echter voor rekening van de deelnemers.
Ontwikkelingen 2025	-

ODRU	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Een gemeente is verplicht de uitvoerende milieutaken onder te brengen bij een omgevingsdienst. Vijfheerenlanden doet dat, samen met veertien andere gemeenten, bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU). De belangrijkste taken zijn vergunningverlening, toezicht en handhaving op

	het gebied van milieu. Daarnaast adviseert de ODRU ook bij bestemmingsplannen en bij het opstellen van (milieu)beleid.
Programma	Programma D Ruimtelijke ontwikkeling
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, IJsselstein, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De Missie van de ODRU is een veilige, duurzamen en gezonde fysieke leefomgeving in onze vijftien gemeenten. (Koers 2023-2027).
Bestuurlijk belang	De Omgevingsdienst heeft een Algemeen Bestuur. De colleges van de deelnemende gemeenten wijzen elk een lid en plaatsvervangend lid aan. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door de wethouder milieu Joop van Montfoort. Hij is tevens lid van de auditcommissie. De burgemeester vervult de rol van technisch/onafhankelijk voorzitter.
Financieel belang	De bijdrage bestaat uit de kosten voor de uren die in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn vastgelegd. Daarbij gaat het vooral om de wettelijke (basis)taken en de zogeheten koerstaken, taken waarvan de deelnemende gemeenten gezamenlijk hebben afgesproken die bij de ODRU neer te leggen. Daarnaast worden er aanvullende uren afgenomen voor niet wettelijke (menu)taken als milieu-advisering bestemmingsplannen. Het geheel wordt vastgelegd in het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma (UVP). De bijdrage voor 2025 bedraagt op basis van de DVO €1.988.648.
Risico's	De ODRU heeft in de geactualiseerde notitie Weerstandsvormen de risico's in kaart gebracht en gekwantificeerd op € 1.010.000. Op basis van recente ontwikkelingen zijn de risico's hoog over onderzocht. Hieruit is één aanpassing voortgekomen, t.w. een verhoging van het risico "Bereikingsmethodiek uurtarief (loon- en prijsindexatie). De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt daardoor €1.091.000.
Ontwikkelingen 2025	Mede naar aanleiding van de in 2023 vastgestelde Koers 2023-2027 zal de (verkenning van de) vorming van één omgevingsdienst voor de hele provincie Utrecht verdere invulling krijgen.

OVL	
Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam
Doel	Kerntaak van Bureau OVL is het uitvoeren van het beheer van de openbare verlichting en de centrale aansturing en bewaking op de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden hieraan. Bureau OVL fungeert op dit terrein ook als het kenniscentrum voor de deelnemers en voert in opdracht projecten voor de gemeenten uit.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte

Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Beheer openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder T. Meijdam
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2025 is €173.000
Risico's	Het gewenste weerstandsvermogen volgens de financiële verordening bedraagt € 184.000, -. De gewaardeerde risico's bedragen € 157.000, -. Het weerstandsvermogen bedraagt ultimo boekjaar € 156.406-. Daarmee is het gewenste niveau nog niet bereikt, maar is het weerstandsvermogen wel voldoende om de risico's af te dekken.
Ontwikkelingen 2025	-

Avres	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Avres helpt inwoners zich te ontwikkelen op gebied van werk, geld en sociaal netwerk. Door: 1. Mens centraal Ontwikkeling op gebied van werk, sociale omgeving, invulling van vrije tijd en ontwikkeling van sociale vaardigheden. 2. Ontwikkeling Gericht op bereikbaar maken van betaald werk en vergroten van zelfredzaamheid. 3. Netwerkorganisatie Optreden als verbinder van mogelijkheden in een netwerk van partners.
Programma	Programma C Sociaal domein
Deelnemende partijen	De gemeenten Molenlanden, Gorinchem en Vijfheerenlanden nemen deel in deze gemeenschappelijke regeling.
Publiek belang	Avres behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken in het kader van de Wet Werk en Bijstand, de Participatiewet, de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en andere regelingen op het gebied van het gemeenschappelijk sociale zekerheidsbeleid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd door wethouder S. Hitipeuw en in het Algemeen Bestuur door wethouder S. Hitipeuw en wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2025 is € 25.606.647
Risico's	De weerstandscapaciteit bedraagt € 6.1 mln.. Het totaal van de geïdentificeerde risico's bedraagt € 3,5 mln., de weerstandscapaciteit is voldoende voor de risico's (176%). De gewenste dekkingsgraad ligt tussen 140% en 200%.

Ontwikkelingen 2025	Avres geeft vanuit de ambitie/visie "Samen werken we vanuit aandacht en ontwikkeling aan kansen en perspectief voor onze inwoners", invulling aan taken en opgaven die voortvloeien uit (wettelijke) beleidskaders.
---------------------	---

Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU)	
Vestigingsplaats	Wijk Bij Duurstede
Doel	1. De zorg voor en het beheer van de in de archiefbewaarpplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten, zoals nader omschreven in de Archiefwet 1995. 2. Het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten voor zover deze niet zijn overgebracht. 3. Het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie bronnen op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.
Programma	Programma E Ontplooiing
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, Houten, Utrechtse Heuvelrug, Rhenen, Wijk bij Duurstede en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Toegankelijkheid voor inwoners en andere belangstellenden/belanghebbenden. Het historisch archief op een goede manier behouden.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. Wethouder S. Hitipeuw vertegenwoordigt daarin de gemeente Vijfheerenlanden.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2025 is € 425.516
Risico's	Het RAZU heeft op de balans geen eigendommen, zodat in dat opzicht geen risico aanwezig is. Een eventueel negatief exploitatiesaldo wordt door de deelnemende gemeenten afgewikkeld conform de artikelen 26 tot en met 28 van de gemeenschappelijke regeling (GR). In feite is daarmee een groot deel van de risico's afgedekt.
Ontwikkelingen 2025	-

Vennootschappen en coöperaties

Oasen NV	
Vestigingsplaats	Gouda
Doel	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor het drinkwater in Zuid Westelijk Nederland, waaronder Vijfheerenlanden.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.
Publiek belang	De N.V. Oasen is de maatschappij die is belast met de drinkwatervoorziening in het zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.

Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als één van de 21 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 55 van de 748 aandelen Oasen, naar rato van het aantal inwoners. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Oasen. Oasen keert op basis van haar statuten geen dividend uit.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.oasen.nl

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap. Aandelen BNG Bank luiden op naam en zijn niet beursgenoteerd.
Openbaar belang	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 83.265 van de 55.690.720 aandelen BNG. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij BNG. BNG Bank baseert dividendvoorstellen op haar kapitaalbeleid.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.bngbank.nl

NV Stedin Groep	
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doel	Via energienetwerken zorgt Stedin voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht, Noord-Holland en Noordoost Friesland.
Openbaar belang	Stedin is verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en gas naar circa 2,3 miljoen huishoudens en industriële klanten.

Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als een van de 42 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 95.787 van de 4.970.978 gewone aandelen Stedin en 8.030 van de 416.068 cumulatief preferente aandelen (uitgegeven in 2021). Stedin keert jaarlijks dividend uit. De uitkering op gewone aandelen is afhankelijk van de winst. De uitkering op de cumulatief preferente aandelen staat is gegarandeerd, ingeval de winst niet toereikend is, ontstaat er een rentedragende vordering op Stedin.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.stedin.net

MerwedeLingelijn (MLL) Beheer B.V.	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	De zeven gemeenten (Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Gorinchem, Molenlanden, Vijfheerenlanden en West-Betuwe) en de provincie Zuid-Holland langs de MerwedeLingelijn hebben zich samen sterk gemaakt voor het behoud van de spoorlijn. Dit leidde tot de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst (SOK) en Bestuursovereenkomst (BOK) tussen gemeenten en provincie voor frequentieverhoging en nieuwe stations en het opknappen van bestaande stations. Tussen de BV en de afzonderlijke gemeenten zijn Uitvoeringsovereenkomsten (UOK's) opgesteld; die van Vijfheerenlanden is inmiddels beëindigd. Ook hebben de gemeenten het platform sociale veiligheid MerwedeLingelijn opgericht. Voor de realisatie van de nieuwe infrastructuur en stations hebben de gemeenten de MerwedeLingelijn Beheer BV opgericht. Ook de herinrichting van de bestaande voorpleinen en de aanpassing van de bestaande stations valt onder de verantwoordelijkheid van het projectbureau.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Provincie Zuid-Holland; Gemeenten Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden, Gorinchem, Vijfheerenlanden en West-Betuwe
Openbaar belang	Openbaar vervoer
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in het bestuur van MLL Beheer vertegenwoordigd door wethouder J. van Montfoort.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden is aandeelhouder voor een aandelenkapitaal van € 30.525,-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Ontwikkelingen 2025	-
Overige informatie	www.merwedelingelijn.nl

Stichtingen en verenigingen

Stichting Inkoop Bureau Midden Nederland (IBMN)	
Vestigingsplaats	Vianen
Doel	Het IBMN wil financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen behalen voor haar leden en inkoop inzetten als strategisch en tactisch instrument voor waarde creatie. De dienstverlening is gericht op de professionalisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. De inkopers begeleiden zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, helpen bij het opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en fungeren als vraagbaak/helpdesk op het gebied van inkoop- en aanbesteding.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten IJsselstein, Leusden, Molenlanden, Montfoort, Scherpenzeel, Vijfheerenlanden, De Bilt en Woudenberg. Gemeenschappelijke regelingen: Avres, RMN en RSDKRH.
Openbaar belang	Voordelen behalen door efficiënte en effectieve inkoop en zo kosten reduceren. Daarnaast zorg dragen voor een rechtmatige inkoop die voldoet aan gemeentelijke, nationale en Europese aanbestedingsregels.
Bestuurlijk belang	De gemeentesecretaris vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2025 is € 30.958,50
Risico's	De gemeente 5HL heeft een verplichte afname van 190 uur. Jaarlijks wordt het uurtarief op basis van werkelijk gemaakte kosten verrekend met de deelnemers, waarbij nooit het maximale uurtarief kan overschreden. Het (financiële) risico is hiermee dan ook beperkt. De 'vaste bijdrage', een soort abonnement waarvoor een standaard aantal diensten worden geleverd, bedraagt 9.750 euro. IBMN heeft, op basis van een risico analyse, een afdoende weerstandsvermogen waarmee de mogelijke risico's voor de gemeente zijn afgehecht.
Ontwikkelingen 2025	-

Stichting WerkwIJSS (Beschut)	
Vestigingsplaats	IJsselstein
Doel	De stichting WerkwIJSS is na de ontvlechting van PAUW-bedrijven op 1 januari 2019 gestart met haar taak om beschutte werkplekken aan te bieden aan inwoners die daarvoor door de gemeenten worden aangedragen.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten Nieuwegein, Lopik, IJsselstein, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	WerkwIJSS biedt mogelijkheden voor iedereen die zelf moeilijk aan een reguliere, betaalde baan kan komen. Denk hierbij aan mensen met een arbeidsbeperking, langdurig werklozen, bijstandsgerechtigden, statushouders

	of vroegtijdig schoolverlaters. WerkwIJSS richt zich primair op mensen die woonachtig zijn in de gemeenten IJsselstein, Nieuwegein, Lopik, De Ronde Venen, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden.
Bestuurlijk belang	De stichting heeft een eigen bestuur. Wethouder J. van Montfoort vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in de Raad van Commissarissen.
Financieel belang	De begrote financiële bijdrage 2025 is € 92.679
Risico's	De gemeenteraad is in april 2024 geïnformeerd over de toekomstverkenning sociale infrastructuur Lekstroom. WIL en WerkwIJSS onderzoeken hoe het toekomstige werkbedrijf in de regio Lekstroom eruit komt te zien. Dit heeft mogelijk consequenties voor de rol van de Stichting WerkwIJSS Beschut. Ook is nog niet bekend waar de herhuisvesting van WerkwIJSS komt en of dit financiële consequenties heeft.
Ontwikkelingen 2025	Zie hiervoor bij de risico's

Overige verbonden partijen

U10 [1]	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Netwerksamenwerking op de terreinen economie, ruimtelijk ontwikkeling, verkeer- en vervoer, sociaal domein en energietransitie om de maatschappelijke uitdagingen van de regio Utrecht om te zetten in kansen.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De U10 bestaat uit de volgende gemeenten: Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De U10 is een netwerkorganisatie waar op de diverse beleidsterreinen gekeken wordt naar meerwaarde in samenwerking en gelijke aanpak. Per onderwerp wordt binnen de bestuurstafels gezocht naar gemeenten die daarin willen samenwerken. De deelnemende gemeenten participeren ook in de Economic Board Utrecht (EBU) samen met private partijen. Op deze drie thema's zijn convenanten gesloten: • samenwerking op het gebied van verkeer- en vervoer • brede samenwerking binnen de U10 • aansluiting bij de Economic Board Utrecht (EBU) De gemeenten werken samen op de werkprocessen: Beleidsontwikkeling, Uitvoering, Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Informatievoorziening. Op een aantal onderwerpen treedt U10 samen met provincie Utrecht en regio Amersfoort naar buiten (Rijk en EU) onder het label Metropoolregio Utrecht (MRU). Om aandacht te vragen voor ruimtelijk-economische opgaven waar bijdrage in gewenst of vereist is, oftewel in lobbytrajecten.
Bestuurlijk belang	Het college is vertegenwoordigd door meerdere wethouders aan de diverse bestuurstafels. BT Huisvesting aandachtsgroepen wordt bij actualiteiten ingelast. BT Gezonde woon- en leefomgeving T. Meijdam BT Klimaat neutrale regio J. van Montfoort BT Economische positionering T. van Maanen BT Duurzame bereikbaarheid J. van Montfoort BT Groen en Landschap T. van Maanen (voorzitter) BT Huisvesting aandachtsgroepen K. Bel Naast de Bestuurstafels is burgemeester S. Fröhlich voorzitter van het voorzittersoverleg en vertegenwoordigd

[1] U10 is geen formele verbonden partij maar een netwerk waarin gemeenten samenwerken op basis van een convenant. Gemeenten betalen een contributie. Er zijn geen formele P&C documenten.

	naast de burgemeester Utrecht S. Dijksma ook de U10 in en buiten de regio.
Financieel belang	De begrote inwonersbijdrage deelname regio U10 voor 2025 is € 101.500. De begrote bijdragen voor deelname aan de overige onderdelen U10 voor 2025 is € 148.500.
Risico's	De deelname is vrijwillig, er is geen financieel risico voor de uitvoeringsorganisatie, omdat sprake is van netwerksamenwerking. De laatste jaarrekeningen laten zien dat er binnen de begroting van U10 wordt (samen)gewerkt.
Ontwikkelingen 2025	Vanaf 2024 vindt de realisatie van het Integraal Ruimtelijk Programma plaats. Dit omvat de programmering, financiering en realisatie en heeft ultimo een doorlooptijd tot aan 2040. De gezamenlijke aanpak bestaat uit drie kernactiviteiten waarbij de U10-organisatie in ondersteunt op alle bouwstenen: - <i>bekostigen</i> van het perspectief; - <i>verdiepen</i> van het perspectief; - <i>actualiseren</i> van het perspectief; Daarnaast zijn er twee overkoepelende opgaven die de drie kernactiviteiten doorkruisen en om een gerichte benadering vragen: - <i>de regiopoorten</i>; regiopoort Vianen een belangrijk onderdeel is voor gemeente Vijfheerenlanden. - <i>de vitale kernen</i>; afstemming en samenwerking rondom de overkoepelende opgave. In de U10 zijn er meerdere gemeenten die, net als Vijfheerenlanden, hun kernen vitaal willen houden. Hierin is het slimmer om gezamenlijk in op te trekken, dan separaat. We blijven alert dat de uitvoering van het ruimtelijk perspectief in samenhang met de omgevingsvisie Vijfheerenlanden blijft.

RBL (Regionale Backoffice Lekstroom) ^[1]	
Vestigingsplaats	Houten
Doel	De RBL voert namens de gemeente de inkoop en administratieve dienstverlening uit t.b.v. de uitvoering van de Jeugdwet. Vanaf 2021 neemt onze gemeente ook deel aan inkoop Wmo individuele begeleiding, maar de backoffice van WMO doet VHL zelf.
Programma('s)	Programma C Sociaal Domein

^[1] RBL is niet formeel een verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente Vijfheerenlanden heeft geen bestuurlijk belang heeft in RBL. De relatie is vormgegeven door middel van een samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomst. Gezien het financieel belang, is RBL daarentegen wel opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

Deelnemende partijen	De gemeenten Houten, IJsselstein, Lopik, Nieuwegein en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	Het inkopen van individuele en collectieve begeleiding Wmo en specialistische jeugdhulp en uitvoeren van administratieve werkzaamheden (accounthouderschap) t.b.v. de uitvoering van de Wet op de Jeugdhulp.
Bestuurlijk belang	Er is een Bestuurlijk Platform Sociaal Domein (BPSDL). Dit platform heeft geen besluitvormende bevoegdheden. Hieraan nemen onze wethouders K. Bel en J. van Montfoort deel. Het platform heeft de volgende taken: Het vervullen van het bestuurlijk opdrachtgeverschap voor de gastheergemeente. Vervolgens wordt aangegeven dat het BPSDL-akkoord geeft op een aantal stukken om deze door te leiden naar de colleges voor besluitvorming. Daarnaast is er een ambtelijk platform van gemeentesecretarissen (GSO) met een aantal taken. Zie artikel 4, 2e lid. Geen besluitvormende taken, wel ambtelijk opdrachtgeverschap RBL. De directie van de gemeente Vijfheerenlanden vertegenwoordigt de gemeente in de Gemeentesecretarissen overleg Lekstroom (GSO).
Financieel belang	Vijfheerenlanden betaalt voor de Wmo voor het coördineren en verzorgen van (boven)regionale verwerving, inkoop en subsidie, het verzorgen van contractmanagement en beheer (inclusief accounthouderschap richting zorgaanbieders) en betaalt niet mee aan de administratieve uitvoering van de Wmo (wordt in eigen beheer uitgevoerd). De uitvoeringslasten van de jeugdhulp verlopen via RBL, omdat RBL zorg inkoopt namens en voor rekening van de gemeente.
Risico's	Bij de uitvoering van gemeentelijke taken door RBL is sprake van een tweetal risico's. - Ten eerste een financieel risico. Het risico bestaat dat de kosten van uitvoering van taken (uitvoeringskosten) hoger zijn dan verwacht (a.g.v. bijv wijzigingen wet- en regelgeving en extra taken die bij RBL worden belegd) waardoor de rekening bij de samenwerkende gemeenten wordt neergelegd. - Ten tweede een rechtmatigheidsrisico. RBL handelt namens de gemeenten en op het moment dat dit onrechtmatig gebeurt, heeft dat gevolgen voor de rechtmatigheidsverklaring van Vijfheerenlanden. Beide risico's kunnen zo klein mogelijk worden gehouden, het - naast de samenwerkingsovereenkomst - verder formaliseren van de samenwerking middels een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Houten, goede informatie-uitwisseling tussen RBL en de gemeente (via rapportages en overlegmomenten) en door controles op de (rechtmatige) uitvoering van gemeentelijke taken te organiseren.

Ontwikkelingen 2025

In het Coalitieakkoord 2022-2026 is aangegeven dat de coalitie zich sterk wil maken voor de vorming van een gemeenschappelijke regeling om de juridische basis te verbeteren en afspraken nog beter te borgen.

Tabel met eigen vermogen, vreemd vermogen en rekeningresultaat 2023

In onderstaande tabel is het verloop van het eigen vermogen en het vreemd vermogen per verbonden partij over het jaar 2023 opgenomen. De bedragen zijn in miljoenen euro's.

Verbonden partij	Eigen vermogen (in € miljoen)			Vreemd vermogen (in € miljoen)		
	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
VRU	23,24	23,25	28,32	62,71	62,54	65,32
GGDrU	4,11	4,33	4,62	49,26	29,29	32,37
Waardlanden	1,27	1,92	1,96	22,28	29,64	33,78
Gevudo	0,03	0,03	0,03	0,46	0,46	0,41
ODRU	1,71	1,15	0,47	3,33	4,32	5,89
OVL	0,14	0,15	0,21	0,58	0,75	0,32
AVRES	15,81	14,87	16,27	11,57	10,90	82,63
Razu	0,28	0,23	0,26	1,01	0,80	0,83
Oasen	122,43	125,60	128,15	188,12	222,00	244,64
BNG	5.062,00	4.412,00	4.721,00	143.995,00	107.459,00	110.819,00
Stedin	2.480,00	2.589,00	3.221,00	4.637,00	4.916,00	5.063,00
MerwedelingeLijn (MLL) Beheer B.V.	0,25	0,25	0,25	0,11	0,00	0,00
IBMN	0,20	0,20	0,21	0,14	0,10	0,12
Stichting WerkwIJSS (beschut)	0,15	0,16	0,17	0,34	0,23	0,39

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijke grondexploitaties zijn een van de meest risicovolle activiteiten van een gemeente. Er gaat veel geld in om en de risico's kunnen groot zijn. Het is belangrijk om jaarlijks een duidelijk en adequaat beeld te geven van alle huidige en toekomstige grondexploitaties. Dit doen we middels de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële uitkomsten van de diverse grondexploitaties en de reserveposities van de gemeente Vijfheerenlanden. Vooraf worden kort de gehanteerde financiële uitgangspunten en wettelijke kaders beschreven.

Nota grondbeleid gemeente Vijfheerenlanden 2023

De gemeente heeft onder andere de Woonvisie, de Economische visie en het Samenhangend duurzaamheid beleid vastgesteld. Om onder andere deze doelen op een zo efficiënt mogelijke en financieel verantwoordelijke wijze gerealiseerd te krijgen, heeft de wetgever een uitgebreide set aan instrumenten aan gemeenten beschikbaar gesteld. Wil de beschikbare gereedschapskist met instrumenten echt een goede bijdrage leveren aan het inrichten van financieel verantwoorde en doelmatige ontwikkelingen dan is het echter zaak hier vooraf een afgewogen en duidelijke visie op te hebben. Inzet van welke instrumenten in welke situaties gewenst zijn zonder onverantwoorde financiële risico's te lopen, wordt op voorhand kaderstellend vastgelegd en voorkomt ad hoc handelen zoveel mogelijk. Dit staat bekend als grondbeleid. De "Nota Grondbeleid Vijfheerenlanden 2023" (hierna: de nota) biedt dit gestructureerde kader. De nota is op 3 januari 2023 vastgesteld door de raad en op 18 maart 2023 inwerking getreden.

In de Nota Grondbeleid kiest de gemeente voor situationeel grondbeleid. De gemeente streeft naar een zo sterk mogelijke mate van regie in gebiedsontwikkeling. Die regie is het sterkst als we zelf eigenaar zijn of worden van de gronden waar we een gebiedsontwikkeling voorzien. We voeren dan een vorm van actief grondbeleid en kiezen die instrumenten uit de gereedschapskist die daar invulling aan geven. Om onze doelen te bereiken is actief grondbeleid echter lang niet altijd nodig of mogelijk. Niet altijd mogelijk als ontwikkelende partijen de door de gemeente gewenste ontwikkelingen oppakken en ook niet mogelijk als we de financiële middelen niet hebben, de risico's te groot zijn of de ambtelijke capaciteit niet beschikbaar is. Niet altijd nodig omdat de gereedschapskist instrumentarium bevat om de belangrijkste gemeentelijke beleidsdoelen te halen vanuit een faciliterende rol. Soms willen we echter iets extra's of willen we dat ontwikkelingen (sneller) worden opgepakt en uitgevoerd zodat urgente beleidsdoelen sneller worden behaald. Willen we de beleidsdoelen dan toch halen en is daar grond of vastgoed voor nodig dan ligt een keuze voor een "echt" actief grondbeleid voor de hand.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV geeft aan op welke wijze betreffende onderwerpen in de begroting en de jaarrekening verwerkt en verantwoord kan of moet worden. Kan, omdat de regelgeving meerdere verwerkingsopties toestaat en moet als de regelgeving verplicht tot een bepaalde verwerkingwijze. De BBV-notities bevatten dan ook aanbevelingen en stellige uitspraken voor de juiste toepassing en uitvoering van het BBV, voor Vijfheerenlanden zijn de belangrijkste:

1. Een 10-jaarstermijn voor BIE (Bouwgrond In Exploitatie)-grondexploitaties was en blijft in beginsel bestaan. Benadrukt wordt dat een langere looptijd dan 10 jaar onder voorwaarden was en blijft toegestaan.

2. Nieuwe categorie grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente, de zogenoemde 'warme gronden'.
3. Tussentijdse winstneming; met in achtneming van het realisatiebeginsel bestaat een verplichting de tussentijdse winst te verantwoorden. Als eenduidige systematiek is daartoe de Percentage of Completion (POC) methode voorgeschreven.
4. Het BBV geeft voorschriften ten aanzien van de inrichting van de begroting en jaarverslaggeving, zoals deze aan de raad moeten worden voorgelegd en gepubliceerd. De gemeente heeft de vrijheid om ten aanzien van de sturing en beheersing keuzes te maken. Het gaat dan bijvoorbeeld over interne spelregels over bevoegd- en verantwoordelijkheden, de inrichting van informatie- en administratieve systemen en het bedenken van verdeelsleutels om gezamenlijke kosten toe te rekenen.
5. De toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
6. De discontovoet is opgegeven op 2,0% in plaats van het gemeente-specifiek percentage (veelal debetrente-percentage).

Ten aanzien van deze punten kan geconcludeerd worden dat er in de gemeente Vijfheerenlanden, op dit moment, geen grondexploitaties zijn met een looptijd langer dan 10 jaar. De grondexploitaties zijn opgesteld overeenkomstig de verplichte kostensoortenlijst onder de nieuwe Omgevingswet vanaf 01-01-2024. De rente sluit aan bij de leningportefeuille. In Vijfheerenlanden wordt voor een negatieve grondexploitatie de verliesvoorziening getroffen op het niveau van het saldo contante waarde. Op dit moment is er één grondexploitatie met een negatief saldo waarvoor een verliesvoorziening is gevormd.

Financiële uitgangspunten

De financiële spelregels voor grondexploitaties zijn te vinden in het BBV. Elke grondexploitatie kent een uniforme opbouw van de raming van kosten en opbrengsten.

Elke grondexploitatie wordt minimaal één keer per jaar geactualiseerd, tenzij er redenen zijn om dit vaker te doen. Bijvoorbeeld als er fundamentele (plan)wijzigingen zijn. De grondexploitaties worden doorgerekend op basis van de dynamische eindwaarde-methodiek. Dit betekent dat rekening wordt gehouden met een inflatiecorrectie voor de kosten- en opbrengstenposten en de rentelasten. Hiermee wordt het resultaat op eindwaarde verkregen. Vervolgens wordt het resultaat op netto contante waarde berekend. Dit betekent, dat de eindwaarde wordt teruggerekend naar heden door deze te corrigeren voor de rente. Dit is nodig voor het inzicht in de vermogenspositie van de gezamenlijke grondexploitaties op één dezelfde datum. Voor deze actualisatie is dat 1 januari 2024. De verwachte resultaten kunnen zo worden vergeleken met de stand van de reserves en voorzieningen per diezelfde datum.

Voor de risico's fungeert de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) als verzamel- en verrekenpost voor de eindresultaten van de grondexploitaties. Winsten worden aan de ARG toegevoegd. Voor verwachte verliezen dient een voorziening te worden getroffen die ten laste komt van de Algemene Reserve Grondexploitaties. Het onderling verevenen van resultaten van grondexploitaties onderling is ingevolge het BBV niet toegestaan. Als een negatieve grondexploitatie een voorziening kent tot het verwachte verlies en na actualisatie blijkt het verlies minder te zijn, dan valt een deel van de getroffen voorziening vrij.

Een grondexploitatie heeft betrekking op een meerjarige periode. Aan de hand van een inflatiepercentage voor zowel de kosten- als de opbrengstenposten wordt in de grondexploitatie rekening gehouden met tijdseffecten. Voor de grondportefeuille geldt

een algemene set parameters. Afhankelijk van specifieke afspraken en contracten in een project kan hiervan worden afgeweken. Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de (standaard)parameters voor de kosten en opbrengsten:

MPG 2024 - Rekenparameters	
Startdatum grondexploitatie	1-1-2024
Eindwaarde datum	grex afhankelijk
Netto contante waarde datum	1-1-2024
Kostenindex civiel 2024	4,00%
Kostenindex civiel vanaf 2025	2,00%
Kostenindex overige kosten	2,00%
Opbrengstenindex bedrijfskavels 2024	0,00%
Opbrengstenindex bedrijfskavels vanaf 2025	2,00%
Opbrengstenindex woningbouw	1,50%
Rente	1,00%
Disconteringsvoet (conform BBV)	2,00%

Resultaten grondexploitatie

De grondexploitatie valt uiteen in een aantal complexen. Voor al deze complexen wordt jaarlijks op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen en de financiële uitgangspunten van het vigerende grondbeleid een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De jaarlijkse frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie.

In het navolgende overzicht zijn de verwachte resultaten van de in exploitatie zijnde complexen vermeld (bedragen x € 1.000):

Complex	Boekwaarde eind 2023	Voorzien eind 2023	Contante waarde	Eind waarde	Gerealiseerde winstneming	Eind- datum
Vianen Gaasperwaard I	493	0	2.050	2.050	-2.020	2024
Meerkerk Werklandschap IVa	1.658	0	190	214	0	2029
Leerdam Broekgraaf	956	0	222	250	0	2029
Leerdam Voorzieningencluster	673	0	1.036	1.106	-180	2026
Sluiseiland Vianen	-105	0	2.914	2.915	-2.855	2024
De Weide II Meerkerk	2.718	0	5.885	6.625	-23	2029
Achter van Zuilenstraat	58	187	-187	-207	0	2028
Totaal	6.451	187	12.110	12.953	-5.078	
Nog te realiseren winstneming					-7.875	

De eindwaarde is de uitkomst van het gehele project. Conform BBV regelgeving is voor de projecten Gaasperwaard, Voorzieningencluster, Sluiseiland en Weide II tot en met 2023 winst genomen op basis van de voortgang van het project. De nog te realiseren winstneming bedraagt € 7.875,- (x 1.000).

Toelichting projecten grondexploitatie

Vianen: Bedrijventerrein Gaasperwaard I

Het plan en de grondexploitatie lopen op het einde. Het laatste kavel is in 2024 geleverd. De gemeente moet nog een aantal laatste werkzaamheden afronden. Afhankelijk hiervan is verwachting dat de grondexploitatie eind 2024 afgesloten kan worden.

Meerkerk: Werklandschap IVa

Het bestemmingsplan voor het Werklandschap Meerkerk IVa en de grondexploitatie zijn eind 2022 door de gemeenteraad vastgesteld.

De gemeente maakt in dit project alle gronden bouw- en woonrijp en geeft bouw kavels voor bedrijven uit.

De komende periode wordt gekeken of er een oplossing gevonden kan worden voor de netcongestie zodat toch kavels uitgegeven kunnen worden.

Leerdam: Woningbouwontwikkeling Broekgraaf

Ten westen van Leerdam wordt de nieuwe woonwijk Broekgraaf gerealiseerd. In totaal worden hier een kleine 1.100 woningen gerealiseerd (samen met het naastgelegen Voorzieningencluster in totaal circa 1.250 woningen). Er worden woningen voor diverse doelgroepen gerealiseerd. In Broekgraaf komen alleen woningen. In het naastgelegen voorzieningencluster komen scholen (IKC Broekgraaf) en zorgvoorzieningen. De sportvoorzieningen zijn inmiddels gereed en de scholen worden medio 2024 opgeleverd.

De locatie Broekgraaf is voor het grootste gedeelte uitontwikkeld. Een groot deel is klaar of in aanbouw. De noordelijke percelen in het plan zullen de komende jaren als laatste worden bebouwd. De gronden in dit deel worden dit jaar voorbelast en verder bouwrijp gemaakt. Voor ruim 800 woningen zijn de bouw kavels uitgegeven. De komende jaren zullen de resterende bouw kavels gefaseerd worden uitgegeven en zal het plan worden afgebouwd.

Leerdam: Voorzieningencluster (o.a. sport, kindcentrum)

Direct naast en grenzend aan Broekgraaf is het Voorzieningencluster Broekgraaf gelegen. Dit plan voorziet in een integrale gebiedsontwikkeling met de functies sport, onderwijs, kinder-opvangvoorzieningen en wonen, specifiek in het gebied rondom de locatie van de basisschool "Klim Op", Leerdam Sport en M3. In totaal komen in dit gebied ongeveer 165 appartementen waaronder een groot aantal sociale en goedkope woningen en zorgwoningen voor stichting Mus uit Leerdam. De school met bovengestapelde appartementen wordt medio 2024 opgeleverd. Het zorggebouw met appartementen is in aanbouw en zal medio 2025 worden opgeleverd.

Vianen: Woningbouwontwikkeling Sluiseiland

De gemeente heeft een ontwikkelaar geselecteerd voor het plan. De ontwikkelaar realiseert de woningen en is verantwoordelijk voor alle kosten die samenhangen met het plan. Ook de inrichting van de openbare ruimte wordt door de ontwikkelaar verzorgd. Het totale plan omvat 176 woningen. Deze zijn inmiddels allemaal opgeleverd. Het programma bestaat uit appartementen, herenhuizen en 39 CPO woningen (Collectief Particulier opdrachtgeverschap). Naar verwachting kan de exploitatie eind 2024 worden afgesloten.

Meerkerk: Woningbouwontwikkeling De Weide II

Het woningbouwproject Weide II ligt ten zuiden van Weide I in Meerkerk tussen de Bazeldijk en Burggraaf, dichtbij de afslag Meerkerk op de A27. Tussen 2024 en 2028 worden 150 verschillende soorten woningen gebouwd, waarvan 45 woningen in de sociale huur sector.

Het Woningbouwproject Weide II is aanbesteed en de gekozen ontwikkelaar (de Combinatie Wilma/Reinbouw) heeft de koopovereenkomst getekend en heeft de gronden medio 2024 geleverd gekregen. De omgevingsvergunning voor 100 woningen is door de gemeente verleend.

De verkoop van de eerste woningen vindt na de vakantie plaats. Er lijkt veel interesse voor de woningen. De voorbereiding voor het bouwrijp maken is verder in volle gang. Woningcorporatie Fien bouwt de 45 sociale woningen en werkt voortvarend aan de voorbereiding daarvan.

Hei- en Boeicop: Achter van Zuilenstraat

De gemeente Vijfheerenlanden werkt aan de ontwikkeling van het kleinschalige woningbouw-plan achter de Van Zuilenstraat in Hei- en Boeicop. Er is behoefte aan woningbouw voor de kleine kernen van Vijfheerenlanden, zo ook in Hei- en Boeicop. Er is al lange tijd niet gebouwd. Het dorp dringt er richting de gemeente op aan dat woningbouw spoedig wordt ontwikkeld. Eind 2023 is de grondexploitatie vastgesteld in de gemeenteraad. Er wordt nu gewerkt aan het realiseren van een planologische titel, de voorbereiding op de selectie van een ontwikkelaar en het voorbereiden van het voorbelasten en bouwrijp maken. De bouw van de 13 woningen is voorzien in 2026.

Strategische gronden

Naast de actieve grondexploitaties beschikt de gemeente Vijfheerenlanden over meerdere gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn- of kunnen worden uitgewerkt. Deze gronden maken deel uit van de materiële vaste activa (MVA) van de gemeente. Aan deze gronden kunnen geen kosten en/of inkomsten worden toegerekend zoals bij een grondexploitatie (activeren). Deze gronden maken derhalve geen onderdeel uit van de begroting. Voor projecten in voorbereiding wordt een voorbereidingskrediet aangevraagd.

Lexmond: Woningbouwontwikkeling Killesteijnstraat

Het plangebied is gelegen tussen de Kortenhoevendijk en Killesteijnstraat. Voor het project Killesteijn II zijn er de afgelopen jaren gesprekken gevoerd met woningcorporatie Fien en de ontwikkelaar die een deel van het plangebied in bezit heeft. Eind 2023 heeft er een inloopavond plaatsgevonden waarbij de bestemmingsplanuitwerking en het verkavelingsplan aan de omwonenden zijn gepresenteerd.

Naar verwachting kan in het najaar van 2024 de verkoopovereenkomst worden getekend en het bestemmingsplan worden vastgesteld.

Overige percelen

Naast Killesteijn heeft de gemeente enkele (doorgaans) kleinere percelen in eigendom met name in Vianen.

Weerstandsvermogen

Na het vaststellen van de jaarrekening 2023 is het saldo van de Algemene Reserve Grondexploitaties € 3.870.000. Daarbij is er vanaf 2023 een bedrag van € 905.000 geormerkt voor diverse projecten en voorbereidingskredieten. Hierna resteert er een bedrag van € 2.965.000. Deze wordt o.a. ingezet voor de dekking van eventuele risico's op de grondexploitaties.

Uitvoering passief grondbeleid

Behalve (eigen) grondexploitaties voert de gemeente ter uitvoering van passief grondbeleid in samenwerking met de initiatiefnemers diverse woningbouwprojecten uit. Daarbij wordt altijd eerst gezamenlijk de haalbaarheid van een initiatief op een locatie onderzocht. Als geconcludeerd wordt dat een plan haalbaar is, wordt een plan voorbereid en gereed gemaakt voor planologische besluitvorming. Nadat een plan planologisch mogelijk is gemaakt, kan de initiatiefnemer de realisatie van het plan voorbereiden en tot uitvoering brengen. Op dit moment wordt in dit kader aan de volgende initiatieven gewerkt:

Nieuw Dorp Hoef en Haag

De ontwikkeling van Hoef en Haag verloopt voorspoedig. Vele honderden woningen zijn al opgeleverd (waaronder al meer dan 100 sociale huurwoningen) en het nieuwe dorp begint gestalte te krijgen.

Ameide: woningbouw Prinsengracht 79A

Initiatiefnemer en gemeente onderzoeken samen de haalbaarheid voor woningbouw op deze locatie. Woningbouwprogramma en planning zijn nog onderdeel van dit onderzoek. (voorlopig indicatief: 22-30 woningen, uitvoering vanaf 2025).

Everdingen: woningbouw hoek Graaf Florisstraat/Graaf Huibertlaan

Initiatiefnemer werkt plannen voor een woningbouwproject met 24 woningen verder uit. Voorbereiding van planologische procedure start naar verwachting eind 2024. (voorlopig indicatief: uitvoering vanaf 2025).

Leerbroek: Slagboomlocatie (Kerkweg/Recht van ter Leede)

Plan is in uitvoering. Plan betreft 32 woningen en de bouw van een nieuwe Eben Haëzerschool (basisschool en kinderopvang). Afronding volledige plan in 2026/2027.

Leerdam: Knarrenhof (Parallelweg/Gerbrandylaan)

Initiatiefnemer en gemeente bereiden samen een plan voor een Knarrenhof met 24 appartementen voor. Planning planologische besluitvorming en start uitvoering nog afhankelijk van onderzoek naar haalbaarheid van het initiatief voor zowel gemeente als initiatiefnemer.

Ameide: Kandelaar

Plan is in uitvoering. Plan betreft 22 woningen. Afronding volledige plan in 2024.

Meerkerk: Het Bos / Zouwenbos (tussen Het Bos en Zouwendijk)

Uitvoering van het plan voor 11 woningen (waarvan 10 voor de doelgroep 'senioren') is 1e helft 2024 gestart met het voorbelasten van het terrein. Start bouw van de woningen naar verwachting begin 2025 waarna het plan in 2026 afgerond zal zijn.

Leerdam: Eiland 1 (voormalig Huis ter Leede)

Initiatiefnemer en gemeente onderzoeken samen de haalbaarheid voor vervangende woningbouw op deze locatie. Het gebouw 'Oude Huis ter Leede' en de Rondas 1 zullen worden gesloopt. Op deze locatie komen 70 middeldure appartementen en 50 sociale appartementen terug. De overige gebouwen worden verduurzaamd. Uitvoering staat gepland vanaf 2025).

Leerdam: Hellingbaan akkoord

Initiatiefnemer en gemeente onderzoeken samen de haalbaarheid voor vervangende woningbouw op deze locatie. Woningbouwprogramma en planning zijn nog onderdeel van dit onderzoek (voorlopig indicatief: sloop 100 woningen en bouw ca. 140 woningen, uitvoering vanaf 2026).

Vianen: Hazelaarplein iets aangevuld

Bestemmingsplan is 22 september 2022 vastgesteld en onherroepelijk geworden. Initiatiefnemer is de realisatie van het plan aan het voorbereiden. Plan betreft 126 woningen, uitvoering bouw vanaf 2025.

Vianen: De Hagenweg 6

Initiatiefnemer en gemeente onderzoeken samen de haalbaarheid van een ontwikkeling van een WOK-restaurant met een voorlopig 60-tal woningen op locatie naast de afslag

nabij A-27. Dus deels een verplaatsing van het restaurant en het toevoegen van (starters-)woningen nabij de te verbreden snelweg A-27 en de verlegde afrit.

Vianen: transformatielocatie Dekkerhout c.a.

De firma Dekkerhout heeft aangegeven zijn bedrijfsvoering te willen verplaatsen naar het te ontwikkelen werklandschap Gaasperwaard III. Daarnaast heeft ook de firma Pouw aangegeven te willen verplaatsen. Hierdoor ontstaat een potentieel te ontwikkelen gebied ten behoeve van woningbouw, tegen de kern van Vianen. Met deze ontwikkeling kan in de nabije toekomst voldaan worden aan de ambities om in voldoende mate aan de aanzienlijke vraag van woningen te voldoen. Met initiatiefnemer(s) zal/zullen na vaststelling van de Gebiedsvisie Vianen waar deze locatie in breder perspectief is opgenomen is vastgesteld nadere contractuele afspraken kunnen worden gemaakt voor herontwikkeling naar woningbouw. De gemeenteraad heeft op 9 juli jl. de ruimtelijke visie regionaal werklandschap Gaasperwaard III vastgesteld. Met dit besluit is de haalbaarheid aangetoond. Voorafgaand aan het maken van contractuele afspraken met initiatiefnemers plangebied Hagenweg zoals dat in de Gebiedsvisie Vianen is geduid het wenselijk dat vanuit de gemeente een programma van eisen en een ruimtelijke randvoorwaardenkaart wordt opgesteld. Dit ruimtelijk raamwerk geeft op hoofdlijnen de kaders weer waarbinnen deze herontwikkeling kan plaatsvinden. Hiervoor dient op korte termijn een startnotitie incl. een voorbereidingskrediet aangevraagd te worden.

Lexmond: Gregoriuslaan 36

De intentieovereenkomst wordt ondertekend, waarna initiatiefnemer en gemeente samen de haalbaarheid onderzoeken voor woningbouw op deze locatie. Woningbouwprogramma en planning zijn nog onderdeel van dit onderzoek.(voorlopig indicatief: 8 woningen, uitvoering vanaf 2026).

Overige onderhanden projecten

Behalve aan grondexploitaties en woningbouwprojecten van externe initiatiefnemers wordt ook aan diverse andere ontwikkel- en bouwprojecten gewerkt. Het gaat dan met name om maatschappelijk vastgoed en werklandschappen zoals bijvoorbeeld Meerkerk IVa, Gaasperwaard III, IKC Broekgraaf, etc.

Vianen: regionaal werklandschap Gaasperwaard III

Voor regionaal werklandschap Gaasperwaard III, dat in het IRP door alle regiobesturen van de betreffende gemeenten is vastgesteld en het PPWW2023 zoals dat door het college van GS van Utrecht is vastgesteld, is dit werklandschap opgenomen. T.z.t. dient op basis van de onlangs vastgestelde ruimtelijke visie, incl. een aanvullend krediet van € 70.000,- een stedenbouwkundig verkavelingsplan te worden opgesteld, incl. een grondexploitatie. De grondexploitatie hangt ook samen met de wijze waarop dit werklandschap ontwikkeld zal gaan worden: neemt alleen de gemeente hierin het initiatief of is het een samenwerking van de U10-gemeenten. Ten behoeve van dit project is een startbudget beschikbaar gesteld, groot € 125.000,-. Bij vaststelling van de grondexploitatie dienen planvormingskosten te worden meegenomen.

Hei en Boeicop: Woningbouwlocatie voetbalvelden Hei- en Boeicop

Op 29 juni 2023 heeft de raad een voorbereidingskrediet voor de woningbouwontwikkeling nabij de voetbalvelden van Hei- en Boeicop beschikbaar gesteld. Het gaat hierbij om circa 50 woningen. Op dit moment zijn wij bezig met het stedenbouwkundig schetsontwerp. Er zijn 3 mogelijke scenario's die tot 1 teruggebracht moeten worden. Hiervoor wachten we nog op input vanuit bijvoorbeeld geluidsonderzoek (ivm stiltegebied en afstanden tussen woningen en sportcomplexen). Ook worden gesprekken gevoerd over mogelijke grondaankopen om de verplaatsing van de

sportvelden mogelijk te maken. Het streven is om einde van het jaar een uitspraak te doen over de haalbaarheid en afhankelijk van die uitspraak de vervolgfase in te gaan.

Lexmond: gebiedsplan voor Lexmond West

In 2022 heeft de gemeenteraad reeds een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld om een visie op Lexmond West te maken. Dit heeft in afwachting van de dorps(woon)visie even stilgelegen, maar nu die visie is vastgesteld, kan ook een plan op hoofdlijnen gemaakt worden voor de westzijde van Lexmond. Tegelijkertijd heeft het college besloten de focus te leggen op een initiatief van derden in Lexmond Oost omdat woningbouw daar sneller te realiseren is. Omdat in Lexmond West enkele uitdagingen spelen; mogelijke randweg, provinciale goedkeuring, is wel met de planvorming gestart, maar de realisatie zal dus op de langere termijn plaatsvinden.

Leerdam: Nieuwe gemeentehuis

In Leerdam zal het huidige gemeentehuis grootschalig worden gerenoveerd en uitgebreid voor de huisvesting van de ambtelijke organisatie, de bibliotheek en de gemeenteraad. Tijdens de werkzaamheden zullen de gemeentelijk organisatie en de bibliotheek tijdelijk elders worden gehuisvest. De gemeente hoopt begin 2027 haar intrede in het verbouwde gemeentehuis in Leerdam te nemen.

Leerbroek: Nieuwe Eben Haëzerschool

Op het kavel van woningbouwlocatie Slagboom zal ook een nieuwe school voor de Eben Haëzer worden gebouwd. Het huidige pand is sterk verouderd en is aan vervanging toe. Oplevering is 2025.

Vianen : Herbestemming stadhuis

Het huidige stadhuis (nieuwe gedeelte zal worden verkocht. Het oude stadhuis blijft in eigendom van de gemeente, maar zal een andere functie krijgen. Onderzoeken hiervoor zijn opgestart. Bij de ontwikkelvisie van het oude deel worden de maatschappelijke partner, zoals historische vereniging en het museum, betrokken.

Vianen: Vergroten van de Aldi in de wijk de Hagen in Vianen

De Aldi heeft inmiddels de omgevingsvergunning voor de sloop en de verbouw ontvangen. Daarnaast is een ontheffing aangevraagd bij de provincie in het kader van de flora en fauna. De Aldi is voornemens om begin volgend jaar te beginnen met sloop/verbouw, dit mede afhankelijk van verkrijging van de ontheffing.

Leerdam: kindcentrum Broekgraaf

In Broekgraaf wordt gewerkt aan de realisatie van een kindcentrum (2 basisscholen, gymzaal, kinderdagopvang en BSO) en 18 appartementen. Het kindcentrum is 1 juli 2024 opgeleverd en zal met ingang van het schooljaar 2024/2025 in gebruik worden genomen. De oplevering van de woningen staat gepland na het zomerreces.

Schoonrewoerd: Uitbreiding van de Noachschool

Het schetsontwerp is afgerond, de plannen worden verder uitgewerkt. Het bestemmingplan wordt dit jaar aangepast. Realisatie eind 2024. Er zijn zienswijzen ingediend door de VRU, het waterschap en twee omwonenden. Met hen worden gesprekken gevoerd. We verwachten eind dit jaar het bestemmingsplan te kunnen vaststellen. Daarna een aannemer te selecteren en de bouw te starten. Start bouw verwacht mei 2025.

Hagestein: Multifunctioneel Centrum

In Hagestein wordt gewerkt aan een MFC (dorpshuis-school- kinderdagverblijf- na schoolse opvang en gym- sportzaal) wil realiseren. Met het afronden van de dorpswoonvisie eind 2023 is de locatie voor het MFC bekend. Realisatie half 2027.

Meerkerk: Kindcentrum

De Dorpswoningvisie is recent (half 2024) opgeleverd. De genoemde locatie, sporthal de Linde, geeft grote uitdagingen in de ontwikkeling van het kindcentrum. Het verplaatsen van de Linde kost veel extra tijd en geld. Bouwen op deze locatie geeft een vertraging van jaren.

Vianen: De Ark

De Ark Vianen zal worden uitgebreid c.q. gerenoveerd. Streven is om tijdens de meizomer en kerst vakantie de bouw werkzaamheden uit te voeren zodat er geen tijdelijke huisvesting noodzakelijk is. Het Flora en Fauna onderzoek en de onzekerheid van een voldoende elektriciteit aansluiting heeft de planning een jaar vertraagd. Realisatie in 2025.

Paragraaf Investeringsprogramma “Het goede leven”

Inleiding

Om uitvoering te kunnen geven aan de ambitie om 3.000 woningen toe te voegen zijn ontwikkelgebieden aangewezen door middel van gebiedsvisies en dorpswoonvisies. Deze fase van visieontwikkeling wordt in 2025 afgerond waarmee we nu staan voor de uitdaging om zaken te realiseren. Dit moet leiden tot een stabiele woningbouwproductie voor nu en de komende jaren. Naast de woningbouwproductie is de inzet gericht op het bouwen aan leefbare en toekomstbestendige wijken; nú en in de toekomst ('het goede leven' in de gemeente Vijfheerenlanden).

Ruimtelijke kwaliteiten spelen hierbij een belangrijke rol maar evenzeer ook de volkshuisvestelijke sturing en demografische aspecten. Denk aan het anticiperen op de komende vergrijzing, het bouwen voor de autonome behoefte en zorg dragen voor specifieke doelgroepen met een landelijke- en regionale taakstelling.

Investeringsfonds om uitvoering te faciliteren

In de kadernota 2024-2027 heeft de gemeente opgenomen om een investeringsfonds op te richten om bij te dragen aan 'het goede leven' in Vijfheerenlanden. In het kader van het investeringsfonds dient er onderscheid gemaakt te worden tussen:

- *Voorwaardenscheppende investeringen;*
Dit zijn investeringen gericht op het realiseren of faciliteren van groei in de gewenste kwaliteit;
- *Kwaliteitsverhogende investeringen;*
Investerings die mogelijk worden door de groei door aanwending van een deel van de extra uitkering uit het gemeentefonds en ozb-inkomsten als gevolg van een toenemend inwoneraantal (schatting: 3000 extra woningen leidt tot extra ruimte voor kwaliteitsinvesteringen van 55 miljoen).

De scope van het investeringsfonds behelst in eerste instantie voorwaardenscheppende investeringen, waarbij van belang is om aan te geven dat dit investeringen betreft die niet inpasbaar zijn in de financiële businesscase van betreffende gebiedsontwikkeling (infrastructuur, voorzieningenniveau en andere bovenwijkse voorzieningen). Investerings die zichzelf terugverdienen behoren niet tot de scope.

Kwaliteitsverhogende investeringen zijn in principe pas aan de orde als concreet zicht is op realisatie van de geplande 3.000 woningen of een deel daarvan. Dit wordt in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht.

De investeringen die behoren tot de voorwaardenscheppende categorie kennen de volgende doelen:

1. Het verbeteren van de betaalbaarheid van woningen;
2. Het bieden van een goed voorzieningenniveau en voldoende werkgelegenheid;
3. Passende afwikkeling van de mobiliteitsopgaven;
4. Passende compensatiemaatregelen om kwaliteit van de leefomgeving te borgen (in brede zin van het woord, landelijk beleid maar ook lokaal. Denk aan Water, Natuur, Stikstof, Duurzaamheidsambities enz.).

Hiermee is het doel van het investeringsfonds min of meer geschetst. Ten behoeve van de nadere uitwerking van het investeringsfonds is een kader nodig waarbinnen investeringen kunnen worden afgewogen. Met andere woorden, de beschikbare middelen zijn schaars en er dient een onderbouwde en weloverwogen keuze gemaakt te worden ten aanzien van de projecten die in aanmerking komen voor bekostiging vanuit het investeringsfonds.

Positionering in de begroting

In de programmabegroting 2024 en de kadernota 2025-2028 zijn de contouren van het investeringsprogramma steeds opgenomen in een aparte paragraaf. In lijn met de doorontwikkeling van de P&C cyclus wordt voorgesteld deze strategie voort te zetten. Het investeringsfonds blijft daarmee in ieder geval gedurende de looptijd (tot 2040) als aparte paragraaf terugkomen in de begroting.

Kaders en werkwijze investeringsprogramma 'Voorwaardenscheppend'

Vijfheerenlanden voegt tot 2040 (tenminste) nog 3.000 woningen toe. Daarmee faciliteren we minimaal de autonome bevolkingsgroei. Of dit op langere termijn voldoende is vraagt nader onderzoek, de doelstelling kan lopende het investeringsprogramma derhalve nog worden aangepast.

Voor dit moment is het van belang de aanwas van woningen op een goede manier te integreren in of aan bestaande kernen. De locaties die daarvoor in aanmerking komen zijn in een participatief traject vastgelegd in gebieds- en dorpswoonvisies. De ontwikkeling van deze locaties moet bijdragen aan het goede leven.

Om te bepalen of een ontwikkeling in aanmerking komt voor een bijdrage vanuit de investeringsagenda is een aanvullende weging nodig. De criteria voor deze weging zijn in het vervolg van deze paragraaf opgenomen.

De termijn voor realisatie loopt in principe tot 2040 wat betekent dat snelle opstart van projecten niet voor alle projecten nodig is. Vanuit het perspectief van een evenwichtige doorontwikkeling van onze gemeente en onze kernen maar ook vanuit de impact van het programma op de organisatie zal dus geprioriteerd moeten worden. Alles tegelijk is niet nodig en ook niet zomaar mogelijk. Tegelijk dient onderzocht te worden in hoeverre de huidige ambitie aansluit bij de behoefte van Vijfheerenlanden. Een globale inschatting van het huidige perspectief laat zien dat er nog ruimte is voor versnelling en daarmee ook voor ophoging van de huidige ambities. De omvangrijke opgave van Vijfheerenlanden vraagt ook om het verkennen van de grenzen van de draagkracht van Vijfheerenlanden. Wanneer het laadvermogen is vastgesteld in relatie tot de opgave kan beter een passende investeringsstrategie worden gekozen.

Proces

Nu de locaties voor de 3.000 woningen (grotendeels) zijn aangewezen kan het proces op gang komen om deze locaties ook in te vullen. Voor een belangrijk deel komt dit als vanzelf op gang, initiatiefnemers zien de ruimtelijke mogelijkheden en komen met voorstellen om daar invulling aan te geven. Voor zover deze voorstellen bijdragen aan de doelen en ambities van Vijfheerenlanden 2040 (Omgevingsvisie) wordt hier in beginsel positief op gereageerd en wordt in een regulier proces van haalbaarheidsonderzoek bepaald of projecten tot uitvoering kunnen komen.

Om af te wegen of initiatieven op bijdragen uit de investeringsagenda kunnen rekenen is, zoals aangegeven, een aanvullend proces nodig om tot een goede afweging te komen. Dat proces is hiernaast in hoofdlijnen geschetst en wordt hier nader toegelicht.

Eerste randvoorwaarde is dat een initiatief past binnen **de scope van de omgevingsvisie** en de daarop gebaseerde gebieds- en dorpswoonvisies.

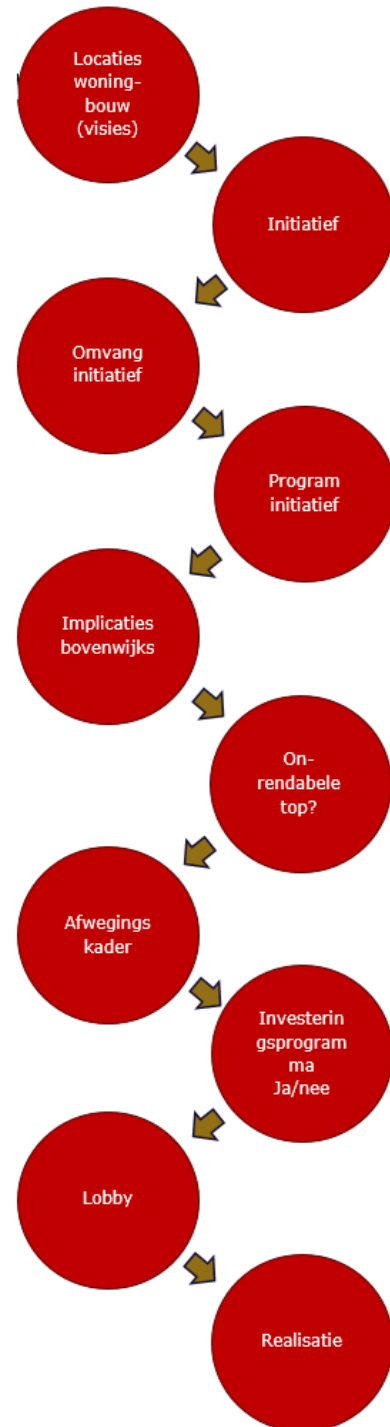
Vervolgens dient de **omvang van het project** te worden bepaald. Het is niet opportuun om kleinschalige projecten toe te voegen aan het investeringsprogramma. Concreet is een project passend als het qua omvang groter is dan 50 woningen. Hiervan kan afgeweken worden als het een (kleinschalige) uitleglocatie betreft die aanvullende, bijvoorbeeld infrastructurele, investeringen vraagt.

De **programmering** van een initiatief kan aanleiding zijn voor bijdragen vanuit het programma. Bijvoorbeeld als een bovengemiddelde bijdrage wordt geleverd aan de huisvesting van een specifieke doelgroep en dit aantoonbaar tot een aanvullende investering leidt.

Bovenwijkse implicaties als bijvoorbeeld groencompensatie (groen groeit mee) of met het project samenhangende mobiliteitsopgaven of voorzieningen kunnen eveneens leiden tot niet aan het project toerekenbare onvermijdelijke investeringen.

Aanvullende criteria

In het proces zijn kwalitatieve criteria opgenomen op basis waarvan gewogen kan worden of en in hoeverre een initiatief bijdraagt aan bestaande gemeentelijke en of regionale ambities. Voldoet een initiatief ook aan deze criteria dan kan het in aanmerking komen voor een bijdrage uit de investeringsagenda. Belangrijk hierin is ook de vraag of er een reële kans bestaat dat in een lobbytraject cofinanciering kan worden gevonden. Om die reden is 'Lobby' als laatste stap opgenomen in het proces.

Mochten er meerdere plannen zijn die voldoen aan de criteria dan zal er een volgende ronde zijn van afweging. Daarbij wordt in samenhang gewogen *in welke mate* de plannen bijdragen aan

- de vastgestelde doelen in onze omgevingsvisie;
- de ambities in de dorpswoon- en gebiedsvisies;
- een urgente behoefte (huisvesting, opvang, mobiliteit oa.)

en aansluiten bij de doelstellingen van de investeringsagenda...Het Goede Leven.

De aanvullende kaders voor bestedingen uit het fonds zijn in de hiernavolgende tabel opgenomen.

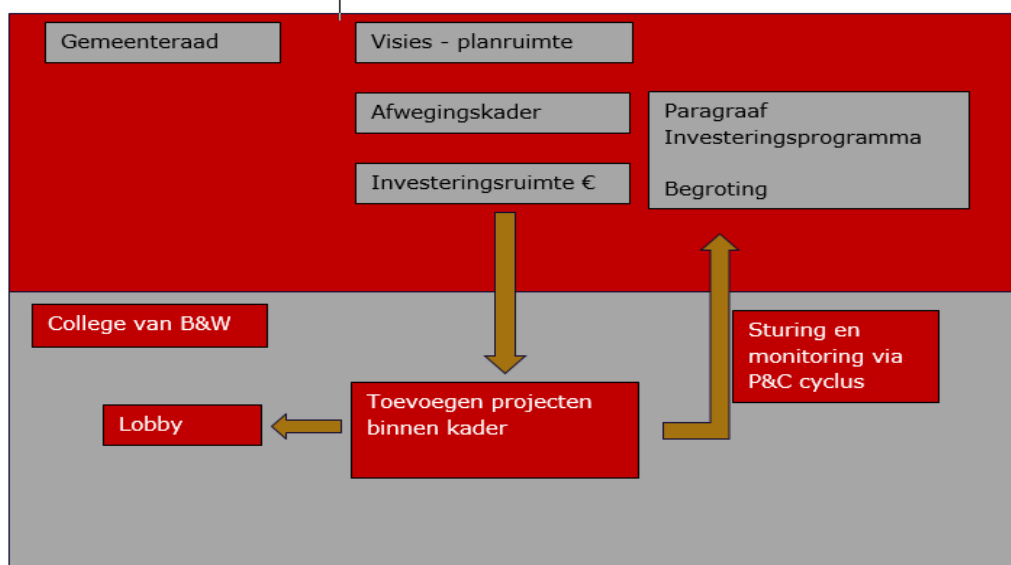
Wegingskader investeringsprogramma	
Kader	Voldoet ja/nee
Draagt bij aan ambities uit gebieds- of dorpswoonvisie	
Draagt bij aan bovenwijkse voorzieningen en/of gebiedsoverstijgende belangen?	
Realisatie is te voorzien voor 2040? (tijdshorizon fonds) +planning	
Noodzaak vanuit bestaande situatie*?	
Lobby	Voldoet ja/nee
Omvang investeringsbehoefte duidelijk?	
Overige dekkingsbronnen binnen begroting reeds benut?	
Kansrijk voor Cofinanciering?	

* Uit voormalige of lopende (gebieds)ontwikkelingen zijn in de achterliggende decennia situaties ontstaan, met name op het gebied van mobiliteit, die alsnog om een oplossing vragen.

Rolverdeling raad - college

Raad en college staan samen voor de uitdaging om voortvarend uitvoering te geven aan de ambities op het gebied van woningbouw. Dat bijdragen vanuit het investeringsprogramma om een zorgvuldige afweging vragen is hierboven gebleken. Daarom is het nodig dat de raad deze wegingscriteria vaststelt voor het toekennen van investeringsbijdragen vanuit deze agenda. Dit in aanvulling op de (ruimtelijke) kaders voor de doorontwikkeling van onze steden en dorpen die de raad in gebieds- en dorpswoonvisies heeft vastgesteld en in aanvullende besluiten op planologisch of projectniveau vast zal stellen.

Binnen dit door de raad gegeven kader zal het college investeringsvoorstellen koppelen aan projecten. De raad zal deze projecten vervolgens bekrachtigen door vaststelling van kadernota en/of begroting of, waar dat nodig blijkt, door separate besluitvorming op projectniveau. Ontwikkelingen worden gevolgd via de reguliere bestuursrapportages. Daarin zal steeds de actuele situatie van het investeringsprogramma worden opgenomen. Veelal zal dit bekend zijn voor de raad vanwege voorafgaande besluitvorming bij de start van een bijzonder project (besluitvorming inzake de ruimtelijke procedure). De raad monitort en stuurt het programma echter aan via de paragraaf in de begroting en de jaarlijkse reguliere P&C documenten. Onderstaande verbeelding schetst voorgesteld proces.

Projectenlijst

De projectenlijst die in deze paragraaf wordt opgenomen laat zien welke projecten door het college zijn toegevoegd. De argumentatie om het project toe te voegen wordt aan de hand van de afwegingscriteria onderbouwd. Indien van toepassing wordt aanvullend verwezen naar voorafgaande besluitvorming in uw raad.

Van belang is dat investeringsruimte is gekoppeld aan woningaantal. Deze richtlijn hanteren voorkomt dat de investeringsruimte onevenredig wordt toegekend. De verhouding woningaantal, investeringsruimte en besteding wordt in de tabel toegevoegd.

Project	Omvang financiering	Toelichting
Broekgraaf Noord, Zaak 1228125	7,215 miljoen	Ten behoeve van de afronding van de wijk Broekgraaf én de realisatie van de toekomstige wijk Broekgraaf Noord zijn aanpassingen nodig in de aanpalende infrastructuur. Het betreft aanpassing van de overweg Koenderseweg en kruising Parallelweg én de aanleg van een langzaam verkeertunnel tussen beide wijken.
Beoordeling vanuit de criteria:	Locatie	Binnen scope omgevingsvisie
	Omvang	500 tot 800 woningen
	Programma	Binnen kaders betaalbare woningbouw met mogelijk additionele mogelijkheden voor specifieke doelgroepen
	Bovenwijks	Ja, deze investering draagt bij aan verbeterde bereikbaarheid van voorzieningen (scholen, winkelaanbod enz.) voor langzaam verkeer.

	Niet toerekenbare lasten?	Ja, in totaal 7,215 miljoen
	Voldoet aan gestelde criteria?	Ja
	Lobby - cofinanciering?	WVG subsidie verkregen voor 3,4 miljoen. Daarom bijdrage vanuit het fonds voor 3,4 miljoen (cofinanciering)
Relatie woningaantal - investeringsruimte		22.500 per woning x 500 = 11.250.000. Investering 7,2 miljoen = aanvaardbaar.

Betaalbaarheid

Binnen de reguliere kaders voor betaalbare woningbouw wordt gestuurd op vastgestelde percentages sociale en betaalbare woningen. De betaalbaarheid voor (alleenstaande) starters is daarmee echter niet bereikt. Toch bestaat de wens om juist ook voor deze doelgroep iets te betekenen.

Binnen de reguliere kaders voor betaalbare woningbouw wordt gestuurd op (vastgestelde) percentages sociale en betaalbare woningen. Een deel van de woningzoekenden (waaronder starters en lagere en middeninkomensgroepen) hebben echter moeite om in deze overspannen woningmarkt deze woonproducten te bemachtigen.

Dit betekent dat de volledige gereedschapskist aan instrumenten moet worden aangewend om deze woningzoekenden toch aan passende woonruimte te helpen. Denk daarbij aan CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap), het casco opleveren van woningen, het realiseren flexwonen op tijdelijke en permanente locaties, het optoppen of transformeren van woon- en niet- wooncomplexen, woningsplitsing en woningdeling. Maar ook verkoop van (nieuwbouw)woningen, waarbij de grond via erfpacht is geregeld en daarmee de stichtingskosten lager uitvallen. Verder kan het stimuleren van marktpartijen om producten als Koopstart of Koopgarant in te zetten een interessante maatregel zijn, alsook het huren van opgeleverde woningen en deze voor bepaalde tijd aan bepaalde doelgroepen verhuren.

Het investeringsfonds kan, met inachtneming van het afwegingskader, hier wat in betekenen. Nadere uitwerking van dit pakket aan instrumenten volgt en zal in het begrotingsjaar 2025 (ten behoeve van 2026 en verder) worden opgenomen.

Kaders en werkwijze investeringsprogramma 'Kwaliteitsverhogend'

In het kader van deze investeringsagenda wordt ten aanzien van het financieel perspectief uitgegaan van een voorzichtige schatting van de bevolkingsgroei, 7.000 extra inwoners tot 2040. Deze groei tot 2040 genereert via de algemene uitkeringen en lokale belastingen extra inkomsten. Hier staan uiteraard ook extra kosten tegenover voor bijvoorbeeld de uitbreiding van het te beheren areaal, stijgende inwonerbijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en een groter beroep op onze sociaalmaatschappelijke voorzieningen (zoals uitbreiding sociaal teams, WMO team, vervoersvoorzieningen, jeugdteams, Bindkracht etc.). Na aftrek van deze kosten resteert een toename van de jaarlijks vrij besteedbare begrotingsruimte tot ongeveer € 5.000.000. Hiermee zien wij woningbouw niet als verdienmodel, maar als vliegwielen voor de doorontwikkeling van onze gemeente.

Wij verwachten met deze extra gelden een investeringsruimte van ca. 55 miljoen te kunnen realiseren. Deze investeringsruimte is bedoeld om te investeren in extra kwaliteit, in het goede leven. Dergelijke investeringen zijn echter pas aan de orde nadat de extra inkomsten zijn gegenereerd of concreet zijn te onderbouwen vanuit projecten over overeenkomsten. Toch leeft de behoefte om ook al eerder te voorzien in ruimte voor kwaliteitsinvesteringen. Voor het afwegingskader dat hiervoor geldt wordt verwezen naar pagina 123 van de begroting 2024 ([Document Vijfheerenlanden - Programmabegroting 2024-2027 - iBabs Publieksportaal \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)).

Bijlage 1 Investeringsplanning

De investeringen die zijn opgenomen in de begroting zijn opgenomen in deze bijlage. Ze vinden hun oorsprong in vorige begrotingen of bestaand beleid en zijn gerubriceerd naar de onderliggende grondslag. Daarbij is onderscheid gemaakt naar:

- TO – de investering is technisch onvermijdelijk
- VB – de investering komt voort uit vastgesteld gemeentelijk beleid
- WV – de investering komt voort uit een wettelijke verplichting
- PT – de investering komt voort uit een doorlopen participatietraject
- IAV – de investering komt voort uit de Investeringsagenda Vijfheerenlanden (zie ook de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden in de begroting).

Bestaande investeringsplanning

In onderstaand overzicht zijn de investeringen vermeld die al in eerdere planningen waren opgenomen, indien van toepassing aangevuld met het toevoegjaar 2028.

Pr.	Onderwerp	2025	2026	2027	2028	rubricering
A	Vervanging i-Pads gemeenteraad		55.000			VB
B	Vervanging lichtmasten	380.500	418.550	460.405	506.446	TO
B	Vervanging armaturen	1.080.000	1.188.000	1.306.800	1.437.480	TO
B	Aanleg wegen bij projecten	1.560.936	1.385.384	3.865.604	2.994.312	VB
B	Verbetering wegfundering	390.234	346.346	966.401	748.578	VB
B	Renault Master 6-zits (85-BHP-4)		65.000			TO
B	Renault Master 6-zits (84-BHP-4)		65.000			TO
B	Vervangen Toyota Dyna (82-VZG-5) MRK		65.000			TO
B	Vervangen Toyota Dyna (87-VZG-5) MRK		65.000			TO
B	Vervangen Toyota Dyna (89-VZG-5) MRK		65.000			TO
B	Vervangen Toyota Dyna met kraan (93-VZG-5) MRK		70.000			TO
B	Vervanging Tractor New Holland werf VIA met kenteken TFH-52-T			50.000		TO
B	vervangen Renault 4D - strooivoertuig met kraan VIA (73-BHS-9)				80.000	TO
B	vervangen Renault 4D - strooivoertuig met kraan VIA (74-BHS-9)				80.000	TO
B	vervangen Renault 4D - strooivoertuig met kraan VIA (75-BHS-9)				80.000	TO
B	vervangen Renault 4D - strooivoertuig met kraan VIA (76-BHS-9)				80.000	TO
B	vervangen Mitsubishi Canter Fuso VIA (V-257-TZ)				65.000	TO
B	vervangen Mitsubishi Canter Fuso MRK (V-339-TZ)				65.000	TO
B	vervangen Mitsubishi Canter Fuso LRD met kraan (V-052-TV)				75.000	TO
B	Vervangen van groen	537.000	537.000	537.000	537.000	VB
B	Biodiversiteitsherstel omvorming verharding naar groen	144.000	144.000	144.000	144.000	VB
B	Vervanging speelvoorzieningen	281.765	294.139	310.241	248.600	VB
B	Aanleg ecologische bermen	55.000	55.000	55.000	55.000	VB
B	Vervangen, aanleg en renovatie riolering	6.875.600	6.740.200	4.106.200	2.831.000	WV
B	Vervangen, aanleg, renovatie riolering gemalen en drukgemalen	799.000	698.000	890.000	890.000	WV
B	Vervanging van oeverbeschermingen in het kader van hemelwaterafvoer	400.000	400.000	400.000	400.000	VB
B	Vervanging rioleringsbus VW Crafter ZDR	60.000				TO
B	Vervanging doorspuitunit wegdekreiniger (86-WJ-TJ)	40.000				TO
B	Aanleg en inrichting bovengrondse graven	224.200				VB
B	Omvormen van de grindpaden fase 2	33.333				VB
B	Omvormen van de grindpaden fase 3		33.333			VB
B	Vervangen Brug Leerdam Noord	650.000				TO
E	Brederodes veld 1 kunstgras toplaag	250.000				VB
E	Brederodes veld 1 kunstgras onderlaag	400.000				VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras toplaag	250.000				VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras onderlaag	400.000				VB
E	MHC Vianen, waterveld	350.000				VB
E	Viko/Omega veld 1, zand kunstgras	350.000				VB
E	Viko/Omega veld 2, zand kunstgras	350.000				VB
E	VV Ameide veld 2, natuurgras	80.000				VB
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide toplaag		255.000			VB
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide onderlaag		400.000			VB
E	Onderhoud sportvelden, Iseki tractor	40.000				TO
E	Renovatie kunstgras veld Hei en Boeicop toplaag			370.000		VB
E	Everstein veld 2, kunstgras toplaag	250.000				VB
E	Everstein veld 2, kunstgras onderlaag	400.000				VB
E	Renovatie veld 2 Brederodes natuurgras toplaag	80.000				VB
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw MHC Vianen, vv Vianen, etc.	2.420.000				PT
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw Brederodes, Bewonersorganisatie Monnikenhof, etc.	4.840.000				PT
F	Vervanging laptops en toebehoren	105.000	365.000	470.000	175.000	TO
F	Vervanging smartphones	80.000	95.000	400.000	175.000	TO
F	Vervanging infra draadloos netwerk	0	50.000			TO
F	Vervanging servers Backend				200.000	TO
F	Vervanging ODA				200.000	TO
F	Vervanging Backup				200.000	TO
F	Vervanging netwerk infrastructuur (switches)	0	59.000		95.000	TO
F	Vervanging netwerk infrastructuur (opslag)				500.000	TO
Subtotaal		24.156.568	13.913.952	14.331.651	12.862.416	

De belangrijkste beleidskaders voor de bovenstaande investeringen zijn het wegenbeheersplan, het verbreed gemeentelijk rioleringsplan en het sportaccommodatiebeleid. Investerings betreffen vervangingen van bestaande voorzieningen.

Aanvulling op bestaande planning

Voor de begroting 2025 zijn een aantal investeringen toegevoegd aan de investeringsplanning in de begroting. In de hierna volgende tabel zijn die investeringen weergegeven. Het betreft investeringen die (technisch) onvermijdelijk zijn of voortkomen uit vastgesteld beleid. Voor de investeringen voortkomend uit participatietrajecten worden separate kredietvoorstellen aan uw raad voorgelegd.

Pr.	Onderwerp	2025	2026	2027	2028	
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw HSSC '61	4.235.000				IAV
E	Voorbereidingskrediet renovatie / vervanging binnensportaccommodatie Lexmond	435.600				W
E	Renovatie / vervanging binnensportaccommodatie Lexmond		5.445.000			W
D	Binnenstadvisie Leerdam	250.000	1.250.000			IAV
TOTAAL		4.920.600	6.695.000	0	0	

Voor het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting moeten nog formeel de kredieten beschikbaar worden gesteld. Hier volgen conform artikel 5.3 van de Financiële Verordening nog separaat raadsvoorstellen voor. Ook voor deze kredieten geldt dat de kapitaallasten al zijn verwerkt in de begroting 2025-2028. Het betreft de volgende kredieten:

Pr.	Onderwerp/Onderwijshuisvesting	2025	2026	2027	2028	
C	Renovatie Calvijnschool	6.423.805				VB
C	Opknappen gebouw El Boukhari	400.000				VB
C	Nieuwbouw Hagestein MFC Mr Vos School	17.100.000				VB
C	Duurzaamheid en gebouwencheck	1.750.000				VB
C	Toelage duurzaamheid (66,6% van verschil BENG-ENG)	353.100				VB
C	Uitbreiding Noachschool	2.150.000				VB
C	Vervangende nieuwbouw De Rank en De Springplank Meerkerk		7.737.200			VB
C	Renovatie De Rank Vianen		4.745.600			VB
C	Aankoop tijdelijke onderwijshuisvesting	1.930.000				VB
C	De Regenboog (Everdingen)			2.752.000		VB
C	Mozaiek Leerdam				3.955.200	VB
Totaal Onderwijshuisvesting		30.106.905	12.482.800	2.752.000	3.955.200	

Pijplijnoverzicht

Mede als uitvloeisel van de motie vreemd van 21 september 2023 (systematiek kadernota en begroting) is in deze programmabegroting voor het eerst een overzicht opgenomen van potentiële investeringen die bestuurlijk aan de orde zijn geweest in uw raad, maar door ons nog niet zijn opgenomen in het gemeentelijke investeringsprogramma. Het is de bedoeling dat wij voortaan tweemaal per jaar een dergelijk overzicht gaan opnemen en actualiseren. Namelijk bij de kadernota en bij de programmabegroting. Conform onze eerder gedane toezegging zijn in dit eerste zogenaamde pijplijnoverzicht de nog niet in het gemeentelijk investeringsprogramma opgenomen investeringen uit het integraal huisvestingsplan onderwijs en het overzicht binnensportaccommodaties opgenomen. Het is ons voornemen om bij de eerstvolgende actualisering (bij de Kadernota 2026) het pijplijnoverzicht uit te breiden met investeringen uit het meerjaren onderhoudsplan gemeentelijk vastgoed en investeringen uit de vastgestelde dorpswoonvisies en gebiedsvisies. In het pijplijnoverzicht is een aantal keren PM als kostenraming opgenomen. In dat geval is de betreffende investering financieel nog niet goed te ramen qua kosten omdat de omvang hiervan nauw verband houdt met andere ontwikkelingen.

Beleidsthema / Investering	2025-2028	2029-2032	2033-2036
Binnensportaccommodaties			
Sportcentrum Berenschot (renovatievariant)	22.000.000		
Sportcentrum Berenschot (nieuwbouwvariant)	35.000.000		
Gymzaal Noord (renovatie)	400.000		
Gymzaal Het Knooppunt		3.000.000	
Sporthal De Linde		PM	
Gymzaal Blommendal		PM	
Gymzaal Brandpunt		PM	
Gymzaal De Stoof		3.000.000	
Onderwijshuisvesting			
Herédium Zijderveld (renovatie)		2.630.000	
De Sterrenkijker Kedichem (renovatie)		1.710.000	
Floris Radewijnsz Leerdam (renovatie)		2.490.000	
Egbertusschool Vianen (renovatie)		3.090.000	
Het Fundament Nieuwland (renovatie)		2.300.000	
Het Kompas Lexmond (renovatie)			3.090.000

Bijlage 2 Risicoprofiel

TOP 10 BELANGRIJKSTE FINANCIËLE RISICO'S (MET DE HOOGSTE INVLOED)

Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financiële impact	Invloed
R99: Te realiseren ombuigingstaakstelling i.v.m. lager gemeentefonds, nadelen jeugdzorg, vastgoed e.d. (Betreft verhoging risico door nieuwe nadelen op jeugd en vastgoed, betreft risico vanaf 2026)	Bij het niet realiseren van de ombuigings-taakstelling dreigt er vanaf 2026 een mogelijk structureel te dekken tekort op de begroting van € 10 milj. Misschien dat het Rijk via de algemene uitkering nog enige compensatie biedt voor de structureel hogere kosten jeugdzorg. Hiermee is nu geen rekening gehouden. Het totale risico is berekend door het structurele nadeel te vermenigvuldigen met 200% = € 20 milj. Voor 2025 wordt voorgesteld om het tekort voor 2025 (€ 4,9 milj.) te dekken vanuit de algemene reserve. Daarmee rekening houdend, kan het aanwezige incidentele weerstandsvermogen nog voor max. € 15,1 milj. worden aangesproken.	Inmiddels zijn we gestart met het inventariseren van mogelijke structurele ombuigingen. Doordat voorgesteld wordt het begrotingstekort voor 2025 te dekken vanuit de algemene reserve is er meer tijd om structurele ombuigingen te realiseren. Doordat de reikwijdte van dit risico is verbreed, zijn de eerder afzonderlijk opgenomen risico's voor jeugdwerk en investeringen vastgoed komen te vervallen. Dit om dubbeltellingen te voorkomen.	50%	Max. € 15.100.000	26,50%
R85: Risico bereikbaarheidsproblematiek a.g.v. uitblijven structurele investeringen (Ongewijzigd risico omdat meerkosten ontsluiting Broekgraaf uit investeringsfonds kan worden gedekt)	We staan voor de bereikbaarheid van bijvoorbeeld Broekgraaf, opstoppen bij spoorwegovergangen, sluiproutes naar A2/A27. Voor het oplossen van deze problematiek kan miljoenen aan investeringen betekenen. In dezen gaat het nu met name op ontsluiting van Broekgraaf via een fietstunnel/aanpassing spoorwegovergang. Ook wordt onderzoek gedaan naar mogelijke rondwegen Lexmond en Nieuwland	Voor de berekening van het risico is uitgegaan v/h het wegvallen van € 10 milj. aan fondsvorming. Aangezien nu staan voor de ontsluiting van Broekgraaf is afgelopen jaren al 5 milj. investeringsruimte gerealiseerd. Waardoor het risico is gedaald naar € 5 milj. op prijspeil 2021, ofwel € 6,25 milj. huidig prijspeil. Op basis van een recent raadsvoorstel blijkt dat de ontsluiting van Broekgraaf € 7,5 milj. duurder uitvalt. Deze hogere investering kan vanuit het investeringsfonds worden opgevangen waardoor risico van € 6,25 milj. hierdoor niet wijzigt.	50%	Max. € 6.250.000	10,95%

Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financiële impact	Invloed
<u>R108: Toekomst sportcentrum Berenschot en cultureel centrum Het Dak</u> (Nieuw risico vanaf 2026)	In 2021 is besloten om het Berenschot in eigendom te behouden en om het Dak aan te kopen. Met het nemen van dit besluit is de gemeenteraad toegezegd om een toekomstperspectief te ontwikkelen. In de 1e helft van 2025 worden enkele scenario's opgesteld die ter opiniëring aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Dit is een complexe opgave, voor inwoners en gebruikers. Daarnaast spelen componenten als financiën, duurzaamheid, milieu, de huidige staat en planning een voorname rol. Het betreft hier een mogelijk financieel risico op verschillende terreinen (financiën, inwoners, duurzaamheid e.d.). Er zijn hierover nog geen besluiten zijn genomen.	Alhoewel besluitvorming over de toekomst nog moet plaatsvinden, nemen we voorzichtigheidshalve nu een financieel risico mee op basis van een eerste voorlopige financiële verkenning. Uitgaande van het duurste scenario moet rekening worden gehouden met een jaarlijks extra benodigd budget van 1,5 milj. voor kapitaallasten + onderhoud. Het betreft hier een structureel risico die we o.b.v. de vastgestelde rekenmethodiek vermenigvuldigen met 200% om de mogelijke impact op het incidentele weerstandsvermogen te bepalen. We hanteren hierbij een waarschijnlijkheidspercentage van 75%.	75%	Max. € 3.000.000	9,20%
<u>R98: Huisvesting VHL: boekwaarde nieuw gedeelte stadskantoor Vianen</u> (Bestaand risico: bedrag aangepast o.b.v. boekwaarde)	Er wordt rekening gehouden met een risico van 50% van nog aanwezige boekwaarde = 50% van € 5,5 milj. = € 2,75 milj.	Er wordt een marktanalyse opgesteld op basis waarvan locatiekeuzes bepaald kunnen worden.	75%	Max. € 2.750.000	8,33%
<u>R14: Organisatie: kostenstijging lonen en inhuur door situatie arbeidsmarkt en loonontwikkeling</u> (Bestaand risico: bedrag aangepast door loonontwikkeling)	Hogere kostenstijging lonen en inhuur dan rekening gehouden in begroting. Totale loon- en inhuurbegroting: zo'n € 40 milj. In het geval dat de loonontwikkeling het dubbele is dan waarmee in begroting 2025 rekening is gehouden (5% stijging) dan hebben we over een risico van 5% x 40 milj. = € 2,0 milj. per jaar. Aangezien het een structureel risico is, doen we dit tegen	De financiële gevolgen van een nieuw afgesloten CAO worden normaliter bij een eerstvolgende bestuursrapportage direct structureel verwerkt binnen de reguliere begroting.	50%	Max. € 4.000.000	6,97%

	de factor 200% waardoor bruto risico op € 4 milj. uitkomt.				
--	--	--	--	--	--

Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financiële impact	Invloed
<u>R30: Grondexploitatie Broekgraaf</u> (bestaand risico: niet gewijzigd)	Op basis van laatst vastgestelde grondexploitatie (Grex) Broekgraaf van maart 2024. Deze grondexploitatie is op dit moment het meest risicovol en is als individueel risico opgenomen.	Optimalisaties volgens de grondexploitatie van maart 2024: in totaal voor € 2,60 milj. tegen een kanspercentage van 32% = € 0,85 milj. aan optimalisaties. Met deze optimalisaties wordt voorzichtigheidshalve geen rekening gehouden.	32%	Max. € 6.705.000	6,64%
<u>R12: Extra bijdragen aan verbonden partijen (GR, deelnemingen, garantstellingen)</u> (bestaand risico: risico-bedrag aangepast o.b.v. loon- en prijsontwikkelingen bij de verbonden partijen)	De algemene besturen van GR-en kunnen besluiten nemen die financiële consequenties voor de gemeente hebben. Daarnaast loopt de gemeente risico om met risico's bij GR-en geconfronteerd te worden. Ook loopt de gemeente risico's op bestuurlijk vlak (governance, zeggenschap) mede als gevolg van de afstand tot de gemeenschappelijke regeling	Uitbreiding sturing/controle op situatie bij GR-en, mede aan de hand van hun P&C-documenten en advisering portefeuillehouders die zitting hebben in DB en/of AB. Bovendien hebben verschillende GR-en een eigen weerstandsvermogen om risico's te kunnen opvangen. Nu met name risico op hogere apparaatskosten. In 2024 is aan de hand van het risico-kompas verbonden partijen een risico-inschatting voor de verbonden partijen gemaakt.	50%	Max. € 2.500.000	4,38%
<u>R59: Verkeers-onveilige situaties/ fietsvoorzieningen</u> (bestaand risico: bedrag aangepast op basis van prijsontwikkelingen)	Verkeersonveilige situatie voor fietsers, waardoor ongevallen met dodelijke afloop. Imagoschade. Bruto risico € 4 miljoen met kans van optreden van 25%	Streven naar vorming fonds voor uitvoering mobiliteitsagenda, mede met hulp van cofinanciering.	25%	Max. € 5.000.000	3,68%

Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	financiële impact	Invloed
R1: WWB meer aanvragen zonder compensatie BUIG budget (ongewijzigd risico)	Risico op sterke toename aantal aanvragen zonder compensatie	Betere prognose, aansluiting prognosemodel op basis van Big data van andere partijen	50%	Max. € 2.000.000	3,49%
R26 Informatie-veiligheid: externe bedreiging krijgt toegang tot ons netwerk (ongewijzigd risico)	Mogelijk: losgeld betalen. Forensisch bewijsmateriaal verzamelen door externe partij	Risico's worden beperkt door tijdig vervangen van verouderde apparatuur, voorkomen van onveilig mailen en datalekken tegengaan door hier actief op te bewaken.	25%	Max. € 3.000.000	2,62%
Totaal 10 grootste risico's				Max. € 50.305.000	82,8%
Overige risico's (totaal 26 risico's)				Max. € 24.995.000	17,2%
Totaal alle risico's (36 risico's)				Max. € 75.300.000	100%